SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA IV   MAKARSKA 1964.   BROJ 3

SUDJELOVANJE VJERNIKA

(3. članak uz saborsku liturgijsku Uredbu)

Ne treba mnogo tražiti koja je glavna misao vodilja Uredbe. Sabor želi obnoviti i unaprijediti liturgijski život cijele Crkve, da u njemu sudjeluju vjernici. Kad Uredba spominje to sudjelovanje, onda uza nj nagomilava, protiv svog običaja, pridjeve: puno, svjesno, zajednici svojstveno i dr. A i gdje se sudjelovanje ne spominje izričito, podrazumijeva se skoro u svakom članu Uredbe. Zaista, »Majka Crkva živo želi da se svi vjernici privedu k onoj punoj, svjesnoj i djelatnoj suradnji kod liturgijskih obreda koju traži sama narav liturgije i na koju, na temelju krštenja, ima pravo i dužnost kršćanski puk, »izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, pridobljeni narod«. U obnavljanju i promicanju svete liturgije najviše treba nastojati oko toga punog i djelatnog sudjelovanja svega puka. Liturgija je, naime, prvo i nenadoknadivo vrelo iz kojega neka vjernici crpe pravi kršćanski duh. Stoga je pastiri duša moraju dužnim poučavanjem marljivo promicati u čitavoj svojoj pastoralnoj djelatnosti« (čl. 14).

Uredba će sa svojim propisima i još više svojom primjenom uspjeti u koliko će privući vjernike k sudjelovanju u liturgiji. Njezini su propisi neobično širokogrudni i dalekovidni, a kad je papa Pavao VI stavio na čelo posaborskog Vijeća za primjenu liturgijske Uredbe kard. Lercara, protagonistu tog sudjelovanja vjernika u liturgiji, i oko njega tako veliku četu eminentno pastoralno usmjerenih biskupa i liturgista, onda imamo sigurnu nadu da će i primjena Uredbe sva ići za tim da što više angažira u liturgiji sve vjernike. Uredba to upravo nužno traži. U tom je pogledu ona vjesnica novog liturgijskog proljeća u Crkvi, kako je ujedno i vrhunac svih liturgijskih nastojanja zadnjih decenija. Nije, naime, novo traženje da vjernici sudjeluju kod liturgije. Neprestano odjekuje od početka pontifikata sv. Pija X. Stoga prije nego promotrimo odnosne poje-

dinosti iz Uredbe, pogledajmo danas: I) Tko je sve tražio sudjelovanje vjernika u liturgiji i II) Što ono traži najprije od nas liturga.

I

Pedeset godina prije nego je II vatikanski Sabor izglasao svoju prvu i to baš liturgijsku Uredbu, sv. *Pijo X* izdao je svoj glasoviti Motu proprio o crkvenoj glazbi 22. XI 1903. Učinio je to zaista na »vlastitu pobudu«, njegova Kurija nije na to bila spremna. Pokazala je to, kad je taj papin dokumenat trebala prevesti s talijanskoga na latinski. Originalni je zahtjev »la participazione attiva ai sacrosanti misteri e alla preghiera pubblica e solenne dela Chiesa« razvodnila sa »ex actuosa cum sacrosanctis mysteriis, publicis solemnibusque Ecclesiae precibus commmunicatione«. Ali rimska kurija zna slušati papu, pa je pomalo prodro i sve se više čuo puniji izraz »actuosa participatio«. Kad ne bi sv. Pijo X bio ostavio Crkvi nego taj amanet, zaslužio bi njenu vječnu harnost.

Papa je *Benedikt XV* nastavio nastojanje svoga predšasnika, pa kad se u ožujku 1915. održao na Monseratu (Španjolska) liturgijski kongres upravio mu je preko svog tajnika kard. Gaspari-a pismo: »Širiti među vjernike tačno poznavanje liturgije; ulijevati u srca sveti užitak za obrasce, obrede i pjevanje kojima oni, sjedinjeni sa svojom zajedničkom Majkom Crkvom, iskazuju štovanje Bogu; privući ih k sudjelovanju (partecipazione attiva) svetim otajstvima i crkvenim blagdanima — sve to ima divno poslužiti, da sjedini puk sa svećenikom i da ga dovede u crkvu, da mu gaji pobožnost, usplamti vjeru i popravi život«.

Poznato je koliko je *Pijo XI* poticao vjernike na apostolat u Katoličkoj akciji pod vodstvom hijerarhije, pa je stoga htio, da i kod svetih obreda ne budu prisutni »kao tuđinci ili nijemi gledaoci«. Ni u jednom crkvenom dokumentu nije uloga vjernika toliko približena ulozi svećenika koliko je to učinio taj papa u enciklici o zadovoljštini presv. Srcu Isusovu 8. V 1928. riječima: »U učestvovanju ovog otajstvenog svećeništva i dužnosti naknađivanja i žrtve dionici su ne samo oni kojima se naš Svećenik Isus Krist služi kao službenicima za prinašanje čiste žrtve Božjem imenu na svakom mjestu od istoka do zapada sunca, nego i svi kršćani, od prvaka apostola nazvani »izabrani rod, kraljevstvo svećenstvo«, moraju je za grijehe svoje i svega ljudskog roda prikazivati skoro ne drukčije (haud aliter

propemodum) od svakog svećenika koji se uzima između ljudi i postavlja u službu Boga na korist ljudi«. Dakle, vjernici sudjeluju kod liturgije »skoro ne drukčije« od zaređenih svećenika. Odatle im i zajednička dužnost za apostolski, misijski i svaki drugi slični rad.

Naš je Sabor sazvao Ivan XXIII, ali nije pretjerano reći, a kazao je to nedavno i kard. Döpfner, da ga je pripravio svojim dugim i plodnim pontifikatom papa *Pijo XII*. Bez ikakve sumnje to vrijedi za saborsku Uredbu o svetom bogoslužju i o njezinoj misli vodilji koju enciklika »Mediator Dei« ovako naglašava biskupima: »Iz petnih žila nastojte i za tim, da se onim načinima i pomagalima, koje vaša razboritost bude smatrala zgodnijima, postigne jedinstvo mišljenja i osjećanja između svećenstva i naroda; i da kršćanski puk tako djelotvorno sudjeluje kod liturgije, da to bude doista sveti čin, kojim svećenik, osobito onaj, koji se u povjerenoj mu župi brine oko duša, ujedinjen sa skupom vjernika prinosi dužno štovanje vječnom božanstvu«.

Načelo o sudjelovanju vjernika po prvi je put ušlo u službene rubrike za pape *Ivana XXIII*, kad br. 272. novog Kodeksa rubrika donosi: »Po svojoj naravi misa traži, da kod nje svi prisutni sudjeluju na način koji im pripada«. A dobri je papa više puta požalio narod što ne razumije liturgijske molitve, pa je najviše njegovu utjecaju pripisati da je želja za živim jezikom u liturgiji prodrla i u krugove koji tome nisu bili skloni. U tom je pogledu vrlo značajno što je Ivan XXIII kazao 13. III 1960. na koncu svoje Mise u crkvi S. Maria del Soccorso u Rimu: »Kad pomislim na ovako lijepe molitve koje sam molio, a vi ih niste ništa razumjeli ... Zaista će trebati jednog dana učiniti ih vam pristupačnima«. (»Osserv. Rom.« onda nije donio tih papinih riječi, ali ih je uhvatila magnetofonska vrpca i prema njoj ih mnogi objavili, tako npr. J. Gélinan SJ u »Études« 1964, I 15).

Kako na tu stvar gleda sadanji papa *Pavao VI* neka pokažu riječi što ih je kazao 8. III 1964. u crkvi Velike Bogorodice (kod milvijskog mosta): »Župa je središte crkvenog života. Konačno, ako je istina da je župa ustanovljena za sve, neka prevlada uvjerenje da nju i tvore svi, a ne samo župnik i svećenici koji mu pomažu. Svatko je član, svatko je dio, svatko je živi kamen ovoga hrama. Nitko ne može biti pasivan, egoista; nitko ne smije biti odsutan ili izoliran. Ovdje treba živjeti u zajednici i ljubavi. Tvoje prisustvo ne smije biti bilo kakvo, često bezvoljno, kojiput nepravilno ili žalosno ili nepovjerljivo, nego pri-

sustvo iz uvjerenja, djelotvorno, da se barem pridružiš zajednici kad nas ista molitva najljepše poziva da molimo zajedno. Pogledajte ekumenski Sabor, što čini? Uprav traži način kako da otpečati nijema usta puka koji više ne može ostati u šutnji i nemarnosti, nego mora otvoriti svoju dušu, izliti svoja čuvstva, svoje boli, svoje nade i da prisvoji božanske riječi koje mu duh čine blaženim i svetim«. Ako Bog da, ovaj će papa učiniti za liturgijski život Crkve još više od svojih predšasnika. Plod je dugo sazrijevao i konačno sazrio.

Doprinijeli su k tome mnogi radnici na liturgijskom polju, a neka je za sve naveden najpoduzetniji od svih, *Pius Parsch.* U svom je Klosterneuburgu na liturgijskom zasjedanju 1927. rekao: »Prvo temeljno načelo pučkoliturgijskog apostolata u Klosterneuburgu jest djelatno učešće u liturgiji. Maria Laach pušta da njezini prijatelji liturgije prisustvuju gledajući i slušajući, mi hoćemo da vjernike povučemo u liturgijski čin i zbivanje. Oni ne smiju biti puki gledaoci, nego moraju biti suradnici, dakako po redu i zadaći koju im je namijenila Crkva. Stoga se tako rado osvrćemo na staru Crkvu, gdje je aktivno sudjelovanje bilo sasvim živo i prisno. Mi ne puštamo vjernike da kod Mise gledaju ili, kako se obično kaže, da Misu »slušaju«, nego hoćemo da aktivno sudjeluju. Oni trebaju skupa nastupati, skupa moliti, skupa pjevati, skupa davati, skupa žrtvovati, skupa primati. Mi ne vodimo vjernike u kakav kor gdje se oficij umjetnički pjeva, nego im časoslov dajemo u ruke. Oni trebaju zajedno moliti, pa i ako nesavršeno, trebaju se priučiti da učestvuju molitvenom zboru Crkve i s njom se osjećati jedno«. Veliki apostol liturgijske obnove sigurno u nebu uživa kad uživamo ono što je on tako obilato sijao.

II

Sama stvar po svojoj naravi, svi zadnji pape i nebrojeni promicatelji jednog od najvitalnijih pokreta u Crkvi traže sudjelovanje vjernika u liturgiji. Dakle je to volja Božja, izražena preko II vatikanskog Sabora. Kako je provesti u djelo? Za detaljne će se naputke pobrinuti Sveta stolica s Vijećem za provađanje saborške liturgijske Uredbe, biskupske konferencije sa svojim odborima i pojedini biskupi sa svojim dijecezanskim odborom. Sve će to provesti župnici, redovnici i redovnice, svi vjernici. U tu je svrhu nužno da najprije prisvojimo duh saborske Uredbe i njezinu misao vodilju o sudjelovanju vjernika kod bogoslužja. Bez toga bi sve ostalo na papiru i mrtvim slovom.

U tom pogledu mnogo toga treba promijeniti i poduzeti, da duh liturgijske Uredbe oživi nas svećenike i preko nas sav Božji narod. Plod je sazrio, ali ga svatko za se mora pojesti, probaviti i asimilirati. Samo toliko će nam koristiti.

1) Za sudjelovanje će se vjernika u liturgiji truditi *svećenik* tek kad pravo spozna što je Crkva. Ona je tajna, najuže povezana s Kristovom tajnom, pa se ne čudimo što još svijetu nije kazala svoje pravo bivstvo. O tome se raspravljalo na I vatikanskom saboru, a to je i glavna tema II vatikanskog sabora. Uredba o svetom bogoslužju je najljepši uvod u nauk o Crkvi. U veljači je ove godine pred ogromnom publikom, među kojom je osobito bila zastupana mladež, održan u Rimu niz predavanja o novoj liturgijskoj Uredbi. Prvo je uvodno predavanje održao kard. Lercaro, za njim P. Vagaggini pod naslovom »La Chiesa si ritrova nella liturgia — Crkva opet nalazi samu sebe u liturgiji«. Zaista, bivstvo Crkve, ona kao zajednica i njezina povezanost s Kristom nigdje ne dolazi tako do izražaja kao u liturgiji.

Kao što ne smijemo u liturgijskim činima gledati privatne čine (čl. 26) tako se moramo posve okaniti mišljenja po kojemu je Crkva samo hierarhija. Možda je krivo shvaćena i proživljavana liturgija pripomogla tom nepravilnom gledanju, ali je vrijeme da se svi, u prvom redu svećenici toga odlučno otresemo. »Liturgijski čini pripadaju čitavom Tijelu Crkve te ga očituju i na nj se odnose, ali pojedine njezine udove dosežu na različit način prema raznolikosti staleža, službi i djelatnog učešća«.

U tom pogledu budimo pripravni na vrlo temeljite reforme u liturgijskim obredima i neka nitko nikada ne promisli da će što izgubiti, ako u liturgiji bude manje »ljudosluženja«. Što više vjernici budu sudjelovali u svetim obredima, što više budu nastupali u snazi svoje krsne milosti to će više Krist u njima živjeti i po njima djelovati na sav svijet. Svakom je Kristovom namjesniku, ako ga je vodio Kristov duh, uvijek bilo geslo: »On mora rasti, a ja se umanjivati!« (Iv 4, 30).

»Klerikalizam« je Crkvi mnogo škodio, a najbolji mu je lijek i ustuk ako se u crkvi i u svim crkvenim obredima vjernicima dade ono mjesto koje im pripada. Po svemu izgleda da je cjelokupna hierarhija u velikoj većini sklona da bezbolno izvede tu operaciju. Mogu biti i pretjerane ili barem jednostrane u zadnje doba često ponavljane parole: »Prestala je Konstantinova era«, »Otresti se moramo feudalizma i baroka« i sl., ali svakako se je nadati da će sadanja generacija hierarhije

izvesti ono što Bog od nje traži za spas duša. Olakšala joj je to i Providnost raznim vanjskim zahvatima i promjenama na koje se sve više privikavamo.

Red je da se još po koji svećenik privikne kako mu sudjelovanje vjernika u bogoslužju, osobito u svetoj Misi, ne bi bilo na smetnju. Veliki je dar našega Sabora koncelebracija, »kojom se zgodno očituje svećeničko jedinstvo« (čl. 57) i isto će se njom sigurno i promicati, ali dok se ona ne uvede, barem »koncelebrirajmo« sa svojim vjernicima pa neka nas to stoji ne znam koliko vremena i truda. Preporuka je to J. Dufrasne-a, profesora liturgike u Tournai-u (Belgija), koji u dijecezanskoj reviji govoreći o Euharistiji u liturgijskoj Uredbi piše: »Misnik je u svim Misama na neki način koncelebrant. Prisutan puk tu izvršava svoje svećeništvo sudjelujući kod Euharistije. Svećenik mora o tome voditi računa dijalogirajući s narodom i vršeći obrede u ritmu zajednice. Celebrirati s pukom, uz brigu da ga se učini dionikom u celebriranju, to za svećenika znači priučiti se na koncelebraciju. Zaista, trebat će se naučiti koncelebrirati . . .« (God. 1964, br. 1, str. 41).

2) Da se što uspješnije provede sudjelovanje vjernika u liturgiji, redovito nije problem u svećeniku koliko u *vjernicima.* Na glavnu su nas poteškoću upozorili naši biskupi u »Vodiču za sudjelovanje vjernika u svetoj Misi« br. 9: »Svećenik ne smije zapasti u malodušnost i popustiti u promicanju takvog sudjelovanja vjernika, iako vjernici iz konzervativnosti budu pokazivali otpor i nerazumijevanje«. Obično mislimo da su drugdje manje konzervativni, a eto su biskupi Francuske i Njemačke u poslanicama nakon liturgijske Uredbe svojim vjernicima najprije tumačili kako se ne smiju čuditi ni protiviti nekim promjenama u liturgiji.

Tu je pojavu njemački liturgista prof. B. Fischer protumačio zgodnom usporedbom. Kad se ošteti ruka ili noga, stavi se u gips. Da se zauzda kobna liturgijska samovolja, nakon tridentskog je sabora Crkva sve obrede okružila strogim propisima u koje nitko nije smio dirati. Uvriježilo se mišljenje kod hierarhije, a još više kod vjernika, da je sve u liturgiji nepromjenjivo. Međutim se gips nosi samo dok je potrebno, ali nam je nekako neobično kad ga skinemo. Tim neobičnije što se duže nosio. Tako je neobično mnogima kad se stoljetne navade u bogoslužju mijenjaju i uvode nove koje će našem naraštaju bolje odgovarati. Svi moramo imati razumijevanja za taj osjećaj vjernika. Proći će to njihovo čuđenje, samo im pomozimo da im sve od Crkve uvedene promjene budu što korisnije.

Ništa tu ne pomaže koliko tumačenje i uvjeravanje. Zgodna će i ustrajna pouka postići više nego što mislimo. Za sudjelovanje vjernika u svetoj Misi pruža nam mnogo gradiva Zbornik »Zajednička žrtva« (naručuje se kod uprave našeg lista za samih 600 Din). Na osobit smo način dužni vjernicima tumačiti saborsku Uredbu o svetom bogoslužju, zasad njezin opći sadržaj i duh, a zatim sve promjene koje nadođu na temelju Uredbe. Bilo bi vrlo žalosno i štetno misliti da ta Uredba neće zanimati naše vjernike i da je neće shvatiti. Iskustvo će pokazati drukčije. Evo samo jedan primjer: preč. Grgić iznio je u zadarskoj katedrali vjernicima u nekoliko govora sadržaj liturgijske Uredbe, pa je među te raspačao preko 200 primjeraka Uredbe. Slično se može svugdje poduzeti.

Sudjelovanje vjernika u liturgiji je ideal koji bi svaki svjesni svećenik sigurno htio postići. Neće nam biti donešen na tanjur, nego ga zaista treba postići. Bog će nam i ljudi za to određeni bez sumnje pomoći, ali samo pomoći. Ne žalimo za gipsom liturgijskog formalizma, što ga Crkva u naše dane skida, nego svi poradimo da kroz sve udove crkvenog tijela prostruji novo proljeće liturgijskog života!

o. MARTIN Dr KIRIGIN OSB

PSALAM 92 (93)

I ovaj je Psalam bez naslova.[1]) Analizirajući ga ipak možemo zaključiti da spada među psalme posvećenja šatora ili hrama.

Analiza, naime, dolazi do slijedećeg zaključka: Yahweh je postao kraljem svoga naroda, koji će imati najveću korist

---

[1]) LXX imaju naslov: »Pohvalna pjesma Davidova. Uoči subotnjeg dana, kad se čovjek nastanio na zemlji«. Osim povjesne oznake, kojom se određuje auktor psalma, i osim liturgijske oznake, kojom se određivao način kako se psalam imao pjevati, naslov sadrži i oznaku o njegovoj liturgijskoj uporabi. Kaže, naime, da se psalam pjevao uoči subotnjeg dana, tj. u petak. U naslovu se također iznosi razlog liturgijske uporabe: tog dana je stvoren prvi čovjek i tom je činjenicom sav ljudski rod postao Božjom svojinom. Dosljedno ovoj činjenici Bog se mora smatrati punim pravom kraljem ne samo svog naroda, nego i cijelog čovječanstva. Ovo je jedan jaki razlog da narod proglasi Boga svojim kraljem, ali ipak o njemu se uopće ne govori u psalmu, te stoga moramo zaključiti, da nam liturgijska uporaba ne kaže ništa o samom sadržaju psalma.

Ništa tu ne pomaže koliko tumačenje i uvjeravanje. Zgodna će i ustrajna pouka postići više nego što mislimo. Za sudjelovanje vjernika u svetoj Misi pruža nam mnogo gradiva Zbornik »Zajednička žrtva« (naručuje se kod uprave našeg lista za samih 600 Din). Na osobit smo način dužni vjernicima tumačiti saborsku Uredbu o svetom bogoslužju, zasad njezin opći sadržaj i duh, a zatim sve promjene koje nadođu na temelju Uredbe. Bilo bi vrlo žalosno i štetno misliti da ta Uredba neće zanimati naše vjernike i da je neće shvatiti. Iskustvo će pokazati drukčije. Evo samo jedan primjer: preč. Grgić iznio je u zadarskoj katedrali vjernicima u nekoliko govora sadržaj liturgijske Uredbe, pa je među te raspačao preko 200 primjeraka Uredbe. Slično se može svugdje poduzeti.

Sudjelovanje vjernika u liturgiji je ideal koji bi svaki svjesni svećenik sigurno htio postići. Neće nam biti donešen na tanjur, nego ga zaista treba postići. Bog će nam i ljudi za to određeni bez sumnje pomoći, ali samo pomoći. Ne žalimo za gipsom liturgijskog formalizma, što ga Crkva u naše dane skida, nego svi poradimo da kroz sve udove crkvenog tijela prostruji novo proljeće liturgijskog života!

o. MARTIN Dr KIRIGIN OSB

PSALAM 92 (93)

I ovaj je Psalam bez naslova.[1]) Analizirajući ga ipak možemo zaključiti da spada među psalme posvećenja šatora ili hrama.

Analiza, naime, dolazi do slijedećeg zaključka: Yahweh je postao kraljem svoga naroda, koji će imati najveću korist

[1]) LXX imaju naslov: »Pohvalna pjesma Davidova. Uoči subotnjeg dana, kad se čovjek nastanio na zemlji«. Osim povjesne oznake, kojom se određuje auktor psalma, i osim liturgijske oznake, kojom se određivao način kako se psalam imao pjevati, naslov sadrži i oznaku o njegovoj liturgijskoj uporabi. Kaže, naime, da se psalam pjevao uoči subotnjeg dana, tj. u petak. U naslovu se također iznosi razlog liturgijske uporabe: tog dana je stvoren prvi čovjek i tom je činjenicom sav ljudski rod postao Božjom svojinom. Dosljedno ovoj činjenici Bog se mora smatrati punim pravom kraljem ne samo svog naroda, nego i cijelog čovječanstva. Ovo je jedan jaki razlog da narod proglasi Boga svojim kraljem, ali ipak o njemu se uopće ne govori u psalmu, te stoga moramo zaključiti, da nam liturgijska uporaba ne kaže ništa o samom sadržaju psalma.

upravo od toga, jer će Yahweh unijeti u svoje kraljevstvo čvrstinu, postojanost i moć, a sam će narod obraniti od svakoga neprijateljskog napadaja.

Mislim da se ovakova koncepcija može odnositi jedino na posvećnje šatora ili hrama i da ona može na jedan svoj posebni pjesnički način objasniti značenje toga važnog događaja. Kako se iz same stvari može razabrati u psalmu ne dolazi u obzir sam obred posvećenja kako se odvijao, već se radi o istini, koja je usko povezana sa samim obredom posvećenja, a koja ima za cilj da dokaže kako će Bog urezati pečat božanstva u svoje vremenito i zemaljsko kraljevstvo.

St. 1a—2.

1a Yahweh je postao kraljem, poprimio je kraljevsku krasotu,
prihvatio je bojevnu silu i opasao se (mačem).
1b Ta zemlju neće nitko pokolebati, jer ju je On pričvrstio,
2. tako je i Tvoje prijestolje nepokolebljivo: otkad čovjek ne pamti, od vijeka si Ti!

1a. »Yahweh je postao kraljem«. Obredom posvećenja šatora ili hrama Yahweh je prema shvaćanju ondašnjih ljudi postao kraljem svoga naroda.

»Poprimio je kraljevsku krasotu«. Yahweh je poprimio i vanjski izgled kralja, tj. kraljevsku krunu, žezlo, grimizni plašt odijelo, kao i vanjski sjaj kraljevskog dvora. Dakako Psalmista govori u prenesenom smislu i cilja na svečano štovanje, koje će se odsada iskazivati Yahweh-u kao pravome Bogu.

U ovom su smislu LXX preveli s *euprepeia* (decore indutus est), poprimio je vanjsku krasotu.

Yahweh je sam po sebi kralj vječnosti, i zato ne samo da će On primiti kraljevsku čast od ljudi, nego će također i svoju kraljevsku vlast ispoljiti preko zemaljskog kraljevstva, i tom će On kraljevstvu priopćiti svoj božanski sjaj i svoje božansko veličanstvo. Postavljen za kralja ljudskog kraljevstva Bog će ga pretvoriti u Božansko Kraljevstvo, i On će time uspostaviti najslavnije kraljevstvo na svijetu. U ovom je smislu sv. Jeronim ispravno preveo hebr. riječ *geut* s *gloria*, zaodjenuo se slavom.

»Prihvatio je bojevnu silu i opasao se (mačem).« Postavši kraljem svoga naroda Yahweh je također preuzeo na se zadatak da ga brani.

»Ta zemlju neće nitko pokolebati,[2]) jer ju je On pričvrstio,[3]) tako je i Tvoje prijestolje nepokolebljivo: otkad čovjek ne pamti,[4]) od vijeka si Ti!« Još jedna prednost za Izraelce: Bog će udijeliti njihovu kraljevstvu postojanost i nerazrušivost. Prijestolje, koje je Bog uspostavio kad je postao kraljem, mora biti vječno kao što je i sam Bog vječan. S Njim se ne mogu usporediti krivi bogovi, koji nisu od vijeka niti mogu uspostaviti vječno kraljevstvo. Zato su se razna kraljevstva naroda izmjenjivala i redom nestajala, a tako će biti i u buduće. Samo će kraljevstvo Božje trajati beskonačno.[5])

U prvom dijelu Psalmista ističe prednosti, koje će Izraelski narod imati zato što je izabrao Yahweh-a za svoga kralja: On će uspostaviti sjajno, silno, nepobjedivo i vječno kraljevstvo.

---

[2]) U izvorniku imamo **bal timot.** LXX prevode **ou saleuthesetai,** a sv. Jeronim **non commovebitur.** I naši prevode: »neće se pomjeriti, ili neće se pomaknuti«. Ja sam preveo s aktivom »nitko je neće pokolebati«, jer držim da je Psalmista svojim izrazom uprav htio kazati, da će zemlja ostati čvrsta i nepomična na svome mjestu, Budući da se neće naći nitko tko bi mogao srušiti ono, što je Bog uspostavio. A da je ovo pravi smisao možemo zaključiti i iz paralelne, usporedbene ideje, da će isto tako i kraljevstvo, koje je Bog uspostavio, trajati u vijeke, jer se neće naći nitko, tko bi ga mogao oboriti.

[3]) »Jer ju je On pričvrstio«. U M. T. imamo riječ **tikon.** LXX imaju **estereosen, firmavit,** a sv. Jeronim **appendit.** Zaključuje se stoga da je u izvorniku moralo biti **tikken,** tj. bez wau, a značilo bi da je Bog objesio zemlju, ili, kako prevode LXX, da ju je učvrstio objesivši je u prostoru.

[4]) »Otkad čovjek ne pamti«. U izvorniku stoji **meaz,** grčki **apotote,** latinski **ex tunc,** što bi značilo od tada. Ali se ovo **od tada** ne odnosi na vrijeme, kad je Bog stvorio svijet, nego označuje neko potpuno neodređeno vrijeme, koje se ne može pobliže označiti.

[5]) Da se stvar bolje shvati valja imati pred očima koncepciju, koji su imali stari istočnjački narodi o ulozi božanstva u samoj nacionalnoj svijesti i državnom ustrojstvu. Sama politička zajednica se smatrala kao nešto sraslo s božanstvom, njezino blagostanje i njezin ugled kao i pobjede bile su odraz moći samoga božanstva, a ukoliko je bila pobijeđena i ponižena smatralo se kao poraz istoga božanstva. U tom smislu je Asirski kralj Senaherib govorio: »Zar ne mogu učiniti s Jeruzalemom i njegovim bogovima ono što sam učinio sa Samarijom i njezinim kumirima?« (Is. 10, 11). — Da se uništi neki narod valjalo je naprije pobijediti njegovo božanstvo i uništiti njegovu moć. Ako se sada nepobjedivi Bog stavio na stranu Izraelaca, njih neće moći nitko nikada pokoriti, a njihovo će kraljevstvo trajati uvijeke.

St. 3—4.

3. »Podigoše vode, Yahweh, podigoše vode šum svoj, podigoše vode buku svojih vrtložnih dubina«;
4. Velebno odzvanja glas morskih valova s nepreglednih voda: Veličanstven je Yahweh iznad svakog pomišljanja!

3. »Podigoše vode buku svojih vrtložnih dubina«. Redovito se prevodi: »Podigoše rijeke šum svoj, podigoše rijeke valove svoje.« Bilo hebr. riječ *neharot*, bilo grčka *potamoi*, bilo latinska *flumina* u pluralu označuje na prvom mjestu vode. Psalmista govori o moru, o valovima, o dubinama, što sve nema nikakve vez s rijekama. — U izvorniku nadalje imamo riječ *dokyam*, a dolazi od korijena *daka(h)*, što znači smrviti. LXX su upotrebili riječ *epitripseis* od korijena *epitribo* što jednako znači satrti. U Vulgati za ovu riječ nalazimo *fluctus*, valovi, ali i talasanje ili gibanje vode. Jasno je da Psalmista govori o silnim masama voda, koje se razbijaju o zapreke, obale i mrve se u sitne kapljice i u bijelu pjenu. Stoga je sv. Jeronim sasvim točno preveo riječ *dokyam* s *gurgites*, vrtložnim dubinama, koje su se uzbibale (elevaverunt flumina gurgites suos) da bi prouzrokovale što veće valove i proizvele što veći šum.

4. »Velebno odzvanja glas morskih valova s nepreglednih voda«. Sv. Jeronim prevodi doslovno izvorni tekst: »A vocibus aquarum multarum grandes fluctus maris«. Latinski prijedlog *a* prevodi hebr. *min*, koji ovdje nema značenja usporedbe, već navodi uzrok: zašto su velebni morski valovi? Jer su se uzbibale silne vodene mase, koje prouzrokuju nepamćene valove i neopisivu buku. Ja sam preveo malo slobodnije da izrazim što je moguće cjelovitije misao Psalmiste.

»Veličanstven je Yahweh iznad svakog pomišljanja!« Najjači glas prirode,[6]) u svojem najsnažnijem obliku proglašuje, da je Yahweh u svom divnom kraljevstvu tako veličanstven, da se nešto veličanstvenije ne može zamisliti. — Redovito se ove riječi prevode na ovaj način: »Divan je, ili divniji je Yahweh u visini!« Ali hebr. semitski izraz, kojim se nekoga naziva divnim u visini, ili se drugim riječima kuje u zvijezde, ima i značenje krajnjeg superlativa: upravo kao što isto značenje

[6]) Istu usporedbu upotrebljava i sv. Ivan u svome Otkrivenju 14, 2 da označi što veću jačinu glasa.

imaju i izrazi: *Slava tvoja doseže do oblaka, ili tvoja veličina i tvoja moć se nalazi u oblacima.*[7])

U drugom dijelu (3—4) Psalmista divnom pjesničkom zamisli predstavlja sebi morske vode gdje velebnim prirodnim

---

[7]) Današnji egzegete tumače na razne načine ovaj stih. Nekoji ispravljaju M. T., ma da su za nj svi stari prevodi, i misle da je izvorni tekst morao nekada glasiti: adirim mimmišbere(y) yam, snažniji od samih morskih valova, i nastoje dati izvorniku ovaj smisao: Yahweh je snažniji od samih morskih valova, ima jači glas od bilo kojih valova, pa i onih velikog broja rijeka. Kad bi se ovom shvaćanju dao smisao da je glas Božji jači od glasa sveukupne prirode, onda bi se moglo braniti u skladu sa sadržajem cjelokupnog psalma, jer bi se tim veličala moć Božja u ratovima, radilo bi se naime o jakosti Yahweh-ovih bojnih poklika.

Nekoji bez ikakve preinake u tekstu prevode: Jači su morski valovi od šuma mnogih voda, ali je jači svojim glasom Yahweh na nebu (u grmljavini?). Smisao je isti kao i u netom sada spomenutom shvaćanju.

Nekoji također bez ikakve preinake u tekstu prevode: Divniji je Bog u visini od šuma mnogih voda, strašnih kao uskipjelo more. — I na ovaj način shvaćen stih ima svoj smisao, jer se tvrdi da je Bog divniji od svega divnog u prirodi.

Za prva dva shvaćanja moramo reći da prevod hebr. riječi **adir** s jak ili snažan nije potpuno stalan, jer ona označuje više veličanstvenost nego li jakost. Zato je LXX prevode s **thaumastos**, a sv. Jeronim s **grandis**. A onda Psalmista je već u prvom i drugom stihu govorio o Yahweh-ovoj ratnoj sili.

Valjda bolje odgovara smislu treće mišljenje, koje proglasuje Boga divnim zato što je stvorio divan svijet, ukoliko se misli s time uzveličati divota samog kraljevstva Božjega: Kralj, koji upravlja sveukupnim stvorenim svijetom, ne može zaostati u veličanstvu i moći za nijednim kraljem svijeta.

Logična povezanost ovog trećeg mišljenja mogla bi se shvatiti i vječnost Božju, budući da Bog nije mogao stvoriti svijet ukoliko nije postojao prije samoga svijeta. A onda ako zemlja, koju je Bog stvorio, može trajati uvijeke, pogotovo će moći trajati Bog sa svojom moći. Na isti način divote stvorene prirode govore o neizmjerno divnome Bogu. Sve ovo kaže da Bog može biti moćan, neuništiv i veličanstven Kralj.

No budući da je Psalmista već u prvom i drugom stihu istaknuo da će Yahweh svojemu, odnosno Izraelskom, kraljevstvu priopćiti sjaj, moć, ratnu silu, postojanost i neuništivost; budući također da morske vode sa svojim silnim šumom nisu najpodesnije da izraze veličinu veličanstva Božjega, to smo se i opredijelili za gornji smisao kao najnaravniji, izvornim izrazima najbliži i pjesničkom stilu najshodniji. Čemu bi morske vode podizale svoj šum, ili svoj glas? Zar nije najnaravnije shvatiti, da su one to učinile u pohvalu Bogu? Sličnu pjesničku zamisao nalazimo i u ps. 95 (96), 11—13, ps. 97 (98), 7—9.

glasom kliču: »Yahweh je veličanstven kralj, jer je uspostavio divno kraljevstvo i preko njega se pokazuje divnim ljudima!«

St. 5.

5. *Tvoja zadana jamstva poprimila su mnogo veću vjerodostojnost; dom Tvoj će se, naime, resiti svetošću (ili: vjernošću i moću) dok bude trajao.*

5. »Tvoja zadana jamstva poprimila su mnogo veću vjerodostojnost«. Zadana jamstva, *testimonia*, odnose se na obećanja koja je Bog zadao svome narodu na gori Sinaju. Tom se prigodom Bog obvezao da će obraniti svoj narod od svakog neprijatelja i da će mu omogućiti miran i pristojan život u obećanoj zemlji, ako bude vršio njegove zapovijedi. Sada, kad je Yahweh primio vlast u Izraelu, obvezao se ponovno, i to na svečaniji način, da će svoja jamstva staviti u djelo.

»Dom Tvoj će se, naime, resiti, svetošću (ili: vjernošću i moći) dok bude trajao«. Svetost u ovom stihu ne označuje štovanje, koje će se Bogu iskazivati u hramu ili u šatoru, nego pomoć, koju će Bog ukazati narodu, kad ga bude za nj molio. Time će se On pokazati vjernim zadanim obećanjima, a po tom i pravednim; ali će se ujedno pokazati i svemogućim u očima poganskih naroda i posvetit će se pred njima. Posvećeno mjesto štovanja Boga, dakle, neprestano jamči da će Bog ispuniti svoja obećanja. »Dok bude trajao«. Sv. Jeronim prevodi doslovno izvorni tekst: »In longitudine dierum«, za trajanje dana. Čijih? Bez sumnje samoga hrama! Dani u hebr. jeziku označuju život, ili trajanje za mrtve stvari. Zato sam prema smislu preveo: »Dok bude trajao«.

Teško je reći da li se ovaj zadnji stih ima smatrati kao dio hvalospjeva šuma morskih voda ili kao zaključak psalma.

U svakom slučaju u njemu se ističe velika prednost Izraelaca zato, što su Yahweh-a proglasili svojim kraljem: On se za uzvrat obvezao ponovno i na još svečaniji način da će pružiti izdašnu pomoć narodu u vrijeme bilo koje nevolje i potrebe.

Ne može se ustvrditi sa stalnošću da li je psalam sastavljen prigodom posvećenja šatora ili prigodom posvećenja hrama; ali je stalno da je sastavljen prigodom nekog posvećenja. Svaka izražena pojedina misao u njemu traži nužnu povezanost sa svečanošću posvećenja.

Sve što je rečeno o sjaju, moći, postojanosti i nerazrušivosti Božjega zemaljskog kraljevstva obistinilo se potpuno samo

u duhovnom Božjem kraljevstvu na zemlji, koje je Spasitelj uspostavio svojim dolaskom. U ovom smislu moramo reći da psalam ima tipično mesijansko značenje.

Paralelizam je sinoniman, ali valja dobro paziti na značenje pojedinih izraza da se može dobro raspoznati.

o. IVAN ŠTAMBUK, OFM

KAJ JE POTREBNO ZA LEPO SKUPNO MOLITEV?

Pri skupnih pobožnostih in pri vsaki službi božji, kolikor se opravlja v narodnem jeziku, imamo skupno molitev. Skupna ali zborna molitev je molitev dveh zborov, ki si odgovarjata, ali molivca, ki moli naprej in zbora, ki mu odgovarja. Taka molitev, je žal, po naših cerkvah večkrat zelo slaba. Na moški strani izzveneva v nerazločnem godrnjanju, na ženski pa se sprevrže v drdranje. Zlasti neprijetno je poslušati vpadanje v besedo, ko ena stran ne more počakati, da bi druga izrekla zadnjo besedo ali zlog. Odbijajoče je tudi kričavo prevladovanje posameznih glasov, čeprav je nujno, da sposobnejši molivci vodijo skupno molitev. Skupna molitev je lepa samo tam, kjer se ves zbor staplja v en glas.

Verniki navadno molijo tako, kakor slišijo svojega dušnega pastirja. Ta pa ne more dati česar sam nima. Če hočemo zboljšati skupno molitev, moramo najprej mi paziti na svojoj glasno molitev pred verniki. Zato ne bo odveč vedeti, katere prvine so potrebne za dobro molitev.

Skupna molitev zavzema po glasovnem izrazu mesto med vsakdanjo govorico in petjem. Oglejmo si glasovne posebnosti obeh, da jih bomo laže spojili v skupno molitev.

I

V vsakdanji govorici najdemo štiri glasovne posebnosti, ki ji dajejo zvočnost in ušesom prijetno razgibanost. Prva značilnost je *besedni poudarek*. V vsaki dvo- ali večzložni besedi en zlog poudarimo; izgovorimo ga močneje kot druge in ga nekoliko zategnemo. Brez besednega poudarka bi bilo govorjenje dolgočasno, enolično. Poleg besednega poznamo še *stavčni poudarek*. Poslušalca opozorimo na določeno okoliščino tako, da še bolj poudarimo ustrezno besedo v stavku. Na primer: »Danes sem srečal prijatelja«. Vsaki besedi v tem stavku lahko damo

u duhovnom Božjem kraljevstvu na zemlji, koje je Spasitelj uspostavio svojim dolaskom. U ovom smislu moramo reći da psalam ima tipično mesijansko značenje.

Paralelizam je sinoniman, ali valja dobro paziti na značenje pojedinih izraza da se može dobro raspoznati.

o. IVAN ŠTAMBUK, OFM

KAJ JE POTREBNO ZA LEPO SKUPNO MOLITEV?

Pri skupnih pobožnostih in pri vsaki službi božji, kolikor se opravlja v narodnem jeziku, imamo skupno molitev. Skupna ali zborna molitev je molitev dveh zborov, ki si odgovarjata, ali molivca, ki moli naprej in zbora, ki mu odgovarja. Taka molitev, je žal, po naših cerkvah večkrat zelo slaba. Na moški strani izzveneva v nerazločnem godrnjanju, na ženski pa se sprevrže v drdranje. Zlasti neprijetno je poslušati vpadanje v besedo, ko ena stran ne more počakati, da bi druga izrekla zadnjo besedo ali zlog. Odbijajoče je tudi kričavo prevladovanje posameznih glasov, čeprav je nujno, da sposobnejši molivci vodijo skupno molitev. Skupna molitev je lepa samo tam, kjer se ves zbor staplja v en glas.

Verniki navadno molijo tako, kakor slišijo svojega dušnega pastirja. Ta pa ne more dati česar sam nima. Če hočemo zboljšati skupno molitev, moramo najprej mi paziti na svojoj glasno molitev pred verniki. Zato ne bo odveč vedeti, katere prvine so potrebne za dobro molitev.

Skupna molitev zavzema po glasovnem izrazu mesto med vsakdanjo govorico in petjem. Oglejmo si glasovne posebnosti obeh, da jih bomo laže spojili v skupno molitev.

I

V vsakdanji govorici najdemo štiri glasovne posebnosti, ki ji dajejo zvočnost in ušesom prijetno razgibanost. Prva značilnost je *besedni poudarek*. V vsaki dvo- ali večzložni besedi en zlog poudarimo; izgovorimo ga močneje kot druge in ga nekoliko zategnemo. Brez besednega poudarka bi bilo govorjenje dolgočasno, enolično. Poleg besednega poznamo še *stavčni poudarek*. Poslušalca opozorimo na določeno okoliščino tako, da še bolj poudarimo ustrezno besedo v stavku. Na primer: »Danes sem srečal prijatelja«. Vsaki besedi v tem stavku lahko damo

stavčni poudarek in stavek dobi vsakokrat poseben pomen. *Danes* sem srečal . . . (ne včeraj!). Danes se *srečal* . . . (ne le videl!). Danes sem srečal *prijatelja* (ne brata ali znanca!). S svojevrstnim stavčnim poudarkom označujemo tudi vrsto stavka. Drugače poudarimo trdilni stavek, drugače velelni oziroma vprašalni.

Druga značilnost govorice je *dviganje* in *padanje* glasu. To se godi v zvezi z besedami, zlasti s stavčnim poudarkom. Oboje, poudarek in dviganje oziroma padanje glasu, sta bistvena elementa, ki sestavljata melodijo govorice. Posamezna priredja in podredja v zloženem stavku ločimo med seboj in hkrati vežemo v celoto s tem, da glas dvigamo ali z njim padamo. Na koncu priredja glas dvignemo, na koncu stavka pa znižamo. Na primer: »V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda«.

Tretja značilnost govorice je *ritem*. To je enakomerno menjavanje poudarjenih in nepoudarjenih zlogov. Strog ritem je samo v vezani besedi, v pesmi. V navadni govorici pa lahko takoj za naglašenim zlogom sledi nov naglašeni zlog ali za naglašenim zlogom sledi eden, dva trije ali celo štirje nenaglašeni zlogi. V lepi govorici se nepoudarjeni zlogi naslanjajo na prejšnji poudarjeni zlog. Poudarjenega nekoliko zategnemo, nepoudarjene pa izgovorimo v enakem časovnem razmahu kot poudarjenega. Tako tudi v govorici nastane ritem: neenakomerno zaporedje poudarjenih zlogov izravnava hitrejša izgovorjava nepoudarjenih zlogov.

Četrta značilnost so *odmori*. Ti so potrebni, da vdihnemo zrak. Delamo jih večkrat, toda v določenem redu, navadno na koncu stavka, na koncu priredja ali podredja, ne pa na sredi besede ali stavka, razen, če to zahteva izredni poudarek.

V petju najdemo iste glasovne prvine kot v vsakdanji govorici. Njihova vrednost in pomembnost je razvrščena drugače. Glavno je dviganje in padanje glasu, to je napev ali melodija. Napev je umetno sestavljen. Razvija se na doslednem ritmu, enakomerni razporeditvi poudarjenih in nepoudarjenih zlogov. Tudi primeren poudarek naglašenih zlogov zahteva lepo petje. Odmore v petju umetno določi skladatelj. Zareze so pevcu nujno potrebne, da vdihne zrak, poslušalci pa jih dostikrat niti ne zaznajo.

II

Skupna molitev zahteva štiri glasovne pogoje, da je lepa in spodbudna. Osnovni pogoj je, da jo opravljamo *in tono recto*. Glasu ne smemo dvigati niti z njim padati. Ostati mora na isti višini. Nekateri duhovniki menjajo glas zato, ker se boje, da bi bili preveč dolgočasni v skupni molitvi. Zboru je fizično nemogoče ponavljati duhovnikovo »melodijo«, če pa prvi molitvec in zbor ubirata vsak svojo melodijo, potem ni mogoča lepa skupna molitev.

Drugi pogoj je, da *vsaka večzložna beseda ohrani svoj naravni naglas*. Molitev in tono recto ne pomeni, da mora zveneti monotono. Ravno poudarek naglašenih zlogov jemlje molitvi dolgočasnost in ji daje razgibanost in mehko melodijoznost. Brez potrebnega poudarka naglašenih zlogov je ritem nemogoč. Poudarek preprečuje tudi stapljanje zlogov. Če zadenemo ob dva različna samoglasnika, bomo vsakega pravilno izgovorili in ohranili naravno dolžino. Če bomo zadeli na enaka samoglasnika, jih ne bomo zlili v en zlog. Zato ne bomo molili: »zdajn ob naši smrtni uri«, ampak »zd*aj in* on naši smrtni uri«. Ne bomo rekli: »Med žena*min*«, ampak »žena*mi in*«. Enozložnic na koncu stavka ne naglašamo, ampak jih vežemo na prejšnji poudarjeni zlog. Zato ne bomo molili: »Duša Kristusova posveti *me* . . . zveličaj *me* . . . napoji *me* . . .«. Namesto meketanja pravilno molimo: »pos*ve*ti me . . . zve*li*čaj me . . . na*po*ji me«. Ne bomo molili: prosi za n*as*, ampak pravilno: pr*o*si za nas.

Izpuščanje poudarka naglašenih zlogov ima dve posledici, ki kvarita skupno molitev. V izgovorjavi ni naravnega valovanja, ki dela molitev umirjeno, zato postane molitev prehitra. Otroci opuščajo zloge, odpovedo tudi starejši, ki niso več sposobni za besedne dirke. Druga posledica monotone izgovorjave pa je, da prenašamo poudarek na konec stavka, na zadnji zlog in ga povrh še zategnemo, namesto da bi stavek mehko zaključili.

Tretji pogoj skupne molitve je prizadevanje za dosleden ritem. Besedni poudarki naj se vrste v enakih časovnih razmakih. Pri petju je ritem številčno določen. Na vsak poudarjeni zlog sledi enako število nenaglašenih zlogov. Pri molitvi pa naj bo ritem *časovno* določen. Poudarjeni zlogi nas se vrste v enakem časovnem razmaku. Nenaglašeni zlogi naj se zato hitreje izgovarjajo. V glasbeni govorici bi se to reklo: vsak poudarjeni zlog naj se z njim povezanimi nenaglašenimi zlogi

izgovori na en udarec. Skupno molitev v lepem ritmu je mogoče taktirati kakor taktiramo pri petju.

To splošno pravilo za ritem naj ponazore primeri:

a) Poudarjeni zlog, ki stoji sam zase, od naslednjega ga loči ločilo ali pa mu sledi nov poudarjeni zlog izgovorimo na en udarec torej kot četrtinko.

b) Poudarjeni zlog, kateremu sledi en nepoudarjeni zlog, izgovorimo skupaj na en udarec, torej kot dve osminki: Oče náš, katéri ...

c) Poudarjeni zlog, kateremu sledita dva nepoudarjena, izgovorimo skupaj na en udarec, torej triolo: Hváljeno bódi njegóvo ...

č) Poudarjeni zlog, kateremu sledi dvozložna beseda, poudarjena na prvem zlogu, použije sledeči poudarjeni zlog in se vsi trije izgovore na en udarec kot triola: Bóg bodi hváljen ...

d) Poudarjeni zlog, kateremu slede trije nepoudarjeni zlogi, izgovorimo skupaj z nepoudarjenimi na en udarec; poudarjenega kot osminko, ostale tri kot triolo: Gospod je s tebój, blagoslovljéna si med ... Pomagamo si lahko stranskim poudarkom. Na prvega nenaglašenega postavimo stranski poudarek, ostala dva pa naslonimo nanj: Gospód je s tebój, blàgoslovljéna ...

e) Poudarjeni zlog, kateremu slede štirje nenaglašeni zlogi izgovorimo tako, da razvežemo nepoudarjene zloge s stranskim poudarkom na tretjem zlogu: Blagoslovljéna si mèd ženámi ... Ali pa prve tri nenaglašene zloge navežemo na predidoči poudarjeni zlog, četrtega pa kot predložek povežemo s sledečim poudarjenim zlogom. Podobno si pomagamo s petimi nenaglašenimi zlogi.

f) Kot predložek (ali dvojni predložek) vežemo nenaglašen zlog (ali nenaglašena zloga) s sledečim poudarjenim zlogom v začetku molitve ali za odmorom.

Za dosego ritma pri zborni molitvi uporabljamo tri pripomočke. Nenaglašene zloge vežemo s predidočim poudarjenim zlogom in vse skupa izgovorimo na en udarec. Nenaglašene zloge razvežemo s stranskim poudarkom in tako dobimo nov udarec. Nenaglašen zlog ali tudi dva povežemo kot predložek ali dvojni predložek s sledečim poudarjenim zlogom. Ritem v zborni molitvi zahteva četrtinske, osminke, triole in predložke.

Hitrost ritma je odvisna tudi od velikosti prostora in od števila molivcev. Čim večji je prostor in čim več je molivcev,

tem počasneje mora zveneti skupna molitev. Ritem molitve naj bo podoben ritmu pridige.

Četrti pogoj skupne molitve so odmori. Odmori so urejevalci skupne molitve. Tedaj zajamemo sapo. Posamezni molivci so prehitevali ali zaostajali, po odmoru pa zopet skupaj nadaljujèjo z molitvijo. Odmor naj traja toliko časa, kolikor traja zadnji besedni poudarek, kakor da bi zadnji poudarjeni zlog s pripadajočimi nepoudarjenimi tiho ponovili. Glasbeno rečeno: odmor naj traja en udarec.

Odmore delamo na koncu miselne enote, ne pa, kadar nam zmanjka sape. Odmora ne delamo, ko konča prvi molivec in prične zbor, molitev naj teče v taktu naprej. Vsak molivec ne more po glasbenih merilih urejati svoje molitve. Kdor ima veselje in čut za lepo molitev, bo lahko pazil na troje: molil bo tono recto, primerno poudarjal besede in delal odmore. Primeren ritem bo več ali manj prišel sam od sebe po naravnem čutu.

Cerkev zahteva celo za mrtev liturgični jezik, da besede pravilno naglašamo. Zato ima v liturgičnih knjigah vsaka večzložna beseda naglas, če ni poudarjen predzadnji zlog. To nam bodi v opomin, da tudi molitve v materinem jeziku lepo in pravilno izgovarjamo, zlasti pri skupni molitvi z verniki.

Dr FRANC AMBROŽIČ

IZMJENE U APOSTOLSKOM PISMU »SACRAM LITURGIAM«

Najprije je vatikanski radio u emisiji za kler, a zatim »Osservatore Romano« od 23—24. III donio obavijest, da je izišao 2. ovogod. broj »Acta Apostolicae Sedis« koji donosi službeni tekst saborske »Uredbe o svetom bogoslužju« i ispravljeno apostolsko pismo »motu propio« pape Pavla VI »Sacram liturgiam« od 25. I 1964. kojim se propisuje stupanje na snagu nekih odluka spomenute Uredbe. »Os. Rom.« izričito veli da samo taj tekst apostolskog pisma treba smatrati autentičnim i dostavlja: »On u stanovitim tačkama predstavlja neke preinake (rintocchi) koji ga čine jasnijim i tačnijim od teksta što je izišao u novinama, a i više odgovara propisima Uredbe«.

Prema tome te izmjene treba unijeti i u hrvatski prijevod spomenutog apostolskog pisma na str. 45—47 izdanja ILO-a, a na str. 29—31 slovenskog izdanja ljubljanskog nadškofijskog

tem počasneje mora zveneti skupna molitev. Ritem molitve naj bo podoben ritmu pridige.

Četrti pogoj skupne molitve so odmori. Odmori so urejevalci skupne molitve. Tedaj zajamemo sapo. Posamezni molivci so prehitevali ali zaostajali, po odmoru pa zopet skupaj nadaljujejo z molitvijo. Odmor naj traja toliko časa, kolikor traja zadnji besedni poudarek, kakor da bi zadnji poudarjeni zlog s pripadajočimi nepoudarjenimi tiho ponovili. Glasbeno rečeno: odmor naj traja en udarec.

Odmore delamo na koncu miselne enote, ne pa, kadar nam zmanjka sape. Odmora ne delamo, ko konča prvi molivec in prične zbor, molitev naj teče v taktu naprej. Vsak molivec ne more po glasbenih merilih urejati svoje molitve. Kdor ima veselje in čut za lepo molitev, bo lahko pazil na troje: molil bo tono recto, primerno poudarjal besede in delal odmore. Primeren ritem bo več ali manj prišel sam od sebe po naravnem čutu.

Cerkev zahteva celo za mrtev liturgični jezik, da besede pravilno naglašamo. Zato ima v liturgičnih knjigah vsaka večzložna beseda naglas, če ni poudarjen predzadnji zlog. To nam bodi v opomin, da tudi molitve v materinem jeziku lepo in pravilno izgovarjamo, zlasti pri skupni molitvi z verniki.

Dr FRANC AMBROŽIČ

IZMJENE U APOSTOLSKOM PISMU »SACRAM LITURGIAM«

Najprije je vatikanski radio u emisiji za kler, a zatim »Osservatore Romano« od 23—24. III donio obavijest, da je izišao 2. ovogod. broj »Acta Apostolicae Sedis« koji donosi službeni tekst saborske »Uredbe o svetom bogoslužju« i i s p r a v l j e n o apostolsko pismo »motu propio« pape Pavla VI »Sacram liturgiam« od 25. I 1964. kojim se propisuje stupanje na snagu nekih odluka spomenute Uredbe. »Os. Rom.« izričito veli da samo taj tekst apostolskog pisma treba smatrati autentičnim i dostavlja: »On u stanovitim tačkama predstavlja neke preinake (rintocchi) koji ga čine jasnijim i tačnijim od teksta što je izišao u novinama, a i više odgovara propisima Uredbe«.

Prema tome te izmjene treba unijeti i u hrvatski prijevod spomenutog apostolskog pisma na str. 45—47 izdanja ILO-a, a na str. 29—31 slovenskog izdanja ljubljanskog nadškofijskog

Ordinarijata. Ovdje se navode samo važnije izmjene, a ne manji stilistični ispravci koji ne diraju smisao.

Na koncu 4. alineje apostolskog pisma riječ je *intersint* izmjenjena u *participent*, dakle: mjesto *prisustvovali* treba prevesti *sudjelovali*.

U t. II ispušten je izraz *quam primum — što prije*, a *condatur* zamijenjen sa saborskim *habeatur — neka bude*.

U t. IV o sakramentu potvrde *venia datur... conferendi* izmjenjen je u saborski *conferri potest — može se dijeliti*. Uz to je sada još precizirano: *post lectionem Evangelii et homiliam*, dakle u prijevodu treba dodati: *poslije Evanđelja i homilije*.

U t. V o vjenčanju ispuštene su riječi: *omnes, quorum interest, monemus — opominjemo sve na koje spada*. — Alineje 2. t. V nema ni hrvatski ni slovenski prijevod, pa je treba unijeti ovako sada ispravljenu: ... *propovijedi. Ako se vjenčanje obavlja bez Mise, dok se ne preuredi čitav obred ovog sakramenta, neka se ovo obdržava: na početku se ovog obreda poslije kratkog nagovora pročita poslanica i Evanđelje iz Mise za zaručnike na narodnom jeziku, a zatim neka se uvijek zaručnicima dade blagoslov koji se nalazi u Rimskom Obredniku (nasl. VIII, gl. II).*

U t. VI riječi *iis qui illius recitandi obligatione astriguntur* izmjenjene su u *iis qui chori obligatione non astriguntur*, a posve su ispuštene riječi *in recitatione quae fiat extra chorum*. Prema tome ispravljen prijevod glasi: *onima koji nisu vezani uz kor već sada dajemo ovlast da nakon prestanka zakonskog čekanja mogu ispustiti Prvi čas, a od drugih ...*

U t. VII ispuštene su riječi *ut ea venia iam nunc obtineat praecipimus, cuius vi — naređujemo da već sada vrijedi ona dozvola koju*, a tako i riječi *ac bene considerata — i dobro promišljena*.

U t. IX riječi *varias huiusmodi populares interpretationes, a competente auctoritate ecclesiastica territoriali propositas ab Apostolica Sede esse rite recognoscendas atque probandas* izmjenjene su ovako: *varias ... territoriali conficiendas et approbandas esse, ad normam art. 36 §§ 3 et 4; acta vero huius auctoritatis, ad normam eiusdem art. 36 § 3, ab Apostolica Sede esse rite probanda seu confirmanda*. Prema tome sada prijevod glasi: ... *da te razne prijevode na narodni jezik mora priredititi i odobriti nadležna teritorijalna crkvena vlast, prema odredbi čl. 36 §§ 3 i 4; a odluke te vlasti treba da, prema odredbi čl. 36 § 3, pravilno odobri ili potvrdi Apostolska stolica. Određujemo da se to čini uvijek ...*

* * *

Neka je potpisanom dozvoljeno na svoju ruku dodati nekoliko riječi ovim izmjenama koje su naizgled malene, ali vrlo značajne, barem neke.

Prvi ispravak potvrđuje što je sprijeda napisano o sudjelovanju vjernika kod bogoslužja i o čemu će biti još govora u našem listu.

U ispravljenom je prijevodu t. IV namjerice ispuštena riječ »lectionem«, da ne bi tko mislio da se u Misi, kod koje se dijeli sveta potvrda, ima Evanđelje samo pročitati. Redovito će to biti, ako ne već pontifikalna ili svečana, barem pjevana Misama sa svim, prema propisu, pjevanim dijelovima, dakle i s p j e v a n i m Evanđeljem. Ali ako bi i bila baš tiha Misa, u primorskim se našim mjestima i tada poslanica i Evanđelje pjeva, u što se mogu drugi ugledati. Liturgisti po svemu svijetu sve više naglasuju da dolikuje Božju riječ u bogoslužju uvijek p j e v a t i, a ne jednostavno pročitati kao bilo kakav tekst. Napjev je jednostavan i ne produžuje trajanje.

Kad je vjenčanje s Misom, redoslijed je jasan: poslije Evanđelja (koje se ima uzeti iz Mise koja se služi, dakle ne iz Mise za zaručnike, ako se tog dana ne može uzeti taj misni obrazac) i homilije slijedi vjenčanje, a poslije Očenaša propisane molitve (Vlašićev Evanđelistar str. 26*), a nakon pričesti, ako je ikako moguće, i zaručnika prije misnog blagoslova još blagoslov »Bog Abrahamov . . .«. — Ako je vjenčanje bez Mise, što ne bi smjelo biti običajno, onda je redosljed: najprije nagovor, pa poslanica, Evanđelje i vjenčanje. Tako doslovno glasi propis. Međutim, potpisani misli da se uz prethodno uvodno upozorenje može nagovor zaručnicima održati na temelju poslanice i Evanđelja, dakle poslije njih. To kao da dopušta izmjena riječi »post habitam hortationem« u »admonitionem«, a taj je izraz uzet iz čl. 35, 3 Uredbe i odnosi se na sve kratke napomene koje će se uvesti u razne obrede. Čl. 78 Uredbe veli da se kod vjenčanja bez Mise poslanica i Evanđelje pročitaju na početku obreda. Tko je dosada tako činio redovito je imao nagovor poslije poslanice i Evanđelja, kako se uvijek u Crkvi činilo i čini. Neka se to ima, molimo, na pameti kod konačnog uređenja obreda za sakramenat ženidbe bilo za cijelu Crkvu bilo za pojedine krajeve. — Ženidbeni blagoslov, koji se sada ima davati kod svakog vjenčanja bez Mise, nalazi se u hrvat. izdanju Rim. Obr. na str. 420-1.

Najvažnija je bez sumnje izmjena propisa na koga spada odobrenje prijevoda liturgijskih tekstova na narodni jezik. Valjda je zbog toga najviše i doneseno novo, sada jedino autentično izdanje papinog »Motu proprija«. Prema njemu se, a i prema saborskoj Uredbi o svetom bogoslužju, biskupske konferencije pojedinih naroda imaju pobrinuti za prijevod liturgijskih tekstova, za koje odluče da će se čitati ili izgovarati na jeziku dotičnoga naroda. Na te iste konferencije spada da odobre taj prijevod, što je i sasvim naravno. Saborska Uredba i sada apostolsko pismo »Sacram liturgiam« rezerviraju Apostolskoj stolici konačnu potvrdu odluka (acta) biskupskih konferencija bilo obzirom na kvantitet liturgijskih tekstova na narodnom jeziku bilo obzirom na kvalitet prijevoda tih tekstova. Redovito će ta vrhovna potvrda slijediti bez poteškoće i

brzo, kako se je npr. doznalo da je iz Rima brzojavno odobrena odluka njemačkih biskupa koji su zasad propisali da se poslanica i Evanđelje u Misi s pukom čita ili pjeva samo u prijevodu Schotta (benediktinca iz Beurona) ili Bomma (benediktinca iz Maria Laach). Tim je vrhovnoj upravi Crkve vrlo mudro pridržano pravo konačnog veta koje će zapriječiti bilo kakve nepravilnosti.

Kad je spomenut njemački primjer, dobro je znati da su njemački biskupi za svećenike, kojima biskup iznimno dozvoli moljenje časoslova na narodnom jeziku, odredili prijevode Schenka, Parscha i Stephana. Mi sličnog prijevoda cijelog časoslova nemamo i za taj će trebati čekati nov preuređeni časoslov s novim latinskim prijevodom psaltira (koji neće biti ni onaj Vulgate kako ga još mole mnogi stariji svećenici, ni onaj Bibličnog instituta kako ga moli većina mlađeg klera, nego napravljen prema čl. 91 a 1. 2 Uredbe o svetom bogoslužju, a taj će po svoj prilici biti kombinacija prijevoda Vulgate i Bibličnog instituta). Međutim bi naši biskupi mogli bez sumnje odobriti da pjevanjem iz Vlašićeva »Bogoslužbenika«, kako se po našim primorskim mjestima hvalevrijedno pjeva s pukom Jutrenja na veće blagdane, a još češće Večernja, udovoljavaju svećenici svojoj obavezi moljenja časoslova prema čl. 101 § 3 saborske Uredbe. Ta bi odluka naših biskupa sigurno bila u Rimu odobrena, pogotovo kad bi se reklo da mnoge od tih psalama u tom prijevodu zna naš puk napamet, što je možda jedinstven slučaj na svijetu i o kojoj činjenici treba voditi računa kod novog prevađanja psalama na hrvatski liturgijski jezik. Nitko nema tradicije koju imamo mi, a svaka se pametna obnova, pogotovo na liturgijskom polju, izvodi na zdravom temelju stoljećima uvriježenih tradicija. Krajevi koji tih tradicija nemaju, nemaju prava brisati ih drugima i nametati im posve nova rješenja koja se tek imaju uvesti. Ne smije se to radikalno činiti ni u ime problematičnog jezičnog čistunstva, kad znamo da i u profanu književnost najnoviji Pravopis pripušta mnogo provincijalizama (npr. i u Dalmaciji sve rjeđu riječ »predika«). Da se dakle ne dogodi kao renesansnoj redakciji crkvenih himana, koja se sada poslije 400 godina ima ispraviti na temelju čl. 93 saborske Uredbe, ili kao gore spomenutom najnovijem latinskom prijevodu psaltira.

Svakako smo svi vrlo zahvalni za autentično izdanje apostolskog pisma »Sacram liturgiam« i ne žalimo što je do njega došlo. Tako će se sigurno više paziti, da svi slijedeći dekreti posve tačno odgovaraju velikodušnoj i dalekovidnoj saborskoj Uredbi o svetom bogoslužju, koja je veliki dar Duha Svetoga našemu vremenu.

o. M. K.

ŽUPSKE SESTRE

Praktično je nemoguće tražiti od ženskih redovničkih službi, osobito danas, gdje one nemaju nikakvih posjeda, a obično ni nikakvih stalnih dohodaka, da na župama djeluju »gratis«, odnosno da rade i služe samo za stan i za hranu. I za njih valja,

brzo, kako se je npr. doznalo da je iz Rima brzojavno odobrena odluka njemačkih biskupa koji su zasad propisali da se poslanica i Evanđelje u Misi s pukom čita ili pjeva samo u prijevodu Schotta (benediktinca iz Beurona) ili Bomma (benediktinca iz Maria Laach). Tim je vrhovnoj upravi Crkve vrlo mudro pridržano pravo konačnog veta koje će zapriječiti bilo kakve nepravilnosti.

Kad je spomenut njemački primjer, dobro je znati da su njemački biskupi za svećenike, kojima biskup iznimno dozvoli moljenje časoslova na narodnom jeziku, odredili prijevode Schenka, Parscha i Stephana. Mi sličnog prijevoda cijelog časoslova nemamo i za taj će trebati čekati nov preuređeni časoslov s novim latinskim prijevodom psaltira (koji neće biti ni onaj Vulgate kako ga još mole mnogi stariji svećenici, ni onaj Bibličnog instituta kako ga moli većina mlađeg klera, nego napravljen prema čl. 91 a 1. 2 Uredbe o svetom bogoslužju, a taj će po svoj prilici biti kombinacija prijevoda Vulgate i Bibličnog instituta). Međutim bi naši biskupi mogli bez sumnje odobriti da pjevanjem iz Vlašićeva »Bogoslužbenika«, kako se po našim primorskim mjestima hvalevrijedno pjeva s pukom Jutrenja na veće blagdane, a još češće Večernja, udovoljavaju svećenici svojoj obavezi moljenja časoslova prema čl. 101 § 3 saborske Uredbe. Ta bi odluka naših biskupa sigurno bila u Rimu odobrena, pogotovo kad bi se reklo da mnoge od tih psalama u tom prijevodu zna naš puk napamet, što je možda jedinstven slučaj na svijetu i o kojoj činjenici treba voditi računa kod novog prevađanja psalama na hrvatski liturgijski jezik. Nitko nema tradicije koju imamo mi, a svaka se pametna obnova, pogotovo na liturgijskom polju, izvodi na zdravom temelju stoljećima uvriježenih tradicija. Krajevi koji tih tradicija nemaju, nemaju prava brisati ih drugima i nametati im posve nova rješenja koja se tek imaju uvesti. Ne smije se to radikalno činiti ni u ime problematičnog jezičnog čistunstva, kad znamo da i u profanu književnost najnoviji Pravopis pripušta mnogo provincijalizama (npr. i u Dalmaciji sve rjeđu riječ »predika«). Da se dakle ne dogodi kao renesansnoj redakciji crkvenih himana, koja se sada poslije 400 godina ima ispraviti na temelju čl. 93 saborske Uredbe, ili kao gore spomenutom najnovijem latinskom prijevodu psaltira.

Svakako smo svi vrlo zahvalni za autentično izdanje apostolskog pisma »Sacram liturgiam« i ne žalimo što je do njega došlo. Tako će se sigurno više paziti, da svi slijedeći dekreti posve tačno odgovaraju velikodušnoj i dalekovidnoj saborskoj Uredbi o svetom bogoslužju, koja je veliki dar Duha Svetoga našemu vremenu.

o. M. K.

ŽUPSKE SESTRE

Praktično je nemoguće tražiti od ženskih redovničkih službi, osobito danas, gdje one nemaju nikakvih posjeda, a obično ni nikakvih stalnih dohodaka, da na župama djeluju »gratis«, odnosno da rade i služe samo za stan i za hranu. I za njih valja,

»ex paritate rationis«, primijeniti onu, tako ljudsku i realističnu Apostolovu maksimu: »Quis militat suis stipendiis unquam« (1. Kor. 9, 7.). Mora se družba nekako indemnirati, kako bi mogla sestra odijevati, opskrbiti ih u bolesti i starosti, snositi troškove njihovih putovanja, školovati svoj podmladak, uzdržavati svoje centralne institucije, proširivati svoje djelovanje. Jedan od sporednih motiva, radi kojih danas forsiramo župske sestre, jest i opstanak, odnosno financiranje, ženskih redovničkih družbi u novim prilikama.

To se zna, sestre, odnosno njihova starješinstva, ne će u tom pogledu postavljati nikakvih pretjeranih zahtjeva. Nijesu »župske sestre« nikakvo tečevno poduzeće. Nijesu one privredna, nego apostolska djelatnost. A zakon je apostolata nesebičnost i materijalni desinteresman. Uostalom, tradicija je katoličkih ženskih redova uvijek bila takva. Da puno daju, a malo traže i primaju. Da žive od siromaštva i Providnosti. Nikada ne će sestre doći župnika skuplje nego lajička posluga, osim, dakako, u pitanju broja. Ali zato će njihov broj donijeti kamate druge vrsti: moralne, duhovne, pastoralne. A i materijalne: barem u toliko, što će u crkvi i u župskom stanu biti savršen red i što će sve biti u sigurnim i povjerljivim rukama, a župnik ne će nikada biti u opasnosti, da posve ostane bez pažnje, bez njege, bez pomoći, ili da postane plijen potkradanja, izrabljivanja i ucjene. Ni u slučaju kakve krize, Ni u slučaju bolesti.

Pojedinosti su sa toga područja stvar sporazuma i dogovora: usmenog ili, bolje i sigurnije, pismenog. Po mogućnosti jasnog i detaljnog, da kasnije ne bude prigovora ni s jedne strane. I ovdje vrijedi ona: »Clara pacta — boni amici!«

Zatezanja s isplatom i samovoljnog zaduživanja i kreditiranja na račun sestara ne smije, dakako biti. Tko nije u stanju da sestre plaća, neka ih ni ne zove! A ne smije biti ni prevelikog primitivizma u hrani i namještaju sestara. Ono potrebno i običajno moraju imati: i od pokućstva, i od posteljine (i zavjese kod postelja); i to na račun župnika, odnosno župe. A zna se, što se u tom pogledu smatra uzualnim. Od sestara se ne može tražiti, ni da gladuju, ni da žive siromašnije, nego što žive po svojim samostanskim kućama. U principu treba da jedu, što jede i župnik, a u pojedinostima najbolje se je prilagoditi, — za njih, — njihovim malim željama. Gdje ima obilno kruha, mlijeka i maslaca, — a na selu ga obično ima, — ne će se sestre lako tužiti.

Hoće li sestre biti i socijalno osigurane, to valja ostaviti ocjeni uprave dotične redovničke ženske družbe. Kolikogod taj sistem osigurava sestre za starost i donosi im osobnu prednost zagarantiranog, pa dijelom i besplatnog, liječenja i oporavka, toliko je odiozan sa stanovišta redovničke discipline i siromaštva, jer individualizira dohotke sestara i uvodi ih u kušnju, da afrontiraju zajednici.

Nije, uostalom, glavno pravna forma; glavno je princip lojalne naknade.

Djelokrug

Dvije stvari dolaze ovdje u obzir. Dužnosti sestara, — i one materijalne prirode: u kućanstvu i gospodarstvu, — moraju biti fiksirane. I — one moraju, kod župskih sestara, uključivati i neko duhovno, župsko, pomoćno-pastoralno, djelovanje. Bez toga, rekli smo već, »župske sestre« ne bi bile ni »sestre«, ni »župske« sestre, nego kuharice, kućanice, služavke, kućne pomoćnice, u redovničkom odijelu.

Važno je i prvo. Nema smisla »kupovati mačka u vreći«, ni »praviti račun bez krčmara«. Ljudi su već takvi, da svatko na probleme gleda drukčije, a svatko je i sklon, da svoja shvaćanja nameće drugome, ali i da njegove obaveze tumači u svoju korist, a na njegovu štetu. Ako igdje, među duhovnim osobama, fizičkim i moralnim, nema mjesta spekulaciji ni nadmudrivanju. Valja biti lojalan, pa unaprijed jasno reći, i šta se traži i šta se obećaje i nudi. U ugovoru treba pobrojiti sve, što su sestre dužne raditi u župskom stanu i u kućanstvu, ali i izrijekom isključiti ono, što se želi isključiti. I toga se onda valja držati. Nesmiju se, samovoljno ni jednostrano, sestrama nametati nove obveze. Ne smije župnik, na svoju ruku, proširivati bazu njihova rada. Pomno se tu valja čuvati svake silovitosti i diktovanja.

A drugi je momenat još važniji. On je, po našemu mišljenju, bitan. Djelokrug župskih sestara ne smije nikako biti i ograničen samo na kućanstvo i ekonomiju. To bi degradiralo njihov ugled i značenje. To bi ih pomalo i ponizivalo i oduzelo im oduševljenje za rad. Sestre moraju biti svijesne, da odlazeći na župu izlaze na apostolski teren i da tim Crkvi pomažu, ne samo indirektno, nego i direktno. One moraju znati, da se žrtvuju i da ostavljaju svoj redoviti, samostanski život iz većih zajednica Bogu za ljubav, iz viših pobuda, iz želje, da služe jednom velikom nadnaravnom idealu: radi dobra duša, radi slave Božje. Da su, kad odlaze na župu, pozvane na više, a ne

na manje. Da idu u neku vrst »misija«. Da na župi mogu, budu li dobre požrtvovne, još više zaslužiti i još više ugoditi Kristu, nego kad su u svom, velikom, samostanu.

Župnik će im to i omogućiti. Dovodit će ih sustavno u kontakt sa župom i sa župljanima. Tražit će im, upravo, posla sa toga područja. I kuharici. I vrtlarici. Sve one moraju živjeti sa životom župe. Svaka je pobožnost u njoj i njihova. Svaka svetkovina i njihova. Svaka akcija i njihova. Svaka kampanja i njihova. Svaka duša i njihova. Sudjelovat će u svemu tomu. Radit će za sve to. Aktivno će i suosjećati i surađivati s općinom vjernika: i u crkvi i izvan crkve. Bit će najrevnije vjernice i članice župe. Oduševljavat će i povlačit će i druge za sobom svojim dobrim primjerom. Predobivat će svakoga, s kim dolaze u kontakt, za vjerski život, za kršćanske moralne ideale, za apostolat. Svaka sestra mora biti župski aktivista, a još više župski molitelj. Župnik će ih uvijek upozoravati, da se mole i žrtvuju. I kazivat će im, za što da se mole i žrtvuju. I konkretno; i u pojedinačnim slučajevima. Za ovoga bolesnika, za ovoga grešnika, za ovu župsku potrebu, za uspjeh ove ili one pastoralne akcije: misija, konferencija, vjeronaučne kampanje, korizmenih ispovijedi, trodnevnice i devetnice, pribiranja novih pretplatnika na katoličke časopise i na katoličku štampu. Osobito će im stavljati na srce najlakši i najprirodniji njihov apostolat: onaj među ženskim svijetom. Ne smiju župske sestre biti prema ženama u župi previše skučene i povučene: mogu im pristupiti s apostolskom slobodom; samo ako imaju dobru namjeru i ako svijesno nastoje, da svojim kontaktima sa ženama i djevojkama dadnu izrazito religioznu intonaciju; da to ne bude ćaskanje o svjetskim stvarima i društvenim novostima i senzacijama, nego razgovor, koji ima za jedinu stvarnu svrhu da ženske duše, s kojima se sestre u župi sreću, učini plemenitijima i boljima. Kršćanski plemenitijima i boljima.

A po sebi se razumije, da će nekoje sestre na župi biti i profesionalno uposlene u pomoćnoj pastvi. Na svakoj, i najmanjoj, župi bit će sestre barem u sakristiji i na koru: držat će crkvu uvijek čistu i ukusno okićenu, popravljat će i obnavljat će crkveno ruho, sudjelovat će i pjevat će kod funkcija i procesija, brinut će se za red, vodit će i nadzirat će djecu. Može im župnik povjeriti i dijeljenje milostinje siromasima iz kasice sv. Ante. Može ih slati i k bolesnicima. Gdje ima za to i kvalifikovana sestra, — kad su tri, morala bi barem jedna od njih biti školovana, može ona voditi i katehizaciju djece i djevojaka (uz svećenikovo vodstvo i nadzor), okupljati i odgajati

djevojke sa kora, davati pouku zaručnicama, vježbati djecu u prigodnim deklamacijama i pjesmama, sastavljat im govore kod prve sv. Pričesti, kod krizme, kod mladih misa i jubileja, ispisivati natpise i oglase, sređivati arhiv, voditi župsku kartoteku, pa dijelom i kancelariju, osobito u župnikovu odsustvu, brinuti se za pretplatu, nabavu, reklamu i prodaju katoličke štampe i devocionalija, katalogizirati župsku knjižnicu i izdavati iz nje knjige, prepisivati i umnažati dionice i note misa i crkvenih pjesama, bilo za pjevače, bilo za puk, i još koješta drugo ove vrsti. A kod svega toga će joj i druge njezine susestre pomagati, kad treba i koliko treba, u granicama svojih mogućnosti i sposobnosti. Župske sestre, za razliku od sestara iz njihovih vlastitih kuća, imaju prema svemu tome i neku formalnu, specifičnu, profesionalnu, obvezu.

Ne znači to, dakako, da će sestre naprosto zamijeniti župnika ili kapelana. Ne će ih ni poslati u mirovinu i ograničiti im dužnosti samo na misu, propovijed i sakramente. Nijesu sestre rasterećenje svećeničkoj službi, nego upotpunjenje. Nijesu simplifikacija duhovne pastve, nego njezino proširenje i intenzifikacija. Što je više sila na župi, to više mora biti i pastoralne, apostolske, akcije, i rada, i reda, i sistema.

Kompetencije i odnosi

Možda je s te strane, — sa strane kompetencije i međusobnih odnosa, problem župskih sestara još najdelikatniji. Nije tada više u župi samo jedan faktor, koji ima svoja prava i aspiracije. Sada su dva. Valja ta prava nekako ujednačiti i harmonizirati. Valja, konkretno, uskladiti župnikov autoritet i autoritet reda, nutarnju autonomiju sestara.

A to je nemoguće u sistemu autokracije. Tko hoće da na župi ostane samo on »gazda« i da se sve, i u župskom stanu, ravna samo prema njemu, njegovu ukusu, njegovim potrebama, njegovu raspoloženju, njegovim voljicama i mušicama; tko hoće da ostane potpuno neometan u svojoj komodiji, neka ne zove sestara. Ili on ne će biti zadovoljan, ili će one biti, besspravne, patnice i mučenice. A s njihovim je redovničkim životom tada gotovo.

Gdje je župnik otmjen, tankoćutan, diskretan i, prije svega, duhovan, on će instinktivno pogoditi način i mjeru. Zajednički život i suradnja uvijek su i ograničavanje, i prilagođivanje.

No, to nije svakomu dano. Stoga to valja i kodificirati. A dok se ne kodificira, valja to jasno naglašivati.

Ne smiju se sestre plesti u duhovnu pastvu: direktiva tu mora ostati u rukama župnika. Ni na kakvu samostalnu, a pogotovu opozicionu, akciju nemaju sestre prava. Imaju pravo samo na, razboritu i nenametljivu, sugestiju. Ali, ni župnik se ne smije plesti u sestarske stvari. Nema prava da mijenja njihova redovnička pravila i uzuse, a još manje da od njih sestre »dispenzira«. Imaju one svoju predstojnicu, i svoje više redovničke poglavare. Ni u njihove se eventualne sporove ne smije petljati, a kamoli sebi svojatati pravo, da ih auktoritativno rješava ili presuđuje. Izazvat će tim samo negodovanje i oporbu. Neka sestre to među se sređuju, kako znadu! Sve što župnik ima sestrama reći, mora ići preko predstojnice. Nije nadležan, da pojedine sestre, neposredno citira, apostrofira, disciplinira, osim ondje, gdje faktično vrše neki njegov, pastoralni posao. Nije njegovo, ni da im on, u kućnim poslovima, određuje djelokrug ili dužnost »in concreto«. Podjela je posla stvar sestara. Za sve to nosi predstojnica, kolektivnu, odgovornost. Na nju župnik postavlja zahtjeve, od nje traži razjašnjenja, preko nje iznosi prigovore, A ne smije, prema sestrama biti ni sitničav, ni nepovjerljiv. Ne smije ništa kućno, — drugo su službene stvari, — pred njima držati pod ključem. Mora im novac za potrebe kućanstva davati mjesečno ili periodički, uz generalni obračun, a ne za svaki dan i za svaku kupovinu napose. Mora gospodarske poslove ostaviti u njihovim rukama i zadovoljiti se samo općim direktivama i nadzorom. Tko ne može biti bez toga, da sestrama daje kulinarske savjete i da im pokazuje, kako se što radi, da im broji, koliko će grumena šećera metnuti u kolače i koliko žlica ulja u salatu, da ih iza svakoga izlaska na trg pita, koliko su za što platile, bolje je, da sam vodi svoje gospodarstvo i sam stiče i štedi svoje dinare, kako zna i hoće. Sestre toga ne vole, i to ih, s pravom, vrijeđa. Ni prigovorati im puno ne smije. Valja da koju i proguta. Nema u životu sasvim idealnih situacija ni na jednom području. Praktični je zakon i imperativ života razumni kompromis među tipovima i ukusima. »Supportate invicem!« (Kol. 3, 13.; Ef. 4, 2.). I, župnik mora štovati sestre: ne smije ih tretirati s visoka, ni s njima zbijati šale, tjerati šegu, sebi za zabavu. Ne smije ih ponizivati ni grditi, a najmanje javno. Ne smije im se rugati, ni grubo s njima postupati i govoriti. Valja da ih zove »sestro«, a ne po imenu i »ti«. Ne smije u njima gledati ni djecu, ni obične djevojke. Crkva im je dala sakralni karakter:

valja da ga na njima respektira i u svom njihovu, enventualnom simplicitetu. Ne smije svećenik sebi prisvajati prema njima prava, kojih nemaju ni njihovi poglavari. I u samostanu su one sestre ;nijesu ni služavke ni robinje. Ako svijet ne štuje na ljudima njihova ljudskog i kršćanskog dostojanstva, Crkva ga štuje. Nije župnikovo, ni da ih ocjenjuje, po njihovoj redovničkoj vrijednosti i radnoj uporabivosti. Samo posve iznimno smije župnik da ulazi i u pitanje imenovanja, odnosno namještenja, sestara i njihova premještanja. Ne smije ni tu previše tražiti: to je kompetencija redovničkog poglavarstva i njegove diskrecione ocjene. Neka uopće što manje intervenira! A nikada neka ne traži, da mu se dadne jedna određena sestra! To je uvijek odiozno; to uvijek izaziva komentare i sumnje.

Posebno je poglavlje u ovoj stvari distanca. Distanca i s jedne i s druge strane. Intimnosti ne smije biti. Ni prevelike blizine. Ne smiju se sestre u župskom stanu uzimati na isti način, kao župnikova obitelj. On im je šef i duhovni otac; nije brat, a nije ni tatica. Ni u osobne stvari sestara ne treba da se plete. Ne mora o njima sve znati. Ne smije od njih ni tražiti ni primati nikakve nježnosti, ni posebne, osobne, pažnje. A ne smije ni pokazivati, prema bilo kojoj, posebnu naklonost. Sa svima mora biti jednak: prirodan, plemenit, obziran, ali i ozbiljan. Ne treba da se s njima puno šali; ne treba da se s njima zabavlja ni sijeli; ne treba da se s njima igra domina, šaha, društvenih igara; ne treba da s njima sjeda za sto, osim u izvanrednim i rijetkim zgodama. Dosta je, da je on s njima u crkvi i u župskim akcijama; dosta je, da se s njima nađe svaki dan skupa kod zajedničke, kućne, večernje molitve ili krunice. A bila bi prava sablazan i krupna zloporaba, da župnik sa sestrama odlazi u posjete po kućama, da s njima po mjestu šeta, ili da ih, — to bi bilo još najgore, — vozi na motoru. Za župnika u tom pogledu vrijede posve ista pravila kao i za druge svećenike. I na župskim godovima treba da sestre, pa i sa raznih župa, budu za sebe, a svećenici za sebe. Nikada ne smijemo od župskih sestara napraviti drugo izdanje »dvogubih manastira« iz doba dekadence crkvenog i samostanskog života.

No s druge strane ne će župnik, ako je pametan, otići ni u drugi ekstrem, pa da se posve zatvori i izolira od sestara: da bude s njima »služben« i smrknut; da im bude nepristupačan. Mora s njima biti ljubezan i prema njima pažljiv. Mora pokazivati interes i za njihove poslove i uspjehe, i za njihove boli i neprilike, velike i male. Mora ih pohvaliti, kad su se negdje potrudile, namučile, odlikovale. Mora pokazivati, da je svije-

stan usluga, što ih čine njemu i župi, i da zna cijeniti njihove žrtve. Mora se brinuti za njihovo zdravlje i osigurati im njegu i liječničku pomoć, kad su bolesne. I godišnji dopust, u kojoj bilo formi! Mora ih se sjetiti, kad nekamo dulje putuje, kartom ili listom. Mora im o imendanu, velikim svetkovinama i redovničkim slavama prirediti kakvo malo veselje i dati im kakav poklon, u novcu ili u naravi. Mora ih koji put spremiti na izlet ili ih povesti sa sobom, kad ide s ministrantima i s crkvenim pjevačima na majalis. Sestre su velika djeca, — moraju, kao djevice i redovnice to i biti, — pa im treba malih, nevinih radosti, kao sunca.

Osobito će im župnik pokazivati svaku pažnju u duhovnim potrebama. Bit će spreman, da im koji put održi ekshortu, upozoravat će ih na novosti iz crkvenog i župskog života, brinut će im se za literaturu, osobito asketsku, reći će im prigodice koju pobudnu riječ ili dobar savjet, poticat će ih, da se drže pravila i discipline, preporučivat će im u molitve svoje i župske potrebe. Napose će puno paziti, da njegove sestre imaju redovitu priliku za ispovijed i punu slobodu savjesti, osobito ako im je on, za nevolju, redoviti ispovjednik. Često će im govoriti, da uvijek, ako hoće, mogu, radi ispovijedi, otići i u drugo mjesto, i u drugu crkvu. Kad se god u župi nađe koji strani svećenik, ponudit će im, da se, ako hoće, na njega obrate za ispovijed ili za kakav savjet. Uvijek će, bez prigovora, dopuštati redovničkim poglavarima, da svoje sestre redovito nadziru, vizitiraju, pozivlju k sebi. Nikada se ne će protiviti, da sestre, naizmjence, odu na svoje godišnje duhovne vježbe.

O sve ovo, što vrijedi za župnikov odnos prema sestrama, vrijedi, još u mnogo većoj mjeri, za druge ukućane i stanare župskog doma: za svećenike kapelane i komenzale i za župnikovu rodbinu. Ne mogu sestre u župskom stanu imati sto gospodara. S njima ima pravo da uređuje samo župnik. Svi drugi valja da se u kući smatraju gostima. Ako imaju šta primijetiti ili ako im što treba od sestara, valja da to urede preko župnika. Nemaju nad sestrama jurisdikcije. Ne smiju se stavljati u njihove, a ni u kućne stvari. Nije njihovo neposredno uredovati i zapovijedati. A pogotovu nijesu sestre podložnice župnikovim rođacima ni rodakinjama. Tu mora razgraničenje sfera i kompetencija biti potpuno. Ako sestre vode kućanstvo, njihova mora u tom biti i glavna riječ. One moraju i raspolagati novcem. One moraju odlučivati i o »menu«-ju kod stola, i o redu u kući. Ne odgovaraju nikome osim župniku; ne primaju ni od koga drugoga instrukcija, naloga, korek-

tura, opomena. A najmanje moraju i smiju biti dadilje i zabavljačice djeci župnikove braće, sestara, rođaka. Gdje su sestre u kući, tu župnikovi rođaci moraju biti samo stanari i gosti, ne domaćini. Problem je to toliko delikatan, da svaka nejasnost u tom pogledu dovodi u pitanje i samu oportunost držanja sestara na župi. Gdje se majka i sestra ne mogu s tim pomiriti i gdje hoće, da na svaki način zapovijedaju i odlučuju u kućanstvu, tu je besmisleno držati sestre. A besmisleno ih je držati i uvijek, ako je župnik opkoljen brojnom rodbinom: ako je župska kuća puna lajičke čeljadi. U tom slučaju niti može biti ozbiljna redovničkog i duhovnog života među sestrama, niti će u kući ikada biti mira i harmonije. To onda nije duhovna i crkvena kuća, nego svjetska: kuća mladih dama i mondenih, svjetskih, gospodičića. A pogotovu je apsolutno nemoguće i nedopustivo, da uz sestre u župskoj kući živi odrasla muška lajička čeljad. To je svoje vrsti bližnja grješna prilika i s jedne i s druge strane, pa se ne smije ni tolerirati. Svako je drugo rješenje tada bolje nego ono sa župskim sestrama.

Dr ČEDOMIL ČEKADA

EPILOG TISUĆUSTOTOJ GODIŠNJICI ĆIRILMETODSKE MISIJE

Prošao je značajni jubilej tisućustote godišnjice velike Ćirilmetodske misije među Moravljanima i Panoncima (863—1963). Dva učena i sveta brata Ćiril i Metod, Grci, iz Makedonije, odazvala su se pozivu kneza Rastislava (862) i već slijedeće godine započela svojim radom kao misionari među slavenskim narodom.

Taj je podhvat, izgleda, (cfr. Slovo XIII, 1963. str. 8) pripreman više vremena u maloazijskom samostanu Olimp. Brojni redovnici, sakupljeni tamo sa svih strana Bizantinskog carstva, imali su u pripremi male grupe svoje subraće, da u danom momentu nastupe kod naroda, kojima će ustrebati misionara, ponesu veselu vijest (Evanđelje) na njihovom, domaćem jeziku. Nema sumnje, da su bili ovi redovnici vođeni najboljim duhom i apostolskim žarom, kao što možemo bez straha ustvrditi, da je pri tom poslu i Bizant imao svoje političke planove. Kolikogod mu se nisu dopadali uspjesi rimskog prodiranja, toliko možda i više, nije Bizant bio ravnodušan na prodor njemačkog ekspanzionizma u području što su ih obitavali Slaveni, poci-

tura, opomena. A najmanje moraju i smiju biti dadilje i zabavljačice djeci župnikove braće, sestara, rođaka. Gdje su sestre u kući, tu župnikovi rođaci moraju biti samo stanari i gosti, ne domaćini. Problem je to toliko delikatan, da svaka nejasnost u tom pogledu dovodi u pitanje i samu oportunost držanja sestara na župi. Gdje se majka i sestra ne mogu s tim pomiriti i gdje hoće, da na svaki način zapovijedaju i odlučuju u kućanstvu, tu je besmisleno držati sestre. A besmisleno ih je držati i uvijek, ako je župnik opkoljen brojnom rodbinom: ako je župska kuća puna lajičke čeljadi. U tom slučaju niti može biti ozbiljna redovničkog i duhovnog života među sestrama, niti će u kući ikada biti mira i harmonije. To onda nije duhovna i crkvena kuća, nego svjetska: kuća mladih dama i mondenih, svjetskih, gospodičića. A pogotovu je apsolutno nemoguće i nedopustivo, da uz sestre u župskoj kući živi odrasla muška lajička čeljad. To je svoje vrsti bližnja grješna prilika i s jedne i s druge strane, pa se ne smije ni tolerirati. Svako je drugo rješenje tada bolje nego ono sa župskim sestrama.

Dr ČEDOMIL ČEKADA

EPILOG TISUĆUSTOTOJ GODIŠNJICI ĆIRILMETODSKE MISIJE

Prošao je značajni jubilej tisućustote godišnjice velike Ćirilmetodske misije među Moravljanima i Panoncima (863—1963). Dva učena i sveta brata Ćiril i Metod, Grci, iz Makedonije, odazvala su se pozivu kneza Rastislava (862) i već slijedeće godine započela svojim radom kao misionari među slavenskim narodom.

Taj je podhvat, izgleda, (cfr. Slovo XIII, 1963. str. 8) pripreman više vremena u maloazijskom samostanu Olimp. Brojni redovnici, sakupljeni tamo sa svih strana Bizantinskog carstva, imali su u pripremi male grupe svoje subraće, da u danom momentu nastupe kod naroda, kojima će ustrebati misionara, ponesu veselu vijest (Evanđelje) na njihovom, domaćem jeziku. Nema sumnje, da su bili ovi redovnici vođeni najboljim duhom i apostolskim žarom, kao što možemo bez straha ustvrditi, da je pri tom poslu i Bizant imao svoje političke planove. Koliko god mu se nisu dopadali uspjesi rimskog prodiranja, toliko možda i više, nije Bizant bio ravnodušan na prodor njemačkog ekspanzionizma u području što su ih obitavali Slaveni, poci-

jepani u manja plemena i narode. Rastislav se je radije oslonio na Carigrad i na misionare, koji dobro poznaju slavenski jezik, nego li na njemačke vjerovjesnike, koji nisu razumjeli narodnu dušu, niti je narod razumio njih.

Sveta Braća, prvi slavenski apostoli, nosili su za to doba novo, upravo revolucionarno uvjerenje: svaki narod ima sveto pravo, da u svom jeziku hvali Boga! Ta je ideja rušila staru tezu: sveti su jezici samo židovski, grčki i latinski, jer su samo ta tri jezika dobila posvetu na Spasiteljevom križu. (cfr. Žitja sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1963. izd. Danica, str. 72 VI.)

Svojim naukom o jednakosti svih naroda i jednakim pravima, kao i obavezama pred Bogom, Sveta su Braća pioniri prave i istinske demokracije u najljepšoj i najplemenitijoj formi. Svi smo jednaki, jer smo svi djeca Božja i međusobno braća. Ako je koji barbarski jezik, to je zapravo svaki jezik svijeta, jer su sve riječi premalo lijepe, nesposobne da adekvatno izraze dobrotu, veličinu i ljepotu Onoga, kome trebamo pjevati hvalu.

Sve novo ne probija tako lako put u ljudska srca. Ni bavarski misionari, ni njihovi biskupi i knezovi onog vremena, a dodajmo, ni vremena koja su slijedila, nisu shvaćala duh Ćirila i Metoda, koji je upravo tada, makar i polako, krenuo na svoj pobjedonosni put. Nakon iznesenih historijskih činjenica u vezi rada Svete Braće, na koje nailazimo kod svih pisaca, koji su se imalo bavili tim pitanjem, nije uputno nanovo pisati historijski okvir tom velikom djelu. Poznate su njihove borbe, poteškoće, podvale zlonamjernih, sumnje neupućenih, triumfi i prividni slom. Kao negdje raspršeni Apostoli iz Jeruzalema, tako su i njihovi učenici uzeli sa sobom dragu ostavštinu svojih Učitelja i ponijeli je narodima, koji su ih željno primili, a to su bili Hrvati, Slovenci, Srbi, Makedonci i Bugari. Neki su od njih bili prodani u ropstvo Židova u Veneciji, ali se sigurno nije ni tamo ugasio njihov zanos.

Djelovanje Svete Braće započelo je u presudno doba sve jače diobe Istoka i Zapada. Politička je dioba odavna izvršena, a sada se je spremala i vjerska. Antagonizam je rastao iz dana u dan. U toj borbi igrati će važnu ulogu poznati učenjak, patrijarh Focije. Premda je bio učitelj i osobni prijatelj Konstantina (Ćirila) i brata mu Metoda, ipak nije mogao osvojiti njihovu dušu, kad se radilo o tom, da li za Istok ili Zapad, hoće li priznati svog patrijarhu ravnim rimskom Papi ili će dati prvenstvo onom, koji im je po krvi i prijateljstvu bio bliži. Oni su bez otezanja pošli za Papom, jer je »Apostolik«, to jest

nasljednik onoga Petra, kome je izručeno prvenstvo i sva vlast, na nebu i na zemlji. Koliko je taj izbor Svete Braće učvrstio nauk o Petrovom prvenstvu i o crkvenom jedinstvu, kod naroda, kojima su naviještali Božju riječ! Tom zdravom gledanju i učenju imamo i mi Hrvati, bar djelomično zahvaliti, da smo do danas sačuvali vjernost i sinovsku privrženost Papi, te da smo trajno ostali u »roditeljskoj kući«, radeći, trpeći i moleći, isčekujući povratak braće, koju su od nas ponijeli vjetrovi borbi i interesa, ali, hvala Bogu, da to priznaju i njihovi teolozi (Lebedev, Svetlov kod Cerkev, Grivec) nije nas odijelila vjera, nego politika.

Mnogi imamo razloga da slavimo i veličamo svoje Apostole. Kako svi narodi slave svoje vjerovjesnike: Nijemci - Bonifacija, Angli - Augustina, Irci - Patrika, Francuzi - Remigija, Daleki Istok - Franju Ksavera, tako moramo mi, još zanosnije veličati svoje Učitelje, svetu Braću Ćirila i Metoda. Velim, još i jače, jer su nam uz vjeru donijeli i kulturu, kojoj su bili utemeljitelji. Dali su Slavenima pismo, a to je početak kulture. Nek to cijeni sva naša inteligencija i nek ne spominje tako stidljivo, sa par riječi, ono veliko djelo! Dali su nam slova, kojim je kasnije pisao i naš benediktinac na dvoru hrvatskoga kralja, kao i naš poznati junak »žakan«, koji je godinama prije svog ređenja sebi spremao pisani misal i časoslov, naš notar i naš svećenik, koji je kliktao u zapisu: »Naša štampa gori gre!«

Čudna je i žalosna pojava, da se je usprkos toj žilavoj i radinoj četi pisaca, našlo onih, koji su vjekovima izdizali sebe kao latinaše, a s prezirom gledali glagoljaše i smatrali ih nekulturnim, zaostalim. Zaboravili su, da je i među latinašima bilo onih, čak i u srcu latinske kulture, koji su toliko »poznavali« latinski jezik, da su morali biti od crkvenih poglavara suđeni i suspendirani, jer nisu znali niti formule absolutionis niti formule consecrationis. Osim toga pokazali su svoje preveliko neznanje na toliko mjesta, gdje je obavljana biskupska vizitacija. (cfr. Fabiani, Sinodi e visite pastorali ad Ascoli dopo il Concilio di Trento VI, 1952). U vizitaciji postridentinskoj provedenoj u čitavoj Dalmaciji, dakle u »domovini« glagoljaša, nije utvrđen nijedan takav slučaj! (cfr. dr. I. Vitezić, La prima visita apostolica postridentina in Dalmacia nell'anno 1579, Roma 1957). To se je uvjerenje podržavalo i dalje, tako, da je glagoljaš manje vrijedio i tada, kad je uvedeno posvudašnje latinsko poučavanje, a to valjda zato, jer je glagoljaš poznavao jedan jezik više! Kultura glagoljaša bila je niska, kad

je bila niska i ona kod latinaša, ali su ipak glagoljaši ostavili u općoj našoj kulturi toliki trag i tolike plodove, da se nad tom bogatom ostavštinom i riznicom iznenadio sav kulturni svijet. Brevijari i Misali, Zbornici i Lekcionari, pokazuju toliku visoku kulturu, veliku inventivnu tehniku boja naučenu vjerojatno od starih benediktinaca a nadasve žarku ljubav prema puku za koga su pisali.

Mi se premalo dičimo tim blagom. Jedva u zadnje doba zapaža se promjena, otkad su veliki učenjaci - slavisti drugih naroda »otkrili« to zanemareno blago i ustanovili, da smo imali štampariju malo iza glasovite londonske štamparije! Proslave povodom 1100. godišnjice rada Svete Braće, što su obavljene u Sofiji, Ohridu, Salzburgu (a tu je pontificirao preuzv. Šeper!) sve više otvaraju veliko bogatstvo ostavštine, kao i značaj njihova djelovanja. Još nam mnogo manjka. Po izjavi našeg velikog slaviste, bolje čitaju glagoljicu studenti Oxforda, nego li naši u domovini. Djelo velikih Apostola nije dobilo ni tolik publicitet u jubilarnoj njihovoj godini, koliko jedan po jedan pisac, kome su priređene proslave u zadnje doba.

Morali bi biti ponosni, da su upravo ti »poniženi i uvređeni« dobili punu rehabilitaciju i da je svima jasno, da su otvorili novo razdoblje ne samo za Slavene već za sav kršćanski svijet. Trebalo je proći 11 vjekova, da se uvidi sila njihova duha i da su njihove ideje osvojile i Oce II. Vatik. sabora, gdje se obavljala sveta liturgija pred sam početak tolikih sjednica upravo na tom staroslovenskom jeziku (kao npr. 12 XI 1962) u kojoj su sudjelovali toliki naši biskupi i s tekstom u ruci i toliki saborski Oci ostalih naroda.

Triumf ideja Svete Braće ima svoj kulmen u odlukama Sv. Sabora, u Uredbi o sv. Liturgiji (cfr. t. 36, 54 i dr.) u kojima se daje puna čast narodnim jezicima i pravo, da se rabe u liturgiji, po dozvoli biskupa i po odobrenju Svete Stolice. Time je zapravo duh Svete Braće ušao u svu Crkvu. Danas nije više sramota ni za najviše crkvene dostojanstvenike izjaviti, da slabo razumiju latinski jezik. Došlo je do toga, da se generaliziralo ono, što je učinio dalekovidni Papa Inocent IV, kad je odobrio omišaljskim benediktincima g. 1252., a još ranije senjskom biskupu Filipu (1248) (cfr. Smičiklas, Diplomatski zbornik IV, str. 343)i krčkome biskupu nepoznatog imena, da se slobodno služe, kao i prije, jezikom, koji im je poznat, to jest, da na svom materinskom jeziku, zajedno sa svojim pukom hvale Boga imajući na umu, da je jezik podređen stvari, a ne stvar jeziku!« Tim je duhom bio prožet dobri papa Ivan XXIII

koji je Slavene posebno volio, koji je među prvim aktima svog pontifikata posjetio crkvu sv. Klementa, a jedno od zadnjih mu je djela, da je blagoslovio, već bolestan, kamen temeljac Institutu Sv. Ćirila i Metoda, na Kasijskoj cesti. Ne zaostaje za njim ni vladajući sv. Otac, koji je rado prisustvovao službi Božjoj na staroslovenskom jeziku i na tom jeziku podijelio blagoslov. Palo je dakle trojezično pravilo, protiv kojeg su se borila Sveta Braća još onda, kad su išla u Rim preko Venecije (864), kad ih je Sveti Otac pozvao željan da ih vidi, kao anđele Božje (cfr. Žitja s. cit.).

Dopuštenje upotrebe narodnog jezika zadati će velike brige našim nadpastirima, osobito onima na glagoljaškom području. U tom će svakako pomoći uvjerenje, da bi danas, kad bi ponovno nastupili svoju misiju, i Sveta Braća rabila savremeni narodni jezik. Ne bi nikako odgovaralo duhu novog vremena, da se tekstove koji budu nanovo uvedeni, prevedu iz latinskog na staroslovenski jezik. Ipak, ne bi odgovaralo i ne bi nam bilo na diku, kad bi, za zahvalu Svetoj Braći posve izbrisali iz liturgije njihovu dragocjenu baštinu. Njima je slobodom narodnog jezika koji se uvodi u liturgiju dana najveća hvala i najveće priznanje, ali bi trebalo, da tragovi staroslavenskom jeziku ostanu sačuvani bar donekle u svetim liturgijskim knjigama. Za sve područje glagoljaštva, sigurno će i nadalje ostati sav Kanon na starom jeziku svete Braće, kad bude i sav dijalog svećenika i puka na novom hrvatskom jeziku. Trebalo bi čak ponoviti staru zamolbu Svetoj Stolici, da se za sve Slavene uvede u Kanon ime Svete Braće. Ništa to ne bi bilo pretjerano, ako i drugi narodi, na isti način, zamole, da se uz tolika imena u Kanon uvrsti i njihov najveći misionar, kome duguju, da su uvršteni u kolo kršćanskog puka.

Još će biti jedna poteškoća za male narode, kakav je i naš, ako bi se Misal izdao na narodnom jeziku. Jezik je živ, iz dana u dan se mijenja i usavršava, pri čem igra veliku ulogu njegova praktičnija uporaba. Dosta nam je pogledati knjige izdane pred 20 godina, da odmah uvidimo, kakav bi nam bio starinski tekst misala, ako ga rabimo više godina. Sačuvani Kanon na staroslovenskom jeziku, a taj dio rabi samo celebrant, ostao bi sačuvan, a tekstovi dijaloga s pukom lakše bi se izdavali, prema potrebi.

Nije lako pitanje ni starinskog pjevanja crkvenih misnih melodija. Ti su tekstovi toliko lijepi i popularni, a melodijama ne zaostaju za najljepšim napjevima gregorijanskog korala. Za te su se melodije zainteresirali mnogi glazbenici svjetskog

glasa. Za neke su napjeve ustanovili, da su vrlo stari i čak, da su djelovali na sam gregorijanski koral u njegovom postanku. (cfr. Zagiba i Koschmieder, istraživanja na Krku). Da li bi se isplatilo uništiti to dragocjeno blago i povući crtu preko svega, samo zato, da bi se reklo: ecce nova faciamus omnia, kad i sama Uredba o sv. Liturgiji upozorava, da se sačuvaju vrijedne posebnosti glazbenog repertoara kod pojedinih naroda?

Još je jedan razlog, radi kojeg se ne smije eliminirati glagoljske tekstove, bar u Kanonu, a taj je uvjetovan našim providencijalnim položajem na međi Istoka i Zapada. Povećane nade u sjedinjenje odijeljene braće, govore u prilog tome, da kod nas ostane bar nešto od velike skupne riznice Svete Braće, da budemo i dalje veza i ublaženi prijelaz prema svojim zapadnim susjedima. I sama spomenuta Uredba preporuča, nek ne bude velikih prijelaza i razlika u graničnim područjima (točka 23).

Nije hvala samih sebe, kad se reče, da je na našem području glagolizma provedeno i do sada najljepše sudjelovanje vjernika u sv. misi. To je najbolji dokaz, da nam nije mnogo smetao naš stari jezik u liturgiji, a nadamo se, da će još manje smetati, kad bude očuvan bar Kanon. Ne bi nam Uredba o svetoj Liturgiji ostala u dobroj uspomeni, ako bi ona značila i punu likvidaciju onoga, što je narodu našem pomoglo kroz vjekove, da si očuva i narodnost i tolike tekovine, što su plod ostavštine naših slavenskih apostola.

Dajmo važnost Svetoj braći, kao što je to u više navrata, u zadnje doba, dala Sveta Stolica. Nije malenkost, da je izdala i posebne marke u počast njihovoj uspomeni. Jedna od tih maraka prikazuje sv. Ćirila, druga sv. Metoda, a jedna teren njihovog djelovanja. Možda bi ova posljednja trebala i jednu primjedbu. Sveta Braća su djelovala u Moravskoj i Panoniji. Na marci je označena Polonia i Hungaria, ali bi svakako tamo pripadala i Croatia i Istria, a ne bi bilo sgoreg, da je zahvaćen i sav Balkan. Kroz Istru su prošli, vjerojatno ne kao nijemi ljudi, a ono, što su nam donijeli njihovi učenici, bilo je njihovo djelo.

Još je veća žalost, da se nije u našoj filateliji dalo nikakve važnosti tom jubileju, koji je i kulturan i narodan! Baš sada, kad smo dobili lijepe marke naših pjesnika i književnika, mogli bi reći: Po Bogu braćo! Ovo su samo djeca, a gdje su njihovi Oci?! Još bi se dalo popraviti propust, jer bi jedna marka mogla vrijediti kao kruna tom lancu naših kulturnih velikana.

Malo se je i u našoj javnosti dalo publiciteta ovom jubileju. Staroslovenski Institut Svetozara Ritiga izdao je »Slovo«, posvećeno njihovoj uspomeni. Biskupi Jugoslavije posvetili su im pastirsko pismo na svoje vjernike, neke dijeceze obavile su i skromne proslave, ali bilo je i žalosnoga muka.

Ne zaboravimo nikada svojih velikana, jer su nam dali svijetlo kad su nam dali pismo. Uveli su nas u kolo kulturnih naroda. I ovdje vrijedi riječ: Rod bo samo, koj' si mrtve štuje - Na prošasti budućnost si snuje!

ANTUN TOLJANIĆ

VIDICI

EKUMENSKI REDOVNICI IZ TAIZEA

Na TV ekranu na zasjedanju drugog Vatikanskog Koncila mogu se zapaziti dva gospodina u bijeloj odjeći, širokih rukava i potpuno bijelog kapuča. Koji su to? Radi se o prioru zajednice u Taizeu Rogeru Schutzu i njegovu zamjeniku, a glavnom teologu iste zajednice Maksu Thurianu.

Godine 1939. Roger Schutz, koji je bio tada teolog u Lausani, okupio je nekoliko svojih prijatelja na zajedničku molitvu i zajednički apostolski rad. Prebivalište nađoše u Francuskoj, u nenastanjenom i zapuštenom mjestu Taize. Jednostavna zapuštena kuća, koja je služila za utočište izbjeglica, postala je njihov stan. 1942. pridružiše se Rogeru neka »braća« iz Geneve da žive zajedničkim životom i opslužívaju potpuno evanđeoske savjete. 1944. družba dobi svoju konačnu formu.

Godina 1949. za Taize vrlo je važna. U zoru Uskrsnuća sedam mladića obećalo je da će živjeti Bogu i bližnjemu u čistoći, poslušnosti i siromaštvu. Danas ih ima 50 iz 13 raznih konfesija.

Što im je cilj? Njihovo je pravilo: Razmatranje i rad. Surađivanje s katolicima na socijalnom i kulturnom polju. Osobito se ističe kod njih ideja ekumenizma — nastojanja oko jedinstva. Svim silama se bore protiv razdora među kršćanima koji je velika sablazan. Krist nije bio razdijeljen nego jedan.

»U ovakvom brzom svjetskom progresu kako se može ostati gluh kad pogledamo milijardu i pol nekrštenih u Aziji, 170 milijona u Africi«, zaključuju redovnici iz Taizèa.

Malo se je i u našoj javnosti dalo publiciteta ovom jubileju. Staroslovenski Institut Svetozara Ritiga izdao je »Slovo«, posvećeno njihovoj uspomeni. Biskupi Jugoslavije posvetili su im pastirsko pismo na svoje vjernike, neke dijeceze obavile su i skromne proslave, ali bilo je i žalosnoga muka.

Ne zaboravimo nikada svojih velikana, jer su nam dali svijetlo kad su nam dali pismo. Uveli su nas u kolo kulturnih naroda. I ovdje vrijedi riječ: Rod bo samo, koj' si mrtve štuje - Na prošasti budućnost si snuje!

ANTUN TOLJANIĆ

VIDICI

EKUMENSKI REDOVNICI IZ TAIZEA

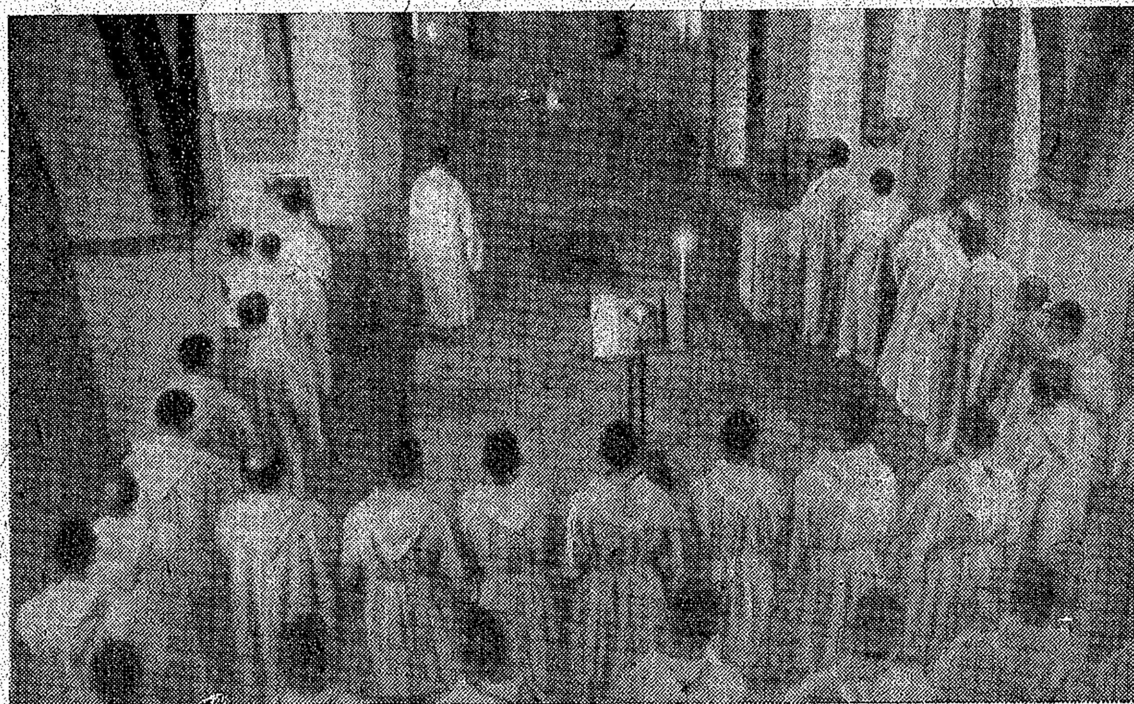
Na TV ekranu na zasjedanju drugog Vatikanskog Koncila mogu se zapaziti dva gospodina u bijeloj odjeći, širokih rukava i potpuno bijelog kapuča. Koji su to? Radi se o prioru zajednice u Taizeu Rogeru Schutzu i njegovu zamjeniku, a glavnom teologu iste zajednice Maksu Thurianu.

Godine 1939. Roger Schutz, koji je bio tada teolog u Lausani, okupio je nekoliko svojih prijatelja na zajedničku molitvu i zajednički apostolski rad. Prebivalište nađoše u Francuskoj, u nenastanjenom i zapuštenom mjestu Taize. Jednostavna zapuštena kuća, koja je služila za utočište izbjeglica, postala je njihov stan. 1942. pridružiše se Rogeru neka »braća« iz Geneve da žive zajedničkim životom i opslužívaju potpuno evanđeoske savjete. 1944. družba dobi svoju konačnu formu.

Godina 1949. za Taize vrlo je važna. U zoru Uskrsnuća sedam mladića obećalo je da će živjeti Bogu i bližnjemu u čistoći, poslušnosti i siromaštvu. Danas ih ima 50 iz 13 raznih konfesija.

Što im je cilj? Njihovo je pravilo: Razmatranje i rad. Surađivanje s katolicima na socijalnom i kulturnom polju. Osobito se ističe kod njih ideja ekumenizma — nastojanja oko jedinstva. Svim silama se bore protiv razdora među kršćanima koji je velika sablazan. Krist nije bio razdijeljen nego jedan.

»U ovakvom brzom svjetskom progresu kako se može ostati gluh kad pogledamo milijardu i pol nekrštenih u Aziji, 170 milijona u Africi«, zaključuju redovnici iz Taizèa.

Na zajedničkoj molitvi

Vrlo su aktivni i na izdavačkom polju. Roger Schutz s knjigom »Jedinstvo nada života« i Maks Thurian s knjigom »Moderni čovjek i duhovni život« postali su vrlo popularni. Ovaj posljednji mnogo piše i o ispovijedi, trajnom djevičanstvu, o karizmama, euharistiji, jedinstvu kršćana, Bl. Dj. Mariji... »Marija Majka Spasiteljeva lik Crkve« jest njegovo posljednje djelo. Izdaju reviju »Verbum Caro«. Sagradili su crkvu, koju su nazvali »Crkva pomirenja« u kojoj se vrši liturgija raznih kršćanskih konfesija. Kripta je određena za služenje sv. Mise po katoličkom obredu.

Česti su susreti katoličkih predstavnika s ovom zajednicom. I biskupi se mogu vidjeti u ovoj kući gdje u atmosferi molitve i bratskog razgovora srdačno sudjeluju.

Tri stvari treba da lebde nad svijetom: ljubav, istina, molitva. Zaista u Taizè se mnogo moli, jer inače nema ekumenskog uspjeha.

Ekumenski koncil, na kome su dvojica od njih promatrači, ih je impresionirao. U Rimu se osjećaju kao među braćom: »Nesumljivo koncil je obogatio ekumenski pokret... On je podigao nadu kršćana nekatolika čitavog svijeta, oslobodio snage, pokrenuo stvaralački dinamizam i među protestantima. Sa sigurnošću se može reći, da se mnogi protestanti nadaju uspjehu ovog nastojanja oko jedinstva kršćana«.

Ideolog redovničke zajednice u Taizeu Maks Thurian zaključuje ovako: »Ima doduše velikih problema među nama koji će naći samo pravo kršćansko rješenje, ako ljubav prema istini ne učini da zaboravimo istinsku ljubav.« M. J.

EKUMENSKE SESRE NAŠE GOSPE

Družba »Marijinih sestara« u Darmstadtu u Njemačkoj sa oko 90 članica znači nešto novo u povijesti luteranske reforme. Kako je nastala? U noći između 11. i 12. IX 1944. bombardiran je Darmstadt. Situacija je bila vrlo teška. Sestre su shvatile da nije dovoljno baviti se samo molitvom i proučavanjem Biblije, kao što je to bilo od 1939. kad se je grupa dotičnih djevojaka ujedinila pod vodstvom Klare Schlink, nego da se treba dati na djela ljubavi. Treba nešto učiniti za njemačku braću, za Židove, za sve kršćane, u jednu riječ za sve ljude. »Naša vjera bez dobrih djela jest mrtva« — rekla je jedna od sestara.

Poslije dugih dana pokore i razmatranja ovo malo udruženje odluči stvoriti pravu redovničku zajednicu. Prvi pokušaj bio je u kući Klare Schlink koja je nazvana majkom Basileom, a druge članice »Marijinim sestrama«. Odmah se stave na akciju: održavanje hateheza u gradovima, periferijima, ženskim zatvorima . . . Kuća je ubrzo postala tijesna pa im je otac jedne od članica zajednice dao veliki posjed u blizini grada.

Njihovo je pravilo: molitva i rad. Dok ostale rade, jedna neprestano moli u blizini njih. Češće idu u kapelu. Ujutro slobodna molitva, na podne molitva za jedinstvo kršćana i Židova, a poslije podne razmatranje o muci Isusovoj. Navečer imaju Večernju i Povečerje. Nedjeljom se slavi Coena — Večera. Središte čitava dana jest Krist.

Uz glavni stan imaju i hospicij pod nazivom »Kristova radost«. Tu se zbivaju interkonfesionalni susreti. Luteranci i kalvinisti naći će tu katoličku literaturu (među ostalima i djela sv. Ivana od Križa), dok katolici mogu naći protestansku literaturu (Luterovo dokazivanje o bl. Djevici i Crkvi).

Zanimljivo je spomenuti da su neke od njih bile u Asizu i imaju veliko iduboko poštovanje prema sv. Franji Asiskom, čiji se kip nalazi u vrtu njihova samostana.

Ako se sjetimo što je Luter učinio sa redovnicima, samostanima i zavjetima, onda družba u Darmstadtu zaista predstavlja nešto novog u pogledu sjedinjenja. M. J.

BUĐENJE APOSTOLSKOG DUHA ŽENSKIH REDOVA

Obnoviteljsko gibanje koje danas struji Crkvom zahvatilo je i redove. Pogled generalnih kapitula i internacionalnih redovničkih kongresa mnogo manje skreće pažnju unatrag na očuvanje tradicije nego unaprijed. Jedno je pitanje koje danas zaokuplja sve redovničke zajednice na isti način: kako oživotvoriti svoje poslanje u promijenjenom svijetu? Na to danas ne nalazimo spremljen, gotov odgovor u samostanskim pravilima nego se on mora potražiti iz njihova duha. Osnivači su zaista mogli označiti samo nekoliko međašnjih kolčića među kojima će se izvršiti svaka promjena i prilagođavanje da se sačuva prvotni cilj reda. Oni su se katkad odveć čvrsto držali krivo shvaćene tradicije i to je silno ometalo njihov rad koji od njih zahtijeva vrijeme u kom žive.

Kad je govor o snalaženju u suvremenom životu razume se općenito muški redovi radije nego ženski. Žena je sa svojom naravi više zaokupljena kućom i čuvanjem nego muškarac. Zato ona podliježe lakše opasnosti da precijeni slova zakona i na to zaboravi da svaki zakon ima služiti jednom određenom cilju i postaje suvišan čim ometa ovu svrhu.

Suenens zna dobro procijeniti vrijednost i rad sestara. Njegova je molba upravo to da pokaže da ženski redovi i danas, a danas osobito, imaju ispuniti u Crkvi Božjoj nenadoknadivi položaj uza sve svjetske institute kao pomoćnice u dušobrižništvu, vjeroučiteljice bolničarke itd. Ali se moraju reformirati u novom apostolskom duhu. Što on s tim misli jest samo dosljedno prosljeđivanje misli Pija XII, Ivana XXIII i drugih crkvenih pobuda. Tako još leže mnoge skrivene, neiskorištene snage u sestrama koje moraju doći do izražaja u apostolskom radu najprije među ženskim svijetom i u službi obitelji. Ali da to stvarno i bude tako moraju pasti mnogi okovi koji smetaju: kao npr. klauzurni propisi, nezgodno, neprilagođeno redovničko odijelo, neobični način života redovnica, osobiti ritual kontakta s ljudima koji više ne odgovara našem vremenu, a duhovno, duševno i socijalno obrazovanje sestara treba biti na visini današnjih zahtjeva.

Redovnica — Suenens govori samo o apostolatu ženskih redova — je još previše ostala žena prošlog stoljeća. Ona je uzela samo neznatni udio u duševnom i socijalnom prevratu u ženskom svijetu našeg vremena. Ako redovnica mora dobiti odgovarajući apostolski utjecaj u Crkvi u oblasti odgoja, dvorenja bolesnika, ljubavi, kao pomoćnica župnika, tada treba najprije biti žena našega stoljeća i prisvojiti zdrave tekovine koje si je žena izvojevala u modernom društvu. Na njoj se ne smije vidjeti utisak nerazvijene ili precijenjene ličnosti. Onda bi bez daljnjega mogućnost njenog apostolskog utjecaja bila veoma značajna na danšnji svijet.

Suenens pokazuje kako je osjetno opadanje vrijednosti žene u tradiciji ženskih redova. To nije ni čudo kada je veliki teolog Toma

Akvinski bezbrižno uzeo pogansku baštinu jednog Aristotela u svojim pogledima o ženi. Muškarci su sastavili zakone crkvenog prava za ženske redove u čijim formulacijama to pruža zastarjelo shvaćanje pa čak i poraz.

Za ženu, kao duhovno manje cijenjenu i k tomu ćudoredno ugroženo biće, stvarno su se dale dvije mogućnosti: ili da pođe u brak ili se ogradi samostanskim zidovima. S tim je u vezi da su se jednostavno redovnička pravila ženskih zajednica orijentirala po zahtjevima samostanske duhovnosti. Redovnica se morala odijeliti od svijeta radi eventualne opasnosti.

Novi vremenski razvoj iskorijenio je podcjenjivanje žene na svim područjima počevši od biološkog do duševnog. Emancipacija žene išla je čak i preko cilja na štetu žene. Danas se na ženu gleda kao na potpuno vrijedno ljudsko biće koje stoji uz muškarca i nosi mu pripadajući, nužni dio u razvoju cjelokupne čovječje kulture i osjeća se za nju suodgovorna. Stoje joj otvorene sve škole kao i muškarcu. Ona je davno prestala čekati samo na čovjeka koji će ju vjenčati, davno je prestala biti domaćica. Ona je dosljedno i u crkvi osvojila svoj udio.

O ovom razvoju mora i redovnica voditi računa. U njoj drijemaju neiskorištene mogućnosti i sposobnosti čije pomoći Crkva danas treba bitno. Sestra, katolička žena u svijetu je spremno zauzela mjesto u modernom apostolatu a redovnici je velikim dijelom to slobodno. To nije dosta da ona sudjeluje samo kao kuharica i služavka kod školskih kurseva ili drugih apostolskih sastanaka premda je i to bez sumnje nužna i pred Bogom zaslužna služba.

To je danas daleko premalo da ona samo obrazuje i odgaja žensku omladinu u zavodima. Ona mora sačuvati kontakt i sa djevojkama koje su napustile zavod a ne samo sa malo vjernih koje još rado dolaze na sastanke nekadašnjih učenica nego još i više s onima koje više ne dolaze.

Danas se ne može sprovesti nijedan vrijedan odgoj ako se s vremena na vrijeme ne posjećuju obitelji iz kojih potječu gojenice; ako se ne pomogne mladim djevojkama da osnuju kršćanski brak i obitelj i tek je tada odgojni uspjeh zavoda osiguran.

Važno je za uspješan odgojni rad redovnica da barem neke od njih već budu na raspolaganje da u važnim okolnostima života dadu prikladan savjet. Laici očekuju ovaj savjet i znat će ga cijeniti jer potječe iz veće blizine Božje. Redovnica mora i dalje na vrijeme uvoditi djevojke u razne oblike apostolata gdje se pokaže potreba za rad u kraljevstvu Božjem, gdje će ona u zato sagrađenim institutima apostolski djelovati i biti ne samo pasivni član Crkve. Redovnica je prva pozvana. Ona mora pronaći i obrazovati buduće voditeljice ženskog apostolata. Krotkost kojom ona s njima postupa mora biti isto tako lična kao i apostolska i socijalna. To ne smije biti jedino zavodska religioznost. Ovu će pobožnost ona tada jednom dati svojoj djeci kao majka obitelji.

Kad danas mlada djevojka ulazi u red sestara učiteljica ili u red sestara bolničarki ona tako želi činiti ne samo ono što bi mogla raditi kao svjetovna učiteljica i bolničarka nego bi ona htjela biti apostolski djelotvorna, osvajati ljude za Krista ... Sestre i danas rade neizmjerno mnogo žrtvujući se herojski u bolničkoj službi i u školi ali i Crkvi danas treba puno njihovo apostolsko zalaganje ne samo njihov indirektni nego i direktni apostolat. Sigurno da sve sestre

nemaju jednake sposobnosti ali svaka veća udruga mora ih imati nekoliko koje će se znati posvetiti ovoj apostolskoj službi, proširiti je i buditi svijest apostolata i čuvati u cijeloj udrugi.

Kad se ne može uraditi sve mora se uraditi bar ono najvažnije. Neki redovnički propisi nisu više suvremeni. Oni smetaju u vršenju apostolata jer otežavaju veće dobro u kraljevstvu Božjem ili ga čine gotovo nemogućim.

Nijedna utemeljiteljica reda nije željela drugo nego da na najprikladniji način služi Crkvi svoga vremena. Kako mogu i moraju činiti duhovne kćeri to u drugo vrijeme i s drugim apostolskim zahtjevima moraju one to bilo kako doznati iz riječi i želje Crkve njihova vremena. Što se traži od ženskih udruga u sadašnjosti pape su dovoljno jasno rekli. Zbog toga oni očekuju od svojih najodanijih kćeri da velikodušno shvate njihove namjere.

Danas smatraju ženski apostolat za izgradnju Crkve još uvijek kao najvrijednije i prvopozvane snage. To su Bogu posvećene duše. Svjetski instituti imaju svoja poslanstva usred svijeta. Redovnice su veliko očekivanje za Crkvu ali njihov rad ne stupa očito na javu. Redovnica zastupa poslanstvo Crkve kao očito društvo. Zbog toga nosi odijelo. To je svjedočanstvo za Crkvu neophodno jer ona nije samo unutarnja Crkva.

Redovnici je danas na poseban način na srcu obnova žene a s tim obitelji životnog izvora čovječanstva. Netko je rekao: Ljudsko će se društvo ponovno obnoviti po ženi ili se ne će uopće obnoviti. Mišljenje da ženi pripada samo drugotna uloga u kristijanizaciji svijeta može i biti u pravu u neko vrijeme do izvjesnog stupnja budući da ona danas nije zauzela svoje mjesto u društvu . . .

Kad je žena općenito ona koja određuje sudbinom svijeta i Crkve budućnosti, kako to pripada još u većoj mjeri Bogu posvećenoj ženi koja je prva pozvana kao graditeljica od kršćanskih žena.

Treba svladati još mnoge prepreke da se postigne ono što je mislio Suenens. Najprije se sama redovnica mora spremiti za svoju zadaću. Generalne starješice i kapituli moraju izvršiti glavni posao ali je pozvana i inicijativa svake pojedine kako to odgovara njenom mjestu. Apostolska se reforma mora izvršiti u poslušnosti i bez protivljenja.

D. T.

NAŠI OBREDNICI

Uz stare rituale na latinskom jeziku, koji se još u manjoj mjeri upotrebljavaju, u Zagrebačkoj nadbiskupiji služimo se u dijeljenju sakramenata i blagoslovina sa dva Obrednika, dvije knjige na hrvatskom jeziku:

1. »Rimski Obrednik«, izdan u Zagrebu 1929. g. poznat kao »Veliki Obrednik«;
2. »Priručnik Rimskoga Obrednika« izdan za porabu svećenstvu Nadbiskupije Zagrebačke, izdan u Zagrebu 1933. god.

nemaju jednake sposobnosti ali svaka veća udruga mora ih imati nekoliko koje će se znati posvetiti ovoj apostolskoj službi, proširiti je i buditi svijest apostolata i čuvati u cijeloj udrugi.

Kad se ne može uraditi sve mora se uraditi bar ono najvažnije. Neki redovnički propisi nisu više suvremeni. Oni smetaju u vršenju apostolata jer otežavaju veće dobro u kraljevstvu Božjem ili ga čine gotovo nemogućim.

Nijedna utemeljiteljica reda nije željela drugo nego da na najprikladniji način služi Crkvi svoga vremena. Kako mogu i moraju činiti duhovne kćeri to u drugo vrijeme i s drugim apostolskim zahtjevima moraju one to bilo kako doznati iz riječi i želje Crkve njihova vremena. Što se traži od ženskih udruga u sadašnjosti pape su dovoljno jasno rekli. Zbog toga oni očekuju od svojih najodanijih kćeri da velikodušno shvate njihove namjere.

Danas smatraju ženski apostolat za izgradnju Crkve još uvijek kao najvrijednije i prvopozvane snage. To su Bogu posvećene duše. Svjetski instituti imaju svoja poslanstva usred svijeta. Redovnice su veliko očekivanje za Crkvu ali njihov rad ne stupa očito na javu. Redovnica zastupa poslanstvo Crkve kao očito društvo. Zbog toga nosi odijelo. To je svjedočanstvo za Crkvu neophodno jer ona nije samo unutarnja Crkva.

Redovnici je danas na poseban način na srcu obnova žene a s tim obitelji životnog izvora čovječanstva. Netko je rekao: Ljudsko će se društvo ponovno obnoviti po ženi ili se ne će uopće obnoviti. Mišljenje da ženi pripada samo drugotna uloga u kristijanizaciji svijeta može i biti u pravu u neko vrijeme do izvjesnog stupnja budući da ona danas nije zauzela svoje mjesto u društvu . . .

Kad je žena općenito ona koja određuje sudbinom svijeta i Crkve budućnosti, kako to pripada još u većoj mjeri Bogu posvećenoj ženi koja je prva pozvana kao graditeljica od kršćanskih žena.

Treba svladati još mnoge prepreke da se postigne ono što je mislio Suenens. Najprije se sama redovnica mora spremiti za svoju zadaću. Generalne starješice i kapituli moraju izvršiti glavni posao ali je pozvana i inicijativa svake pojedine kako to odgovara njenom mjestu. Apostolska se reforma mora izvršiti u poslušnosti i bez protivljenja.

D. T.

NAŠI OBREDNICI

Uz stare rituale na latinskom jeziku, koji se još u manjoj mjeri upotrebljavaju, u Zagrebačkoj nadbiskupiji služimo se u dijeljenju sakramenata i blagoslovina sa dva Obrednika, dvije knjige na hrvatskom jeziku:

1. »Rimski Obrednik«, izdan u Zagrebu 1929. g. poznat kao »Veliki Obrednik«;
2. »Priručnik Rimskoga Obrednika« izdan za porabu svećenstvu Nadbiskupije Zagrebačke, izdan u Zagrebu 1933. god.

Više od 30 godina je prošlo, kako su te dvije knjige izdane. Svećenik-župnik ih upotrebljava svakodnevno. Osobito na većim župama.

Veliki Obrednik se upotrebljava većinom samo u crkvi, zato je i vijek njegova trajanja dulji. A i njegova upotreba nije tako česta .Do nedavna mogao se u Zagrebu nabaviti.

Teža je situacija sa »Priručnikom . . .«, ili kako se obično naziva sa »Malim Obrednikom«.

Čemu sve nije ta knjižica bila izložena? Dijelimo sakr. sv. krsta! Kakova nam je str. 17? To je ono mjesto, gdje svećenik krštenika pomazuje katekumenskim uljem. Koliko puta nam se knjižica zatvorila, a onda smo je i nehotice otvarali masnim prstima. Čestom zatvaranju pogoduje to, što je knjižica malog, uskog formata i kruto uvežana. Slično nam se možda dogodilo i kod sakramenta bolesničkog pomazanja, osobito u prvim godinama sveć. službe, dok još ni formule nismo znali na pamet, a uz to još malo treme pa i nespretnosti. Mnogo je toga »uslikano« na stranicama Obrednika.

Obavljanje sprovoda je poglavlje za sebe. Po kiši i snijegu, po magli i oluji vodili smo sprovode i — naš Obrednik s nama. Znojili smo se po ljetnoj vrućini, a svjedok toga su nam »izjedeni« listovi, na kojima je psalam »Smiluj mi se Bože . . .«, a i one stranice, na kojima su molitve na groblju.

Trideset godina je prošlo, a mi se još uvijek služimo istom knjižicom. Misal upotrebljavamo samo u crkvi, brevijar u crkvi i kući, a Obrednik u svim atmosferskim prilikama i neprilikama. Zašto ne nabavimo novi Mali Obrednik? — Već skoro 20 godina se ne može dobiti. Još se uvijek služimo onim prvim i jedinim izdanjem.

Što očekujemo i čemu se nadamo?

Prema »Službi Božjoj« br. 1. II god. od 1962. g. str. 39—40. doneseni su Zaključci VIII sjednice ILO-a od 3. i 4. X 1961, u kojima se u t. 7. na str. 40. govori o »izradi Priručnika Rimskog Obrednika«. To je bilo još prije Koncila. A sada to urgira i Koncil. Kako će sadržajno izgledati Novi Obrednik, to je stvar naših biskupa i liturgijskih stručnjaka. Što se pak tiče vanjskog formata Obrednika kao knjige, gledajući na njegvu praktičnost, tu bi se moglo iznijeti nekoliko primjedaba, koje su nastale u praksi, a trebalo bi ih uvažiti kod novih izdanja.

1. Koliko god bio ideal da knjiga bude što manja, ipak bi bilo praktičnije izdati novi Obrednik na osmini arka, a ne na šesnaestini, kao što je bilo do sada (Din format). Prednost je osmine u tome, što se knjižica ne bi sama od sebe zatvarala,

jer su listovi širi, a i bila bi tanja, jer bi imala manji broj listova i stranica.

2. Dobro paziti kakav je papir. Papir bi trebao biti čisti, bezdrvni. Ni pretanak ni predebeo.

3. Uvez bi morao biti u kožu ili barem u čvršće platno. Polivinil ne odgovara, jer se na hladnoći skrutne i puca.

4. U knjigu bi trebalo odmah kod uvezivanja ušiti 3—4 vrpce, jer se time knjiga bolje čuva.

*

Druga za sada još potrebnija stvar bilo bi hitno izdati posebne otiske — separate pojedinih obreda.

Najpotrebniji bi nam upravo bio *obred sprovoda,* i to ne čitavi sprovod (Mali Obrednik str. 181—253), nego ono najnužnije, kako ga mi obično obavljamo, tj. one dijelove, što ih obavljamo kod kuće mrtvaca, putem do groblja i na samome groblju. To bi se dalo otisnuti na 4—6 stranica osmine maloga arka na mekani karton, i da se to obuče u celofan (polivinil), slično kao saobraćajna dozvola. Time bi se svećenici na terenu osobito kad je loše vrijeme rado služili.

Za ostale obrede moglo bi se učiniti slično. Tako za krštenje bi se mogle izraditi tvrde tablice (kao ministrantske molitve na tablicama iz Đakova). I za druge blagoslove, koji se češće obavljaju isto tako: za blagoslov mlade (MO str. 275), blagoslov žene po porođaju (str. 120), za vjenčanje i dr. Za blagoslov sa Presvetim Sakramentom moglo bi biti na jednoj strani »Divnoj dakle« sa molitvom, a na drugoj strani »Blagoslovljen budi Bog«, kao što imaju braća Slovenci.

Izrada kompletnog Obrednika je veći posao, koji će vjerojatno trajati dulje vremena. Ako bi se pojedini dijelovi izdavali u separatima na opisani način, naročito u koliko će u njima biti znatnijih novosti, ne bi trebalo čekati dok bude izrađen čitav Obrednik, nego bi se malo pomalo mogli njime služiti i uvoditi ga u crkveni život.

Tako se ne bi oštećivale knjige, koje se ne štampaju svake godine i ne kupuju tako često; a i pobudnije bi to djelovalo i na vjernike, nego kad vide kod svećenika osobito na sprovodu kakovu masnu, istrošenu knjigu, u kojoj mora pridržavati listove, da ih vjetar ne raznese.

Mnogo nam je već praktičnoga sugeriralo ovo vrijeme, pa zašto ne bi i ovdje nešto takova usvojili.

KUZMIĆ GUSTAV,
upr. župe Hrašćina

ZAŠTO SAM KRIŽNI PUT ZA SINJ STAVILA U PRESBITERIJ

Dobila sam častan zadatak da izradim križni put za Gospino svetište u Sinju i zato sam pošla onamo, da pogledam prostor, koji mi stoji na raspolaganju za smještaj križnog puta.

Sinjska župna crkva velika je i svijetla sa jednom lađom, u kojoj ima šest oltara, sa svake strane po tri. Između oltara uzdižu se pilastri, tj. stupovi, koji nisu naokolo slobodni nego samo do polovice svoje debljine. Druga polovina ugrađena je u stijenu. Ti pilastri nose strop, a ujedno dijele oltar od oltara.

Svojim mirnim okomitim linijama i neutralnom bojom, oni povezuju raznobojne oltare u jednu skladnu cjelinu.

Čim bi se na ove pilastre nešto vješalo, izgubio bi se njihov ritmički razmještaj, sklada bi nestalo i crkva bi djelovala šareno i rastrgano. Osim toga, pošto pilastri nose strop, to ne treba na njih još nešto staviti. To bi bilo isto tako neukusno, kao da se čovjeku, koji već nosi teški teret, još nešto naprti.

Vidjela sam dakle, da u lađi crkve nema mjesta za križni put. Ali sasvim su druge okolnosti u presbiteriju, oko glavnog oltara. Taj presbiterij veoma je prostran, tako prostran da se tamo zadržavaju muškarci za vrijeme sv. mise. Stijene s lijeve i desne strane prazne su, a prozori visoko gore. Sve u svemu idealne stijene i idealna rasvjeta za križni put.

To je što se tiče prostora, a što se tiče idejne povezanosti križnog puta sa glavnim oltarom, upravo ne može biti prikladnijeg mjesta. Nije li Euharistija, koja se dijeli kod glavnog oltara plod Isusove muke?

Sv. Pavao veli u svojoj prvoj poslanici Korinćanima 11, 26: »Jer kadgod jedete kruh i pijete Kalež, smrt Gospodnju navješćujete dok ne dođe«. Zato Euharistija i muka Isusova spadaju skupa. Kada je križni put smješten u lađi crkve, on je više neko pomagalo za obavljanje pobožnosti, a smješten oko glavnog oltara, gdje se dijeli sv. pričest, križni put postaje snažna propovijed o ljubavi i trpljenju Isusa Krista za sve nas.

Preglednost postaja također je bolja, kad je sve skupljeno u presbiteriju, nego kada je križni put tu i tamo smješten u lađi crkve i glavni oltar ne izgleda više osamljen, nego dobiva onu okolinu, koja mu jedina pripada.

I svećeniku je tim razmještajem olakšano. Sa svojim mikrofonom on se pred pričesnom klupom uvijek toliko pomakne, da bude nasuprot pojedine postaje. Otpada dakle samo ono omiljeno šetanje vjernika po lađi crkve od postaje do postaje.

Iako je to ganutljiv običaj, ipak nije to bitno kod razmatranja muke Isusove.

Mislim, da sam ovime dovoljno opravdala postavljanje križnog puta u presbiterij.

MILA WOD

POSVETITEV DRUŽIN

Ko Cerkev skrbi za zveličanje duš, ne sme prezreti družine kot naravne celice, iz katere duše izhajajo. Njeno prizadevanje za posvečenje posameznih duš bo mnogo bolj uspešno če bodo duše včlanjene v zdrave krščanske družine. Znano je, da so take družine tudi najbolj plodne za duhovniške in redovniške poklice.

V zadnjih desetletjih opažamo, da upadanje verske zavesti sovpada z razsulom krščanskih družin. Zato bo treba krščansko družino v prihodnje še bolj varovati pred razsulom. Cerkev je že marsikaj storila za krščansko družino, toda zdi se, da za moderni čas še premalo. Spomnimo se predvojnih let. Marsikje so vpeljali posvetitev družin Srcu Jezusovemu. S posvetitvijo so se Jezusu izročile cele družine. Na častno mesto so obesili podobo Srca Jezusovega, pred katero je brlela lučka noč in dan. Pred sliko so se zbirali k družinski molitvi in k obnovitvi posvečenja. Vojna in povojni čas so tudi tu opravili svoje. Danes so še redke družine, kjer je češčenje Srca Jezusovega povsem družinska zadeva. To je velika škoda. Župniki naj bi se spet zavzeli za obnovo takih posvečenj. Posvečene družine naj bi vsako leto na isti dan (določeno nedeljo ali praznik) obnavljale svoje posvečenje v navzočnosti domačega dušnega pastirja. Ta dan bi tako postal družinski praznik in vsaka družina bi ga obhajala, ne le z domačo slovesnostjo, ampak tudi s prejemanjem zakramentov. Tudi otroci, ki so že zapustili družino, naj bi se ta dan vrnili k svojim domačim in skupaj s starši obhajali družinski praznik. Srbi imajo podoben družinski praznik, ko obhajajo po družinah »krsno slavo«. Ne mislim na posnemanje pravoslavnih, hočem le reči, da je v tem pri nas občutna vrzel, katero bomo morali čimprej izpolniti.

To je le nekaj vzpodbudnih misli dušnim pastirjem, sami pa bodo znali družinsko praznovanje obogatiti s svojimi dušnopastirskimi izkušnjami. Vsak sam bo najbolje vedel, kaj ustreza njegovim vernikom. Smisel posvečenja in praznovanja jim

Čeprav je to ganutljiv običaj, ipak nije to bitno kod razmatranja muke Isusove.

Mislim, da sam ovime dovoljno opravdala postavljanje križnog puta u presbiterij.

MILA WOD

POSVETITEV DRUŽIN

Ko Cerkev skrbi za zveličanje duš, ne sme prezreti družine kot naravne celice, iz katere duše izhajajo. Njeno prizadevanje za posvečenje posameznih duš bo mnogo bolj uspešno če bodo duše včlanjene v zdrave krščanske družine. Znano je, da so take družine tudi najbolj plodne za duhovniške in redovniške poklice.

V zadnjih desetletjih opažamo, da upadanje verske zavesti sovpada z razsulom krščanskih družin. Zato bo treba krščansko družino v prihodnje še bolj varovati pred razsulom. Cerkev je že marsikaj storila za krščansko družino, toda zdi se, da za moderni čas še premalo. Spomnimo se predvojnih let. Marsikje so vpeljali posvetitev družin Srcu Jezusovemu. S posvetitvijo so se Jezusu izročile cele družine. Na častno mesto so obesili podobo Srca Jezusovega, pred katero je brlela lučka noč in dan. Pred sliko so se zbirali k družinski molitvi in k obnovitvi posvečenja. Vojna in povojni čas so tudi tu opravili svoje. Danes so še redke družine, kjer je češčenje Srca Jezusovega povsem družinska zadeva. To je velika škoda. Župniki naj bi se spet zavzeli za obnovo takih posvečenj. Posvečene družine naj bi vsako leto na isti dan (določeno nedeljo ali praznik) obnavljale svoje posvečenje v navzočnosti domačega dušnega pastirja. Ta dan bi tako postal družinski praznik in vsaka družina bi ga obhajala, ne le z domačo slovesnostjo, ampak tudi s prejemanjem zakramentov. Tudi otroci, ki so že zapustili družino, naj bi se ta dan vrnili k svojim domačim in skupaj s starši obhajali družinski praznik. Srbi imajo podoben družinski praznik, ko obhajajo po družinah »krsno slavo«. Ne mislim na posnemanje pravoslavnih, hočem le reči, da je v tem pri nas občutna vrzel, katero bomo morali čimprej izpolniti.

To je le nekaj vzpodbudnih misli dušnim pastirjem, sami pa bodo znali družinsko praznovanje obogatiti s svojimi dušnopastirskimi izkušnjami. Vsak sam bo najbolje vedel, kaj ustreza njegovim vernikom. Smisel posvečenja in praznovanja jim

bo dušni pastir v nagovoru razložil in jih za stvar navdušil. Nihče naj ne pričakuje, da se bodo vse družine takoj posvetile. Če bo župnik pridobil za to saj nekaj najboljših družin, bo njihov zgled gotovo vplival tudi na druge. Treba je samo začeti.

Posvetitev družin in družinski praznik bo brez dvoma pripomogel, da bodo krščanske družine tudi v modernem času, ki razkraja družine in ruši vero, ostale močne in vero ohranile. K temu naj bi pripomogel tudi družinski praznik, kar je njegov poglavitni namen.

Vilko ŠOLINC

VJERNIČKE LEGITIMACIJE

Od prevelike je važnosti bilo uvijek, a osobito danas, da župnik vodi kartoteku ili stanje duša. Pastir mora imati apsolutnu evidenciju svojih ovaca. Inače svakako nije nasljednik Pastira, koji je rekao: Ja sam pastir dobri. Znam svoje ovce i one poznaju mene.

Nikada nije dostatno to isticati.

Ali je u današnje vrijeme možda još važnije ili barem jednako tako važno, a što se zaboravlja — da svaka ovca nosi na sebi i svoj žig, da je pastir može raspoznati. U današnjem previranju i metežu nijedan pastir ne će biti kadar uza sve svoje kartoteke imati potpunu evidenciju ovaca bez tog posebnog žiga.

Sam je Bog doduše žigosao svoje ovce. Na svetom im je krstu utisnuo svakoj neizbrisivi biljeg, po kojem će se kroz čitavu vječnost poznati kao Kristova ovca i pripadnica svete katoličke Crkve.

Ali to je ontološki žig, da govorimo koncilskim jezikom. I taj žig vrijedi samo pred očima Božjim.

Katolička Crkva međutim nije samo ontološka činjenica niti činjenica samo duhovnog, nevidljivog reda. Crkva je katolička i vidljiva zajednica juridičkog, pravnoga reda.

Zato svaki vjernik kao Kristova ovca mora imati i svoj vidljivi juridički žig. Mora imati svoju juridičku ispravu pripadnosti katoličkoj Crkvi.

U stara vremena služio je u tu svrhu krsni list. To je bila službena isprava, kojom se legitimirao vjernik kao pripadnik katoličke Crkve pred juridičkim forumom.

No rijetko je tada trebao vjernik tu legitimaciju. Tada su vjernici redovno živjeli u svom domaćem ambijentu. Bili su

bo dušni pastir v nagovoru razložil in jih za stvar navdušil. Nihče naj ne pričakuje, da se bodo vse družine takoj posvetile. Če bo župnik pridobil za to saj nekaj najboljših družin, bo njihov zgled gotovo vplival tudi na druge. Treba je samo začeti.

Posvetitev družin in družinski praznik bo brez dvoma pripomogel, da bodo krščanske družine tudi v modernem času, ki razkraja družine in ruši vero, ostale močne in vero ohranile. K temu naj bi pripomogel tudi družinski praznik, kar je njegov poglavitni namen.

Vilko ŠOLINC

VJERNIČKE LEGITIMACIJE

Od prevelike je važnosti bilo uvijek, a osobito danas, da župnik vodi kartoteku ili stanje duša. Pastir mora imati apsolutnu evidenciju svojih ovaca. Inače svakako nije nasljednik Pastira, koji je rekao: Ja sam pastir dobri. Znam svoje ovce i one poznaju mene.

Nikada nije dostatno to isticati.

Ali je u današnje vrijeme možda još važnije ili barem jednako tako važno, a što se zaboravlja — da svaka ovca nosi na sebi i svoj žig, da je pastir može raspoznati. U današnjem previranju i metežu nijedan pastir ne će biti kadar uza sve svoje kartoteke imati potpunu evidenciju ovaca bez tog posebnog žiga.

Sam je Bog doduše žigosao svoje ovce. Na svetom im je krstu utisnuo svakoj neizbrisivi biljeg, po kojem će se kroz čitavu vječnost poznati kao Kristova ovca i pripadnica svete katoličke Crkve.

Ali to je ontološki žig, da govorimo koncilskim jezikom. I taj žig vrijedi samo pred očima Božjim.

Katolička Crkva međutim nije samo ontološka činjenica niti činjenica samo duhovnog, nevidljivog reda. Crkva je katolička i vidljiva zajednica juridičkog, pravnoga reda.

Zato svaki vjernik kao Kristova ovca mora imati i svoj vidljivi j u r i d i č k i ž i g. Mora imati svoju juridičku ispravu pripadnosti katoličkoj Crkvi.

U stara vremena služio je u tu svrhu k r s n i l i s t. To je bila službena isprava, kojom se legitimirao vjernik kao pripadnik katoličke Crkve pred juridičkim forumom.

No rijetko je tada trebao vjernik tu legitimaciju. Tada su vjernici redovno živjeli u svom domaćem ambijentu. Bili su

svima javno poznati kao kršćani, pa im nije bila potrebna druga službena legitimacija, osim kad ju je zakon izričito tražio.

Vremena su se međutim strahovito izmijenila. Danas gotovo više nema stalnosjedioca, čak niti u najzabitnijim selima. Niti seoba naroda možda nije više ispremješala stanovništvo Evrope, nego se danas ispremješalo to stanovništvo i unutar država, a čak i izvan država. Problem emigracije, a još više imigracije jedan je od najvažnijih problema današnjice.

Gdje je dakle pastir, koji bi u tom komešanju mogao prepoznati sve svoje ovce bez posebne legitimacije kao žiga na njima?

No je li danas dostatno, da vjernik ima krsni list kao svoju vjerničku legitimaciju? Je li dostatno recimo, da kod krštenja izdamo svakom kršteniku — a u prvo vrijeme i svim odraslim članovima svoje župe — krsne listove, da tako imaju svoju vjerničku legitimaciju?

Kad bi vjernik bio onaj, koji je bio na svetom krštenju, tada bi to bilo dosta. Ali katolički vjernik nije isto što i kršte-nik.

Tu je upravo naša kobna zabluda, da mi još danas svakog krštenika smatramo svojim vjernikom. Da li može netko biti vjernikom, koji je izopćen iz Crkve? A to je svaki heretik, a kamo li nevjernik i bezbožac. Kako možemo zvati vjernikom, koji uopće nema vjere? Sakramentalno on doduše pripada k našim ovcama, ali sviješno je on izišao od nas. On je istupio iz Crkve, makar on to nije načinio službeno i formalno.

Prava zato, praktička i konkretna vjernička legetimacija mora sadržavati daleko više od samoga krštenja. Potrebna je vjernička legitimacija, koja bi bila a n a l o g n a g r a đ a n s k o j l e g i t i m a c i j i sa svim potrebnim značajnim podacima za katoličkog vjernika.

Što bi dakle trebala sadržavati ta vjernička legitimacija?

Prije svega f o r m u l a r te legitimacije morao bi svakako imati sve podatke krsnog lista.

Nadalje podatke o vjerskoj poučenosti: Gdje, kako dugo i s kojim uspjehom bio je poučavan.

Dan i mjesto prve svete pričesti.

Dan i mjesto sv. potvrde.

Dan i mjesto vjenčanja s podacima o vjenčanom drugu uglavnom kao u vjenčanom listu).

Djeca (desetak mjesta). Njihov dan rođenja (krštenja), vjenčanja i smrti.

Na koncu dosta prostora za mijenjanje prebivališta. A kod svakog prebivališta i prostora za mijenjanje adresa.

Mogu se dodati još koje korisne ili potrebne rubrike.

Takva evo službena vjernička legitimacija, koja bi bila formata građanske legitimacije ili nešto veća — to je neophodni zahtjev pastve u današnje doba. Takvu bi legitimaciju imao primiti svaki kršćanin već kod svoga krštenja i ona bi ga imala pratiti kroz čitav život. U nju bi župnik upisivao podatke kod svakog izvršenog čina, koji se tiču tog vjernika, a koji se traži prema rubrikama.

Bez te legitimacije nitko ne bi mogao biti pripušten k prvoj svetoj pričesti, a još manje k sakramentu ženidbe. Ona bi službeno zastupala krsni i vjenčani list.

Kod svake promjene prebivališta (ne boravka) vjernik bi imao dužnost odjaviti se u svom župnom uredu i prijaviti u novom, koji bi unio promjenu u za tu određenu rubriku. Isto bi bilo potrebno kod svake promjene stana i adrese.

Ispočetka bi to išlo malo oteže. Načiniti red u današnjem neredu strahovit je zadatak. Ali vremenom bi se to uhodalo.

Bilo bi malo više i kancelarijskog posla. Ali to bi se stostruko isplatilo. Već zato, jer bi bilo više kontakta s vjernicima u kancelariji.

Ali nije to jedina korist, koju bi donijele te vjerničke legitimacije. Prije svega i iznad svega te bi vjerničke legitimacije služile, da naši vjernici dobiju svoju vjerničku svijest. Oni bi dobili formalnu svijest, da pripadaju u juridičku organizaciju Crkve.

Nije bez razloga nazvana legitimacija osobnom (ličnom) kartom. Tko ima u rukama legitimaciju, osjeća se osobom, osjeća se ravnopravnim članom zajednice, s kojim se računa, koga se vodi u evidenciji. Baš to moramo naučiti svoje vjernike, da se i oni počnu osjećati vjernicima, koji nemaju samo posla s Bogom za svoju dušu, nego i vjernicima, koji su članovi jedne pravne zemaljske zajednice, koja se zove katolička Crkva.

Primajući svete sakramente, dolazeći na svetu misu — oni ispoljavaju svoju religiju, svoj odnos prema Bogu. Ali religioznost je daleko premalo. Traži se i crkvenost, da tako kažem. Traži se osjećaj pripadnosti zajednici spasa, koju je Krist osnovao.

Mi smo danas postali minimalisti. Nama je već mnogo, kad se negdje sastanemo s »religijom«. Bog međutim nije minimalist. On je maksimalist. Tko ne sluša Crkve, neka ti bude kao carinik i poganin! Extra Ecclesiam nulla salus! Izvan Crkve,

izvan crkvene zajednice nema spasa. Doduše to vrijedi ontološki. Ali ako ne postoji bona fides, vrijedi i juridički.

Mi dakle moramo buditi i produbiti, osobito u današnjim prilikama, baš tu juridičku svijest pripadnosti Crkvi. To bi učinile iznad svega vjerničke legitimacije.

A što bi značile te legitimacije za pastorizaciju? Rekli smo, već zahtjev češćih sastanaka župnika s vjernicima, koliko bi značio! Ali koliko drugih blagodati i koristi!

Koliko se puta danas događa, da u gradovima roditelji dovedu svoju djecu za prvu pričest, a tko jamči župniku, da je to dijete uopće kršteno. Koliko naime ima tajnih krštenja što dalje od rodne župe!

Isto tako kad dođe vjernik na vjenčanje, legitimacija će pokazati župniku sve, što mu je potrebno znati o zaručnicima. Tu ne će biti više potrebne zakletve i prisege, izbjegnute bezbrojne bigamije, koje će prije ili kasnije biti posljedica kaotičkog današnjeg stanja.

A kartoteku ne će župnik morati sastavljati iz glave. Legitimacija će mu pružiti sve podatke.

Dakako tražila bi se apsolutna savjesnost sa strane pastira. Svaka nepismenost i neodgovornost morala bi se kažnjavati. Zato tu mogu načiniti red samo više crkvene vlasti.

U Sloveniji je nešto slično provedeno. Ali ako ne ćemo da kod nas pastoralno stanje ide u sve veći kaos, moramo i mi stvoriti red. A za to je neophodno uvesti vjerničke legitimacije.

P. PLATON

VELIKO SVIJETLO U VELIKOJ TAMI

Tomislav J. Šagi - Bunić: Kršćanstvo ne može biti umorno. XXV govora održanih u zagrebačkoj katedrali, Split 1962.

Ako šutke prijeđemo preko ove Šagijeve knjige, moglo bi se desiti, da nas vrijeme osudi zbog indolentnosti, a možda i zbog nesposobnosti, da nismo bili u stanju uočiti jedan snažni reflektor, koji je upravo lucidno obasjao ove čudnovate naše dane: velike s velikim problemima, s velikom tamom, ali i velikim nadama. I nije nimalo važno, što knjiga nije tiskana knjigotiskom, već je umnožena aparatom za umnožavanje. Pod skromnim i tehnički siromašnim ruhom krije se dragocjeno bogatstvo jedne velike duše i snažnog prodornog uma.

Ljudi pišu knjige na razne načine, iz raznih motiva i s različitim ciljevima. Slava i materijalni dobitak nisu samo pokretna

izvan crkvene zajednice nema spasa. Doduše to vrijedi ontološki. Ali ako ne postoji bona fides, vrijedi i juridički.

Mi dakle moramo buditi i produbiti, osobito u današnjim prilikama, baš tu juridičku svijest pripadnosti Crkvi. To bi učinile iznad svega vjerničke legitimacije.

A što bi značile te legitimacije za p a s t o r i z a c i j u?

Rekli smo, već zahtjev češćih sastanaka župnika s vjernicima, koliko bi značio! Ali koliko drugih blagodati i koristi! Koliko se puta danas događa, da u gradovima roditelji dovedu svoju djecu za prvu pričest, a tko jamči župniku, da je to dijete uopće kršteno. Koliko naime ima tajnih krštenja što dalje od rodne župe!

Isto tako kad dođe vjernik na vjenčanje, legitimacija će pokazati župniku sve, što mu je potrebno znati o zaručnicima. Tu ne će biti više potrebne zakletve i prisege, izbjegnute bezbrojne bigamije, koje će prije ili kasnije biti posljedica kaotičkog današnjeg stanja.

A kartoteku ne će župnik morati sastavljati iz glave. Legitimacija će mu pružiti sve podatke.

Dakako tražila bi se apsolutna savjesnost sa strane pastira. Svaka nepismenost i neodgovornost morala bi se kažnjavati. Zato tu mogu načiniti red samo više crkvene vlasti.

U Sloveniji je nešto slično provedeno. Ali ako ne ćemo da kod nas pastoralno stanje ide u sve veći kaos, moramo i mi stvoriti red. A za to je neophodno uvesti vjerničke legitimacije.

P. PLATON

VELIKO SVIJETLO U VELIKOJ TAMI

Tomislav J. Šagi - Bunić: Kršćanstvo ne može biti umorno. XXV govora održanih u zagrebačkoj katedrali, Split 1962.

Ako šutke prijeđemo preko ove Šagijeve knjige, moglo bi se desiti, da nas vrijeme osudi zbog indolentnosti, a možda i zbog nesposobnosti, da nismo bili u stanju uočiti jedan snažni reflektor, koji je upravo lucidno obasjao ove čudnovate naše dane: velike s velikim problemima, s velikom tamom, ali i velikim nadama. I nije nimalo važno, što knjiga nije tiskana knjigotiskom, već je umnožena aparatom za umnožavanje. Pod skromnim i tehnički siromašnim ruhom krije se dragocjeno bogatstvo jedne velike duše i snažnog prodornog uma.

Ljudi pišu knjige na razne načine, iz raznih motiva i s različitim ciljevima. Slava i materijalni dobitak nisu samo pokretna

snaga kod profanih pisaca: Ovo nadahnuće često puta prati i ono pisanje, kojemu bi trebao biti jedini cilj slava Božja i duhovna korist ljudi.

»Krščanstvo ne može biti umorno« čisto je od svake sjene u tom pogledu. Ovo je jedna od onih knjiga, koje su dugo vremena pisane životom: Ima istina, koje može svatko izreći i napisati, ali ima i takovih istina, koje mogu reći samo oni koji su dugo vremena intenzivno živjeli od njih i u njima. Ima istina i činjenica, koje nam mogu saopćiti samo velike duše i vrlo pročišćena srca. I malo je knjiga kao ova, kroz koje se tako jasno vidi jedna bogata duša, koja neodoljivim zanosom i nezaustavnom snagom hoće da i druge obogati. Čovjek, koji se intimno, živo i duboko srastao s Kristom, govori nam Kristovim autentičnim dahom, koji nosi, tješi i rasvjetljuje.

Iz duboka izvora voda je bistra i zdrava. Izvori Šagijevih nadahnuća uvijek su duboki i prostrani, a što je u ovom slučaju još važnije: ti su izvori potpuno njegovi. On je njihov živi vlasnik, pa ih zato dijeli zakonito i nenametljivo. Zato njegova misao uvijek ide sigurnim hodom i s velikom jasnoćom ponire u dno svoga predmeta. Nigdje se ne lomi, ne sustaje i ne zamraćuje, da bi se izrazila i našla pravu riječ. Ovaka koncentracija zahtjeva i predpostavlja veliku disciplinu svih duševnih moćiju: a to može biti plod velikih, dugotrajnih i sistematskih napora. Šagi je svoj talenat u punoj mjeri osvojio i razvio, a to pokazuje i stalna ujednačenost u mišljenju i pisanju. Istovjetnost snaga i osobe, koje više puta nedostaju u velikim piscima, ovdje je očita i prisutna u svakom pasusu i retku. Koliko u isto doba i svježine i jednostavnovsti i sigurnosti u njegovim intonacijama!

Rijetko se nađe tako slaba knjiga, da ne bismo iz nje zapisali barem po neku snažniju i svježiju formulaciju, po neki jači misaoni zalet i zapažanje. U ovoj knjizi ne osjećamo potrebu, da išta posebno bilježimo: Ona nas sva u komadu zanosi. Teško nam je iz nje išta trgati. Osjećamo potrebu, da je svu prihvatimo i svu ponesemo u sebi. Ona je primjer, gdje je naravni razum postao kršćanskim mišljenjem. Kršćansko i nadnaravno poniranje u bit stvari i probleme vremena nije više neka nadogradnja, ni umjetno naprezanje uma, da se stvari shvate u svijetlu jedne određene ideologije. Jedinstvo ideje i nadahnuća svugdje je naravno i jedinstveno. Stoga je njegova propovjednička riječi uza svu dubinu i originalnost uvijek pristupačna svakom krščanskom srcu, jer on govori krščanski za krščane.

Misao, koja je dugo nošena u srcu i slegla se u dno bića, postaje snaga, koja se neda više ničim ograničavati. Ona postaje zanos, koji razbija okvire suhoparne riječi i nužno poprima oblik istinite umjetnosti. A umjetnost, koja nije imala nakanu to biti, uvijek nam je i bliža i draža. Ona nas se doima kao neočekivani šumski cvijet na gorskom proplanku. Šagijeva riječ, tiha i jednostavna u intonaciji, silom nutarnje dinamike brzo se razvija, ojača i rastalasa, zato neosjetno i bez pretenzija prelazi u umjetnost, što žari i osvaja. Materijal, kojim on gradi svoje oblike, posve je skroman i jednostavan, ali zato pun zrelosti i prirodnog sklada.

Ovu je knjigu korisno čitati i studirati iz puno razloga. Naročito je korisno proučiti njezine nutarnje izvore i karakteristike

piscima propovijedi. Postaje nekako nepisanim pravilom: tko se ne usuđuje pisati nešto temeljitije i zrelije, slobodno mu je objaviti knjigu propovijedi. Pisane bez zanosa, dubljih uvjerenja i kriticizma, mnoge propovijedi postaju dokazi, koji se okreću sami protiv sebe, i mjesto da budu apologija svojih teza, one ih u korjenu kompromitiraju. Šagijevo pisanje potiče čovjeka na provjeravanje vlastitih snaga i ideja. Ono pokazuje, da ozbiljno i zrelo mogu pisati samo oni, koji ozbiljno i zrelo misle i žive. To vrijedi općenito, a posebno za one, koji žele biti kršćanski pisci i mislioci. Talenti, koji nisu uspjeli svoje snage totalno kršćanski transformirati, mogu kao kršćanski pisci samo fragmentarno i časovito zablistati, ali zrele kršćanske literature nisu u stanju davati. Zato se i događa, da skromniji talenti, kršćanski sazreli i transformirani, toliko puta iznenade i zadive, dok veliki kapaciteti, duhovno i moralno zakržljali, ostaju na pola puta. Nedovršeni ljudi ne mogu kršćanski zrelo stvarati.

Šagijeva misao uvijek je teološki do dna fundirana, ali isto tako posve konkretna, aktuelna, živa i upravljena svome vremenu i ljudima, kojima je izrečena. Po postavljenim problemima, po izraženim strepnjama, po datim sugestijama i riješenjima u ovoj se knjizi vidi duša Zagreba u godinama ovog našeg povjesnog i duhovnog prijeloma. Knjiga ostaje kao živi dokumenat, da je Zagreb naših dana imao čovjeka, koji je budno pratio njegov duhovni razvoj, bolje rečeno njegovo duhovno rastakanje, i u hrvanju s tim rastakanjem ojačao, razvio sve svoje energije. Pred velikim i iznenadnim promjenama ljudi se većinom zbune. Mnogi klonu, postaju apatični i dezorijentirani. Naprotiv ovdje nad tolikim rastakanjima i moralnim razvalinama rodila se snažna ideja i volja, da »kršćanstvo ne može biti umorno«, jer ono ima korjenje i snage izvan vremena i prostora, iznad i izvan ljudskih energija i domašaja. Samo to kršćanstvo nije više feudalna farsa, puna vanjskog sjaja i ceremonioznosti, bez duha i Krista; nije ni primitivna tradicija, koja romantično voli sve svoje, a i ne pozna mu prave vrijednosti. Kršćanstvo, koje nije i ne može biti umorno, jest život u Kristu i po Kristu. Taj život izvire i dolazi iz metafizičkih dubina i dimenzija, koje ne zapažaju oni, što samo horizontalno misle, zato i ne slute, kakve perspektive stoje pred kršćanstvom. Samo taj život mora nanovo oživjeti u meni i u tebi, a može svaki čas, kad samo hoćemo.

Ima propovjednika, koji, da ne bi izazvali i ozlovoljili publiku, zaobilaze najakutnije probleme. To ovdje nije slučaj. Ovdje se traži od nas sve, da dobijemo sve. Traži se od nas i nutarnja i vanjska hrabrost. Traži se od nas askeza, koja tako plaši današnjeg razmaženog čovjeka. Kontrola i disciplina sjetilnosti jedini je uvjet, da ostanemo na uzgor i uvijek hrabri. Jer tko zataji u praksi, on će nužno zatajiti i u načelima. »Tko ne živi kako misli, on će nužno misliti onako kako živi«.

Šagijeve propovijedi nisu za brzu »poslugu«. Možda će ih zato neki komodno odkloniti. Zapravo ovo i nisu propovijedi onog stila i oblika, kakve obično slušamo i čitamo. One su nešto novo i bogatije. Autor je to, možda i ne htijući, naznačio stavljajući u podnaslovu: govori. One su prije svega materijal svećenicima za razmišljanje i nadahnuće. Tko se nadahne, osvježi i rasvijetli nad

bogatim meditacijama, on će nužno raširiti svoje i spoznajne i izražajne mogućnosti, lakše će uočiti, otkriti i formulirati probleme, koji stoje pred njim. Svaki čovjek nosi u sebi stvaralačke izvore, koje treba dirnuti, otvoriti, i oni će se pretvoriti u novu misao, akciju i zanos. A to je ono, što nam je tako potrebno u našem radu, osobito u propovijedi. Bezlično, anemično i istrošeno ponavljanje tuđih doživljanja i oblika uvijek je odbijalo. Danas posebno odbija čovjeka. Bolje je mnogo puta nikako ne govoriti, nego govoriti bez uvjerenja i nadahnuća. Čovjek, komu je danas naša riječ upućena, mnogo je više opterećen predrasudama, sumnjama i skepticizmom, nego to obično mislimo. Nedoživljene propovijedi često puta i ono malo prirodne i spontane spoznaje Boga zamute i uzdrmaju. I nisu samo naš problem oni, koji su potpuno i formalno »raskrstili s vjerom«, nego mnogi i među onima, koji prakticiraju vjeru. Hereze danas više ne dobijaju doktrinarne i ideološke oblike, barem ne masovno, ali su u dušama češće nego se i misli. Zar su psihološki moguća tolika »raskrštavanja s vjerom« preko noći i bez dubljih moralnih i idejnih priprava? Sigurno je, da nisu moguća!

Mnogi se ljudi bave umjetnošću, a ipak pravih umjetnika nema tako mnogo. Isto tako mnogi se bave teologijom, ali pravih teologa, koji stvaralački i osobno poniru u svijet objave i neistražive dubine Božjeg bića, nema mnogo. Osim prirodnog dara i moralnih predispozicija (svi su veliki teolozi sveci ili barem sveto živjeli) traži se za to i velika hrabrost. Veća nego za kosmonauta, jer je svijet objave dublji i viši od fizičkog svemira. A Šagi očituje istine i prave »žice« teologa mislioca i stvaraoci. On se posve sigurno, i neusiljeno kreće na visinama, gdje čovjeka lako hvata nesigurnost i omaglica. Njegova teologija nije suha, racionalistička, doktrinarna i zatvorena u se. Ona je sva živa, životvorna i praktična. Njegova je Kristologija i Mariologija sa svom lakoćom i jednostavnošću prešla s katedre na propovjedaonicu. I ovdje se dokazalo, da su kršćanske tajne plodne i najplodnije, samo ih treba kršćanski doživjeti i rasvijetliti. Cijelo je kršćanstvo tajna, zato njegovi misteriji ne smiju se nikad pomicati na periferiju našeg mišljenja i naše propovijedi. Oni su temelj i centar kršćanstva i kao vjere i kao ideologije, zato moraju biti i ostati glavni pokretač našeg mišljenja i propovijedi. I nije nimalo nelogično, što je Šagi jednom višom intuicijom osjetio, da »temeljna istina kršćanstva« Presveto Trojstvo ostaje neplodnom i u našem mišljenju i u našoj propovijedi. Trojstvo je zaista temeljna istina kršćanstva, ono je plodno u sebi, ono je plodno i u nama, ali mi zaista sve više ostajemo nemoćni, da praktično — kao nekad sv. Pavao — govorimo o ovoj temeljnoj tajni. Javljaju se ozbiljni glasovi, koji počinju sumnjati, da je skolastična obrada ove tajne manjkava i da bi ona mogla biti uzročnik naše nesposobnosti, da govorimo plodno i uvjerljivo o njoj. »Ovo je tipičan blagdan intelektualaca, ne puka ... On je zauvijek sačuvao biljeg teološkog udubljivanja, visoke intelektualnosti, a nije uspio zahvatiti i obuzeti široka mnoštva ljudi.« (Da i oni budu u nama jedno, 130 str.) Ovdje je u prvom redu konstatirana jedna anomalija. Posve točno konstatirana. Da li gornje riječi — i ne htijući — možda ne sadrže i optužbu?!

Šagijevi govori, mada su rođeni nad jednom mučnom, iskompliciranom, nejasnom i mutnom realnošću, puni su vjere i nade. Oni su potpuno opravdali svoj naslov i iznijeli nam razloge, stvarne, uvjerljive, duboke i visoke, zašto kršćanstvo nije nikad umorno, zašto je uvijek prodorno, osvajalačko i preobrazujuće. Ni u najgorim situacijama pesimisti nemaju pravo, jer »Bog strampućnim linijama i neočekivano« može izvesti obnovu, uskrsnuće i renesansu. A »religiozna je renesansa na pomolu, pa zato i duhovna renesansa čovječanstva«. Ali to nam ne daje pravo, da skrstimo ruke i romantičarski »otkrivamo« rokove boljih dana, koje nismo zaslužili. »Religija se čuva životom, a ne njezinim pretvaranjem u muzejske vrijednost«.

Izvori, koje smo sreli i doživjeli u ovoj knjizi, nepresušivi su, jer nisu naravnog podrijetla i ljudske dubine. Ljudska dubina, ma kako bila duboka, ako ostane samo ljudska, otkriva se brzo plitkom — i presuši. Ovdje ključaju kršćanski, milosni izvori, koji su neistraživi, neiscrpivi, jer svoje korjenje vuku iz nadprirodnih dubina, iz Boga, zato s pravom očekujemo od autora, da će nas i dalje obdarivati sa sličnim djelima.

Fra Stanko Vasilj

SLOVESNEJŠE KRŠČEVANJE

V prvih stoletjih je Cerkev skoraj vse obrede opravljala vpričo vsega občestva vernikov: ne le krst o veliki noči in birmo, ki mu je takoj sledila, ne le vsako mašo, ampak celo pokoro so delili skupno vsem spokornikom. Ordinacije so se obhajale vpričo vsega ljudstva, sodelovali so vsi duhovniki (pri konsekraciji škofa vsi škofje, kolikor jih je moglo priti, najmanj pa trije, razen v Rimu, kjer je posvečeval papež sam).

Danes se u mnogih ozirih vračamo v prvo dobo krščanstva (po žalostnih skušnjah pretiranega individualizma preteklih stoletij) in zato liturgična konstitucija v členu 26 in 27 poudarja, da »bogoslužna opravila niso zasebna opravila, marveč sveti obredi Cerkve: ... Zato so, zadeva celotnega telesa Cerkve, ga razodevajo in nanj vplivajo«. »Kadar obredi po svoji naravi zahtevajo občestveno obhajanje... ima tako obhajanje, kolikor je le mogoče, prednost pred posamičnim in zasebnim obhajanjem«.

Dosedanji napredek liturgičnega življenja tudi v naših krajih že omogoča skoraj popolno soglasje glede občestvenega značaja maše (in birme), manj pa smo navajeni »občestvenega obhajanja« pri nekaterih zakramentih, ki bi jih tak slovesnejši, skupni obred zelo poživil, n. pr. krst in poroka. Koncil hoče preprečiti vsakršen dvom o umestnosti tega mnenja in zato u členu 27 nadaljuje: »Predvsem velja to za sveto mašo... ter za delitev zakramentov«, vendar pa noče zavajati u pretirano skrajnost glede tistih zakramentov, kjer ima zasebni značaj (in celo skritost) svoje prednosti, n. pr. pri spovedi in previdevanju. Zato je besedilu členu dostavljen izraz, da ima občestveno obhajanje prednost pred posamičnim

Sagijevi govori, mada su rođeni nad jednom mučnom, iskompliciranom, nejasnom i mutnom realnošću, puni su vjere i nade. Oni su potpuno opravdali svoj naslov i iznijeli nam razloge, stvarne, uvjerljive, duboke i visoke, zašto kršćanstvo nije nikad umorno, zašto je uvijek prodorno, osvajalačko i preobrazujuće. Ni u najgorim situacijama pesimisti nemaju pravo, jer »Bog stramputičnim linijama i neočekivano« može izvesti obnovu, uskrsnuće i renesansu. A »religiozna je renesansa na pomolu, pa zato i duhovna renesansa čovječanstva«. Ali to nam ne daje pravo, da skrstimo ruke i romantičarski »otkrivamo« rokove boljih dana, koje nismo zaslužili. »Religija se čuva životom, a ne njezinim pretvaranjem u muzejske vrijednost«.

Izvori, koje smo sreli i doživjeli u ovoj knjizi, nepresušivi su, jer nisu naravnog podrijetla i ljudske dubine. Ljudska dubina, ma kako bila duboka, ako ostane samo ljudska, otkriva se brzo plitkom — i presuši. Ovdje ključaju kršćanski, milosni izvori, koji su neistraživi, neiscrpivi, jer svoje korjenje vuku iz nadprirodnih dubina, iz Boga, zato s pravom očekujemo od autora, da će nas i dalje obdarivati sa sličnim djelima.

Fra Stanko Vasilj

SLOVESNEJŠE KRŠČEVANJE

V prvih stoletjih je Cerkev skoraj vse obrede opravljala vpričo vsega občestva vernikov: ne le krst o veliki noči in birmo, ki mu je takoj sledila, ne le vsako mašo, ampak celo pokoro so delili skupno vsem spokornikom. Ordinacije so se obhajale vpričo vsega ljudstva, sodelovali so vsi duhovniki (pri konsekraciji škofa vsi škofje, kolikor jih je moglo priti, najmanj pa trije, razen v Rimu, kjer je posvečeval papež sam).

Danes se u mnogih ozirih vračamo v prvo dobo krščanstva (po žalostnih skušnjah pretiranega individualizma preteklih stoletij) in zato liturgična konstitucija v členu 26 in 27 poudarja, da »bogoslužna opravila niso zasebna opravila, marveč sveti obredi Cerkve: . . . Zato so zadeva celotnega telesa Cerkve, ga razodevajo in nanj vplivajo«. »Kadar obredi po svoji naravi zahtevajo občestveno obhajanje . . . ima tako obhajanje, kolikor je le mogoče, prednost pred posamičnim in zasebnim obhajanjem«.

Dosedanji napredek liturgičnega življenja tudi v naših krajih že omogoča skoraj popolno soglasje glede občestvenega značaja maše (in birme), manj pa smo navajeni »občestvenega obhajanja« pri nekaterih zakramentih, ki bi jih tak slovesnejši, skupni obred zelo poživil, n. pr. krst in poroka. Koncil hoče preprečiti vsakršen dvom o umestnosti tega mnenja in zato u členu 27 nadaljuje: »Predvsem velja to za sveto mašo . . . ter za delitev zakramentov«, vendar pa noče zavajati u pretirano skrajnost glede tistih zakramentov, kjer ima zasebni značaj (in celo skritost) svoje prednosti, n. pr. pri spovedi in previdevanju. Zato je besedilu členu dostavljen izraz, da ima občestveno obhajanje prednost pred posamičnim

»kolikor je to mogoče« in »kadar obredi po svoji naravi zahtevajo občestveno obhajanje«.

Za krščevanje je že pred koncilom rimska sinoda priporočila slovesnejše obhajanje (kanon 571) »Krst otrok, ki so bili rojeni med tednom, naj se obhaja v nedeljo zvečer vpričo vsega zbranega ljudstva in ob prisotnosti župnijske duhovščine, da bi s tem razvijali občestveni čut in dali obredu slovesnejši značaj«.

V mnogih naših župnijah je še vpeljana navada, da krščujejo otroke skoraj izključno v nedeljo popoldne (ker sicer botri nimajo časa, sorodniki, ki so navadno povabljeni, pa tudi ne), vendar je to krščevanje kljub skoraj isto časnemu obhajanju ozrazito individualistično, posamično, brez navzočnonosti drugih vernikov, namesto da bi uredili krst (vseh otrok, če jih je več in marsikje jih je še) ob določeni, oznanjeni uri. Mnogo lepše bi bilo to krščevanje, če ne bi bilo pred popoldanskim »naukom«, ampak del tega bogoslužja, ki bi moglo biti bolj svobodno in pestro izoblikovano, kot je navadno. Vsi navzoči verniki, zlasti otroci, bi mogli sodelovati, mogli bi zapeti primerno pesem (treba jih bo še pripraviti), vsi skupaj bi odgovarjali na duhovnikove pozdrave in se pridružili molitvam (vprašanja krščencu ostanejo seveda osebna). Kjer je v župniji več duhovnikov, bo seveda eden od njih prevzel vlogo razlagavca (in animatorja), kakor je bilo že večkrat priporočeno. Krščevavčev nagovor bo seveda nujno postal slovesnejši, ker bo namenjen vsemu obestvu.

Tako bi se vsi bolj spomnili, da je vsaka nedelja prvotni velikonočni praznik in zato spomin našega krsta — našega prehoda iz smrti u življenje. Vsi bi se tudi zavedali, da se je krščansko župnijsko občestvo pomnožilo za enega ali več božjih otrok. Navadili bi se tudi na krščevanje med velikonočno vigilijo po slovesnem blagoslovu krstne vode, ker je še premalo vpeljano. Seveda je zaradi zakoreninjene drugačne tradicije treba računati z odporom, toda primerno prijazno vabilo in modra razlaga bo tudi našim vernikom pomagala spoznati, da v času vedno večje povezanosti med ljudmi ne sme biti življenje Cerkve in vernikov tisto, ki bi najdalj branilo ostanke individualizma.

dr. Marijan Smolik

MASOVNA ISPOVIJEDANJA

Na jednom nedavnom svećeničkom pastoralnom sastanku jedan se je stariji svećenik, — iskusan, ugledan i s višim teološkim kvalifikacijama, — kada je na tapet izašao problem potpunosti u ispovijedanju, vrlo kritičnoo, osvrnuo na »običaj, da se u korizmi ispovjedi cijela župa u jedan ili dva dana, kad dođu u ispomoć i susjedni svećenici«. Razumljivo je, kaže, da se onda ne može posvetiti potrebita pažnja svakome pokorniku, osobito ako ispovjednika nema dovoljno. »Postavlja se ozbiljno pitanje, da li takav običaj treba zadržati.« A slično je, misli on, i s »otvorenim pitanjem« naših prošteništa, ako se ne može osigurati dovoljan broj ispovjednika za ispovijedanje bez hitnje, na brzinu, pa i po

»kolikor je to mogoče« in »kadar obredi po svoji naravi zahtevajo občestveno obhajanje«.

Za krščevanje je že pred koncilom rimska sinoda priporočila slovesnejše obhajanje (kanon 571) »Krst otrok, ki so bili rojeni med tednom, naj se obhaja v nedeljo zvečer vpričo vsega zbranega ljudstva in ob prisotnosti župnijske duhovščine, da bi s tem razvijali občestveni čut in dali obredu slovesnejši značaj«.

V mnogih naših župnijah je še vpeljana navada, da krščujejo otroke skoraj izključno v nedeljo popodne (ker sicer botri nimajo časa, sorodniki, ki so navadno povabljeni, pa tudi ne), vendar je to krščevanje kljub skoraj isto časnemu obhajanju ozrazito individualistično, posamično, brez navzočnonosti drugih vernikov, namesto da bi uredili krst (vseh otrok, če jih je več in marsikje jih je še) ob določeni, oznanjeni uri. Mnogo lepše bi bilo to krščevanje, če ne bi bilo pred popoldanskim »naukom«, ampak del tega bogoslužja, ki bi moglo biti bolj svobodno in pestro izoblikovano, kot je navadno. Vsi navzoči verniki, zlasti otroci, bi mogli sodelovati, mogli bi zapeti primerno pesem (treba jih bo še pripraviti), vsi skupaj bi odgovarjali na duhovnikove pozdrave in se pridružili molitvam (vprašanja krščencu ostanejo seveda osebna). Kjer je v župniji več duhovnikov, bo seveda eden od njih prevzel vlogo razlagavca (in animatorja), kakor je bilo že večkrat priporočeno. Krščevavčev nagovor bo seveda nujno postal slovesnejši, ker bo namenjen vsemu obestvu.

Tako bi se vsi bolj spomnili, da je vsaka nedelja prvotni velikonočni praznik in zato spomin našega krsta — našega prehoda iz smrti u življenje. Vsi bi se tudi zavedali, da se je krščansko župnijsko občestvo pomnožilo za enega ali več božjih otrok. Navadili bi se tudi na krščevanje med velikonočno vigilijo po slovesnem blagoslovu krstne vode, ker je še premalo vpeljano. Seveda je zaradi zakoreninjene drugačne tradicije treba računati z odporom, toda primerno prijazno vabilo in modra razlaga bo tudi našim vernikom pomagala spoznati, da v času vedno večje povezanosti med ljudmi ne sme biti življenje Cerkve in vernikov tisto, ki bi najdalj branilo ostanke individualizma.

dr. Marijan Smolik

MASOVNA ISPOVIJEDANJA

Na jednom nedavnom svećeničkom pastoralnom sastanku jedan se je stariji svećenik, — iskusan, ugledan i s višim teološkim kvalifikacijama, — kada je na tapet izašao problem potpunosti u ispovijedanju, vrlo kritičnoo, osvrnuo na »običaj, da se u korizmi ispovjedi cijela župa u jedan ili dva dana, kad dođu u ispomoć i susjedni svećenici«. Razumljivo je, kaže, da se onda ne može posvetiti potrebita pažnja svakome pokorniku, osobito ako ispovjednika nema dovoljno. »Postavlja se ozbiljno pitanje, da li takav običaj treba zadržati.« A slično je, misli on, i s »otvorenim pitanjem« naših prošteništa, ako se ne može osigurati dovoljan broj ispovjednika za ispovijedanje bez hitnje, na brzinu, pa i po

noći. »Ne bi li možda bilo bolje ispovijed omogućiti samo najpotrebitijima, a ostale podučiti, da se mogu i kod kuće ispovjediti i da im to može biti namjesto ispovjedi u svetištu?« »Susretne se (kojiput) slučaj, da se je netko »ispovijedio« na proštenju (i u velikim svetištima), a da nije bio crkveno ni vjenčan. Ispovjednik se je zadovoljio onim, što je čuo od pokornika, a to u naše vrijeme ne može biti dostatno.«

I drugi je jedan svećenik iz pastve, u zadnje doba, zauzeo u biti isto to stanovište, kad se je, u njegovoj prisutnosti, govorilo o ispovijedanju. On je pošao od konstatacije, da je veliko neznanje naših vjernika, »a možda najveće, što se tiče svetih sakramenata, pa dosljedno i sakramenta sv. ispovijedi«. Nužno je stoga, da se obučemo u veliku strpljivost, pa da solidno ispovjedamo vjernike, a ne da samo »brojimo, koliko smo ih ispovijedili, kako bilo.« »Jer ništa nema, — i ne bi smjela imati, — štoperica sa atletskih rezultata sa svetinjom, t. j. sv. ispovijedu, ispovjedaonicom, ispovjednikom u njoj i pokornikom pred njim.« »Plod rečenoga, po mom dubokom uvjerenju, — trebao bi biti ne: što više, to bolje, nego najprije i jedino: kako!«

Praktično su, ovim refleksijama, stavljena na dnevni red dva pitanja. Praktično, — jer teoretski stvar je jasna: samo solidno ispovijedanje donosi plodove posvećenja i duhovne obnove; a od bitne integralnosti ispovijedi, — ni materijalne, — nikada ne može, ni penitentna ni ispovjednika, ispričati sama »multitudo poenitentium« (rješenje Svete Penitencijarije od 25. III 1944.; Noldin, »De Sacramentis«, n. 288). Ta su dva pitanja: masovno korizmeno ispovijedanje i, opet masovno, ispovijedanje na godovima i po prošteništima.

A nije ni u jednom ni u drugom od ta dva slučaja lako dati auktoritativan i mjerodavan odgovor. Bit će to još dugo predmet pastoralnih razmišljanja i diskusija.

Ne bi, čini nam se, bilo ni pametno ni moguće odvraćati svijet od ispovijedanja po godovima i prošteništima. Vjernici imaju na to pravo. Za mnoge je to i velik vanjski poticaj, da se ispovjede: bez toga se uopće ne bi, — barem taj put, u to vrijeme godine, — ni ispovjedili. Većinom ih na to nagoni iskrena dobra volja i pobožnost. Povećaje im to dispoziciju. Ali, — na dvoje valja pritom paziti. Dužnost je odgovornih svećeničkih lica da na dane konkurza osiguraju toliki broj svećenika, da se sav svijet, na koji se računa, može solidno i bez forsirane hitnje i površnosti ispovijediti. Valja i u tim ispovijedima penitenta pitati za sve, što je potrebno, da mu ispovijed bude valjana, potpuna i duhovno korisna. A, drugo: dogodi li se ipak, da ne bude dovoljno svećenika, radije valja riskirati, i da neki ostanu neispovjeđeni, nego da se primijeni sistem automatskog ispovijedanja, odnosno odrješivanja. Komu je ispovijed potrebna, a ozbiljno je uzimlje, naći će već načina, da se negdje drugdje i kasnije, dobro i na miru, ispovjedi, ako nije mogao doći na red na proštenju. Popodne, sutradan, na drugom mjestu. Ljude treba u tom smislu poučavati, i sa propovjedaonice, kod redovite pouke, i na licu mjesta, ako je potrebno. Ne smije djelitelj božanskih tajni sam biti povod da se one okrenu u svetogrđe: subjektivno ili objektivno. U forsiranom ispovijedanju uvijek je puno više duhovne štete nego koristi.

To je put u površnost i laksizam i s jedne i s druge strane: i od strane ispovjednika i od strane pokornika. A ispovjedi do u duboku noć treba bezuvjetno izbjegavati: već zbog otvorenih i notornih moralnih zloraba i pogibli, do kojih, po općem iskustvu, vode. Neka se narod radije ispovijeda sutradan, na svetkovinu, pa makar i poslije podne: pričest im se i onako, po novoj praksi, može podijeliti uz večernju misu ili poslije nje, a mogu se pričestiti i nakon povratka kući (ako su iz drugoga mjesta).

Drukčije je, po našemu mišljenju, sa masovnim ispovijedanjem u korizmi. Tu treba jasno distingvirati dva slučaja. Gdje su ta masovna korizmena ispovijedanja uvedena kao glavna forma i specifičan, pa na neki način i koaktivan, sistem korizmenog ispovijedanja, sa svrhom, da župnika, praktično, oslobode od tegobnog, stalnog, ispovijedanja kroz ostalo korizmeno i uskrsno vrijeme, ona su očiti pastoralni abuzus, koji bi trebalo, u tom obliku, i formalno zabraniti i dokinuti. Ako ikada, u korizmi mora se dati vjernicima prilika, da se dobro i bez hitnje ispovjede i da dobiju, u ispovjedaonici, odgovor na sve svoje duševne probleme. A to je jedino moguće, ako se, kroz korizmu, svaki dan ispovijeda, pa vjernici imaju punu slobodu izbora dana i prilike, te ako se, osobito na seoskim župama, sa sustavnim korizmenim ispovijedanjem počne na vrijeme i rasporedi ga se, — ali nikada ekskluzivno, — po selima i staležima, a vjernici, uporedo s tim, opominju, da, u svom interesu, ne ostavljaju korizmenu ispovijed za dane najveće navale i gužve, pred sam Uskrs. Dođe li pak do navale, i tu treba potpunost i solidnost ispovijedanja pretpostaviti svim drugim momentima: makar se neki vjerenici morali i vratiti. Nikada nijesu, ako su dobre volje, u nemogućnosti, da svoju dužnost naknadno izvrše.

Masovne korizmene ispovijedi (uz učešće stranih svećenika) imaju pastoralni raison samo kao praksa, koja hoće da vjernicima, koji to žele, omogući, da se ispovjede pred svećenikom, koji ih ne poznaje, i tako spriječi s jedne strane izostajanje od uskrsne ispovijedi, a s druge svetogrdno ispovijedanje onih, koji, s razlogom ili bez razloga, »ne vole« svoga svećenika, ili ga se previše stide. U principu ih, baš radi toga, treba apsolutno zadržati, ali samo uz rezervu, da se i inače, kroz čitavu korizmu, savjesno i promptno ispovijeda, i da se vjernicima takva prilika (ispovijedi pred »strancem«) dade radije više puta kroz korizmu, u manjem stilu, nego samo jedamput, a po »automatizovanom« sistemu »teškuće vrpce«, koji i odviše podsjeća na vojnu stavnju ili obligatno urezivanje ospica. A ako ćemo već govoriti o pastoralnom idealu, on, sigurno, nije, da se većina vjernika ispovijedi na masovnim, općim, ispovijedima. Naprotiv: ideal je, da ih se tako što manje ispovjedi, a većina da se ispovjedi na miru, komotno: na dane, kad nema navale.

Stvar je, čini se, aktualna. I potrebne su nam tu neke revizije. Ne bi inače sami svećenici sa terena o tom toliko govorili i dizali pastoralni alarm!

Č. Č.

ZA KORISNIJE DIJELJENJE SV. POTVRDE

Nova je UREDBA O SVETOM BOGOSLUŽJU donijela odredbe u vezi s djeljenjem sv. Potvrde, ali bi mi ovdje iznijeli jedan prijedlog, koji je u vezi s našim — domaćim prilikama i običajima.

Dugogodišnja je tradicija da se sv. Potvrda (u pravilu!) dijeli odjednom većem broju krizmanika. Ne ulazimo u razloge za što je do toga došlo, ali činjenicama valja gledati u oči i konstatirati ih. Da su u nekim mjestima sv. Potvrde slične »vašarima« ili »katoličkim modnim revijama« mislimo da to ne treba ni dokazivati, a ni ilustrirati. Izvan je sumnje, da ovakovi »ambijenti« nikako nisu u duhu pravog shvaćanja ovog sakramenta. Na nama je da — barem za sada — učinimo ono što do nas (kao organizatora sv. Potvrda!) stoji i što mi možemo učiniti. Znamo da je vrlo teško odučiti vjernike da prigodom sv. Potvrde više gledaju na »vanjsku« stranu svečanosti, ali ima stvari koje su u rukama crkvenih službi, pa bi tu trebalo onemogućiti svaku neukusnost i svako — rekli bi skoro — »nedolično« djeljenje ovog Sakramenta.

Danas su saobraćajne prilike takove, da nema nikakove zapreke da se odustane od »reda« djeljenja sv. Potvrde samo nakon određenog broja godina u pojedinim župama. Neka zapreke, da se u velikim gradovima sv. Potvrda dijeli u svakoj župi, a ne samo u katedrali, gdje se takovo djeljenje ovog značajnog sakramenta pretvara u »rad po vrpci«, kod kojega se nerijetko događa da krizmanici ne prime drugi blagoslov, a ni oni i njihovi kumovi ne prisustvuju toga dana sv. Misi.

Napustimo nebitne i neobrazložene »običaje« i »tradicije« — pokažimo barem mi, da želimo svakom našem vjerniku i prilikom sv. Potvrde pokazati ono što je bitno, a izbjegavati ono što je nebitno i nevažno. Organizirajmo djeljenje sv. Potvrde za što manji broj krizmanika, te će onda lako biti moguće da »bude jasnija veza toga sakramenta s čitavom kršćanskom inicijacijom« (Uredba — br. 71).

Organizatori sv. Potvrda po našim župama moraju u praksi provesti načelo da »sakramenti imaju svrhu da posvećuju ljude, izgrađuju Kristovo Tijelo« (Uredba — br. 50), pa makar ih to stajalo više napora ili možda neugodnosti od strane onih, koji misle da su u Crkvi bitni »običaji«, tradicije« i »ustaljene metode rada«. Na nama je da i u ovom malom dijelu pastoralno-liturgijske aktivnosti pokažemo da smo napustili tradicionalne forme i da želimo u Crkvi vidjeti i ostvarivati samo bitno, jer je potrebno da »vjernici pristupaju k svetoj liturgiji pravim raspoloženjem duše, svoju pamet usklade s glasom i sudjeluju s nebeskom milosti kako je ne bi uzalud primali« (Uredba — br. 11).

M. C.

Misterij Gospodnje večere nas ujedinjuje. Tajna mističnog i humanog jedinstva dovodi nas u neizrecivu zajednicu s Kristom a preko njega s Bogom i braćom bez obzira na to da li ta braća učestvuju u ovoj gozbi, da li su im duše sjedinjene s našima u istoj vjeri.

PAVAO VI

POKRETNOST DUHA STARIJEG VEĆ SVEĆENIKA

Težak je bolesnik, a pritište mu leđa i lijep broj godina, pa ipak je još uvijek pun radnog elana.

Sudjelovao sam u pastoralnom poslu, kad mu je župa imala proštenje. Mase su vjernika bile privučene sigurno i radi lijepa ljetnog vremena. Ipak mislim, da ih ne bi bilo u tolikom broju, i iz drugih župa, da već ne znaju iz iskustva, da je u crkvi lijep red, da ima dovoljno prilike za ispovijedanje i da ima u bogoslužju te župe nešto, što smo navikli gledati samo u gradovima: mnogo discipliniranih ministranata u lijepim, čistim odijelima; djevojčice su u bjelini sipale cvijeće pred Presvetim (bila je iza svečane sv. Mise procesija u čast Presv. Srcu Isusovu oko velike crkve); lijepo sviranje i pjevanje.

Par dana iza toga pristupila je i druga grupa djece I. svetoj Pričesti. Oni, koji su primili prvi put svetu Pričest u prvoj grupi, toga su joj dana pristupili drugi put, a sa svima i ostala djeca — bilo ih je svega oko dvije stotine.

I nedavno je čuo taj stari i bolesni svećenik za intervenciju nekog stranog kolege u susjednoj župi: »Trebala bi posebna posuda za pranje korporala, pala i purifikatora!« I taj star već i bolestan svećenik odmah je ovako resonirao u razgovoru s mladim župnikom iz susjedstva: »Vidiš, na to nisam dosada mislio. Odmah ću to provesti i kod sebe.«

Nek je slobodno u naponu svojih fizičkih mladenačkih snaga, svećenik, koji je duhom nepokretan, nepristupačan boljoj praksi, negoli je njegova; ljepšem primjeru, negoli ga on pruža, starac je. Tražimo li primjer u prirodi, on sliči ustajaloj vodi, močvari. Naprotiv, svećenik, koji je već u poodmakloj dobi, manifestira mladost svježeg duha, kad rado prima pametne sugestije i povodi se za dobrim primjerom, otkle god oni dolazili.

I star već svećenik može i od mlađega štošta dobra i pametna naučiti. Pa je zato lijepo, ako i primi, kad što sazna, što dotle nije znao. Ali je posebno poželjno, da se mlađi daje poučiti; da s poštovanjem i u duhu svete poučljivosti primi ono, što mu kazuje stariji i iskusniji kolega; a pogotovu, ako za njega zna, da ga i u tome vode samo obziri Kristova kraljevstva na zemlji.

F. KRALIK

Crkva je srce kršćanskog naselja. Nedjelja je srce sedmice. Sv. Misa je srce nedjelje. Neka bude samo jedno srce, ali neka bude zdravo.

D. WALTER

U Crkvi se nije uvijek sve razvijalo u ravnoj liniji prema gore. Bilo je katkada i udaljivanja od onoga što Bog želi. Pojam ljubavi nije uvijek bio savršen. Bilo je razdoblja kad je Crkva više tražila silu nego poniznost, više vlast nego služenje.

Kardinal DÖPFNER

NOVEMU NADŠKOFU JOŽETU POGAČNIKU!

(Voščilo z akrostihom)

»Jožetu v hrbet so zlezle skrbi:
velíki zvon težko zvoni . . .«

(Sinje Ozare, 24).

Na Kóvorju si se skovál,
Oj, Jože sveti ti imé je dâl!
V mlinu gôri rásel da čútil boš vse dni
Evangélsko príčo: kakó nam krûh zorí . . .
Mož božji! Seme boš sejál, ga žel in v mlin dajal . . .
Učíl boš vso resnico, sam boš ves resníčen,
Šél po póti bóžji — vés pravíčen!
Kázal s prêpko hójo nóva pôta nám v vihârje
Ostál boš sêbi zvést in nás popéljal v nóve zârje . . .
Fínžgarju sledíl: kot on ponósen, néuklonljiv!
Učênec bil nekoč kot sin; Ti mlad, a on ves siv . . .
Junáške in pokónčne hôje,
Očâncu sivemu priznal si svôje:
Žal nísi v starosti v vsém môgel mú slediti,
Ej, práv zatô si se moral pókoríti!
Takó si pil iz keliha trpljênja,
Užíti móral pêlin in trpkôst jetnískega življênja!
Pogače rézal bóš, kruha bélega odsléj delíl,
Oj, národu slovênskemu boš védno dóber bíl!
Ga vidi narod: pésnika, mòžá-prerôka,
Apóstola, duhóvnika, zdaj svôj'ga škôfa!
Če to veljâlo ne bi, še hótel bi svetnika,
Naj zážeti si v Tébi mučeníka:
I tô mu bódi Ti — zató škof Jôže,
Kot bíl je Jéglič in naš nadškóf Antón:
Učênec bôdi tudi Tí — »Nebéške rôže«!

DR. JOSIP ANDRIĆ

Uz 70-godišnjicu života

Poznati i zaslužni hrvatski katolički javni radnik, pisac, novinar, publicist i kompozitor Dr. JOSIP ANDRIĆ proslavio je 14. ožujka ove godine svoju 70-godišnjicu.

Naša zadaća nije u tome, da čitateljima prikažemo život i rad ovog eminentnog katoličkog laika u Hrvatskoj. Mislimo da nema odraslog vjernika, koji se nije — na ovaj ili onaj način — susreo s imenom dr. Josipa Andrića. Bilo da se radi o redovitim ili izvanrednim izdanjima Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima u Zagrebu, bilo da se radi o knjigama, člancima i prikazima u našoj katoličkoj štampi ili o akciji za kanonizaciju našeg hrvatskog blaženika Nikole Tavelića, uvijek susrećemo ime dr. Josipa Andrića, koji je sav svoj život proveo u prvim redovima hrvatskog katoličkog pokreta, stekavši svojim neumornim radom i podhvatima neprocjenjive zasluge.

Dr. Josip Andrić je od mladih dana stupio u redove sljedbenika velikog krčkog biskupa dr. Antuna Mahniča i do današnjih dana ostao vjeran svojim mladenačkim idealima, nesebično ulažući svoje velike prirodne darove za hrvatski katolički pokret, posebno za hrvatski katolički tisak.

Dr. Josip Andrić spada u red onih naših javnih i kulturnih radnika, koji su skromnim radom, bez buke i reklame, stvarali djela trajne vrijednosti i neizmjerno zadužili narod i Crkvu. Predaleko bi otišli, kada bi samo i nabrajali što je sve dr. Andrić izdao, napisao, uredio, pokrenuo i ostvario u toku svog aktivnog rada u katoličkim organizacijama, nakladnim ustanovama i pojedinačnim akcijama.

S veseljem i dubokom zahvalnošću čestitamo dragom jubilarcu njegovu 70-godišnjicu i želimo, da nam zdrav i pokretan (kakav je bio čitavog života!) bude i dalje aktivan radnik za dobro naroda i Crkve, tih njegovih životnih ideala!

Slaveći jubilej dr. Josipa Andrića ne možemo, a da ne spomenemo i našu veliku obavezu prema katoličkom laikatu, posebno u sadašnjim vremenima, kada se toliko govori i piše o ulozi laika u životu Crkve. Naša obaveza je dvostruka: prema onima koji su čitav život radili za katoličku stvar, kao i prema onima koji se spremaju ili ih treba spremiti za rad na kršćanskoj obnovi hrvatskog naroda.

Izvan je sumnje, da se u pogledu uloge i rada laikata — s dogmatskog i teoretskog stanovišta — ne mogu »stvarati« nove ideje ili donositi novi programi. Ono što je za nas i za laike važno, to je praktična primjena načela, da laici nisu u Crkvi »maloljetnički elemenat« ili da im se (milostivo!) dozvoljava u Crkvi sabirati milodare! Svi vodeći teolozi II Vatikanskog sabora odvažno ističu potrebu promjena i na području odnosa: hijerarhija — vjernici, pa bi stoga i kod nas, u našim uvjetima, trebalo pristupiti praktičnoj primjeni onih načela koja je kod nas pred 60 godina počeo propagirati Dr. Antun Mahnič, a u toku svog čitavog života vjerno slijedio naš jubilarac dr. Josip Andrić. Ne radi se o nikakovim »ideološkim« novotarijama, već o tome da se u praksi pokaže kako smo se oslo-

bodili »feudalnog« mentaliteta i kako se — kad pišemo i govorimo o ulozi svjetovnjaka — ne ostaje samo kod riječi, već i djelom pokazuje da smo shvatili duh II Vatikanskog sabora!

Poznavajući dr. Josipa Andrića, uvjereni smo da će mu najdraža i najljepša čestitka za njegov 70-ti rođendan biti, ako on svojim očima bude vidio, kako nova generacija realizira ono, za što se on čitavog života borio.

S ovim mislima još jednom čestitamo dr. Josipu Andriću i želimo mu dug život.

Dr. IVANOV

Dr. Josip ANDRIĆ je rođen 14. III 1894. g. u Bačkom selu BUKIN, djetinjstvo je proveo u srijemskom selu MOROVIĆ. Gimnaziju je završio u Slavonskoj Požegi, a pravo, trgovačke nauke i skolastičnu filozofiju u Zagrebu, Pragu i Innsbrucku. Poslije završenih studija posvećuje se katoličkom novinarskom radu, te je bio urednik »Seljačkih novina« i glavni urednik »Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima«. Pisao je romane, pripovjetke, prikaze i kritike. Skladatelj prve bunjevačke opere »Dužijanca« i preko 700 tamburaških skladbi. Muzički kritičar i pisac. Pokretač »Lige bl. Nikole Tavelića«, vođa hrvatskih hodočašća u sv. Zemlju. Njegovim je zauzimanjem podignut oltar Bl. Nikole Tavelića u Jeruzalemu i to baš u zgradi u kojoj je početkom ove godine došlo do povjesnog susreta između Pape Pavla VI i carigradskog patrijarhe Atenagora. Sv. Otac Papa Pavle VI je boravio u zgradi, gdje je oltar našeg blaženika. Dr. Andrić aktivno prati kulturni i vjerski život u Hrvatskoj, a prošle je godine bio aktivan predavač na Ćirilo-Metodskom kongresu u Salzburgu.

SMRT NADBISKPUPA UJČIĆA

Na veliki je utorak umro, a na sam veliki petak pokopan. Poznate su njegove velike odlike kao profesora i natpastira. Neka je ovdje istaknuto što je o njemu tačno zapisao tko ga je dobro poznavao: »Sa velikom pažnjom i točnim obdržavanjem svih propisa obavljao je svete obrede« (Blagovest, 1964, 85). I za savremena se liturgijska strujanja živo zanimao. Uvijek se sjećajmo što je preporučio svim vjernicima u svojoj popratnoj riječi »Božanskog oficija« (Beograd 1955) u vezi s psalmima: »Stari su ih kršćani pjevali na putu i kod svojih običnih poslova. Poznavali su te pjesme bolje nego naše doba. A mi valja da uskrisimo taj starodrevni običaj.«

UMRO MO ALBE VIDAKOVIĆ

U pedesetoj godini života neočekivano je zamijenio ovaj život boljim naš najistaknutiji crkveni glazbenik Mo Albe Vidaković. Poslije završenog studija na bogoslovskom fakultetu u Zagrebu studirao je u Rimu na Papinskom institutu za crkvenu glazbu god. 1937—1941. Godine 1942. do 1944. uređivao je časopis »Sv. Cecilija«. Od godine 1946. bio je predsjednik Dijecezanskog odbora za crkvenu muziku zagrebačke nadbiskupije. Bio je profesor crkvene muzike na bogoslovskom fakultetu u Zagrebu od godine 1951. Od godine 1963. bio je predsjednik Instituta za crkvenu muziku koji djeluje u okviru bogoslovskog fakulteta u Zagrebu. Bio je član ILO-a u kojem je vršio ulogu referenta za crkvenu glazbu. Od završetka studija sve do smrti bio je regens chori zagrebačke katedrale. Bio je suradnik našeg lista. Njegov se zaslužni rad odvijao

uglavnom u tri pravca: reproduktivnom, umjetničko-stvaralačkom i znanstvenom. Na svim tim područjima njegova rada bio je pokojni Albe Vidaković ispred svih naših crkvenih glazbenika.

o. J. R.

EKUMENSKO NASTOJANJE

Shema o ekumenizmu. Rasprava o predloženoj shemi »o ekumenizmu« započela je na drugom zasjedanju koncila a nastavit će se na trećem. Ta je shema razdijeljena na četiri poglavlja. Najprije su principi katoličkog ekumenizma, nadalje je nauka da Crkva mora biti jedna i jedina, a zatim razlaganje o odnosu katolika s nekatolicima, uloga nekatoličkih Crkava u posvećenju i spasavanju ljudi. Posebno je značajno drugo poglavlje u kojem se govori kako treba već postojeću povezanost među kršćanima dovesti k cilju potpunog jedinstva po obnovi Crkvenog života, po međusobnom kontaktu, biblijskom pokretu, liturgijskoj obnovi, laičkom apostolatu i socijalnoj djelatnosti. Posebno su preporučeni zajednički molitveni sastanci kršćana različitih konfesija. Izuzeto je sudjelovanje u Euharistiji. Osim pitanja odnosa katolika s drugim kršćanima posebno je obrađeno pitanje odnosa katolika sa Židovima. Istaknuto je da ne treba zaboraviti da Krist po tijelu potječe od židovskog naroda. Izričito se osuđuju sve vrste progonstva Židova u prošlosti i sadašnjosti (Klerusblatt 1964, 3, 41—42).

Ekumenski institut. U sklopu katoličkog bogoslovskog fakulteta na sveučilištu u Tübingenu osnovan je institut za ekumenska pitanja. Direktor mu je prof. Hans Küng, koncilski stručnjak i auktor knjige »Koncil i sjedinjenje« (Der Sonntag 1964, 9, 7).

Pravoslavni časopisi. Može se sasvim očigledno zapaziti da pravoslavni časopisi kod nas u zadnje vrijeme sve više posvećuju pažnju ekumenskom nastojanju i problemima religioznog života kod katolika. Tako npr. u članku dra Č. Draškovića (»Bogoslovlje«, Beograd, god. VI, br. 1-2) o pretstojećem svepravoslavnom saboru ima nekoliko vrlo interesantnih konstatacija. Tu se, među ostalim, kaže da prigodom svepravoslavne konferencije na Rodu g. 1961. »nitko nije ništa više ili drukčije rekao... od onoga što imaju običaj da kažu papa ili rimokatolički biskupi« (str. 1). Tu također stoji: »Pitanje kalendara uopšte i pitanje vremena proslavljanja Uskrsa pozdravio bi ceo pravoslavni svet. Velika bi stvar bila ako bi se omogućilo da ceo hrišćanski svet istovremeno proslavlja sve svoje velike zajedničke praznike« (str. 5-6). U istom svesku štampan je prikaz Zbornika teološkog fakulteta u Ljubljani s konačnom ocjenom: »Za žaljenje je samo što zbog svoga jezika ne može biti pristupačan širem krugu čitalaca« (str. 82). Jednako je i prikaz knjige što ju je izdao Sv. Zbor za istočnu Crkvu pod naslovom »Oriente catolico« veoma povoljan: »Knjiga je veoma korisna... Ovaj opis je veoma instruktivan. Jugoslavija je naročito s pažnjom i erudicijom prikazana. Data je ukratko i istorija pravoslavne Crkve« (str. 82-84). Sedmo godište istog časopisa (g. 1963) ima također nekoliko zanimljivih prikaza katoličkih publikacija.

uglavnom u tri pravca: reproduktivnom, umjetničko-staralačkom i znanstvenom. Na svim tim područjima njegova rada bio je pokojni Albe Vidaković ispred svih naših crkvenih glazbenika.

o. J. R,

EKUMENSKO NASTOJANJE

Shema o ekumenizmu. Rasprava o predloženoj shemi »o ekumenizmu« započela je na drugom zasjedanju koncila a nastavit će se na trećem. Ta je shema razdijeljena na četiri poglavlja. Najprije su principi katoličkog ekumenizma, nadalje je nauka da Crkva mora biti jedna i jedina, a zatim razlaganje o odnosu katolika s nekatolicima, uloga nekatoličkih Crkava u posvećenju i spasavanju ljudi. Posebno je značajno drugo poglavlje u kojem se govori kako treba već postojeću povezanost među kršćanima dovesti k cilju potpunog jedinstva po obnovi Crkvenog života, po međusobnom kontaktu, biblijskom pokretu, liturgijskoj obnovi, laičkom apostolatu i socijalnoj djelatnosti. Posebno su preporučeni zajednički molitveni sastanci kršćana različitih konfesija. Izuzeto je sudjelovanje u Euharistiji. Osim pitanja odnosa katolika s drugim kršćanima posebno je obrađeno pitanje odnosa katolika sa Židovima. Istaknuto je da ne treba zaboraviti da Krist po tijelu potječe od židovskog naroda. Izričito se osuđuju sve vrste progonstva Židova u prošlosti i sadašnjosti (Klerusblatt 1964, 3, 41—42).

Ekumenski institut. U sklopu katoličkog bogoslovskog fakulteta na sveučilištu u Tübingenu osnovan je institut za ekumenska pitanja. Direktor mu je prof. Hans Küng, koncilski stručnjak i auktor knjige »Koncil i sjedinjenje« (Der Sonntag 1964, 9, 7).

Pravoslavni časopisi. Može se sasvim očigledno zapaziti da pravoslavni časopisi kod nas u zadnje vrijeme sve više posvećuju pažnju ekumenskom nastojanju i problemima religioznog života kod katolika. Tako npr. u članku dra Č. Draškovića (»Bogoslovlje«, Beograd, god. VI, br. 1-2) o pretstojećem svepravoslavnom saboru ima nekoliko vrlo interesantnih konstatacija. Tu se, među ostalim, kaže da prigodom svepravoslavne konferencije na Rodu g. 1961. »nitko nije ništa više ili drukčije rekao... od onoga što imaju običaj da kažu papa ili rimokatolički biskupi« (str. 1). Tu također stoji: »Pitanje kalendara uopšte i pitanje vremena proslavljanja Uskrsa pozdravio bi ceo pravoslavni svet. Velika bi stvar bila ako bi se omogućilo da ceo hrišćanski svet istovremeno proslavlja sve svoje velike zajedničke praznike« (str. 5-6). U istom svesku štampan je prikaz Zbornika teološkog fakulteta u Ljubljani s konačnom ocjenom: »Za žaljenje je samo što zbog svoga jezika ne može biti pristupačan širem krugu čitalaca« (str. 82). Jednako je i prikaz knjige što ju je izdao Sv. Zbor za istočnu Crkvu pod naslovom »Oriente catolico« veoma povoljan: »Knjiga je veoma korisna... Ovaj opis je veoma instruktivan. Jugoslavija je naročito s pažnjom i erudicijom prikazana. Data je ukratko i istorija pravoslavne Crkve« (str. 82-84). Sedmo godište istog časopisa (g. 1963) ima također nekoliko zanimljivih prikaza katoličkih publikacija.

O reviji »Bogoslovska Smotra« što je izdaje Rkt. bogoslovski fakultete u Zagrebu tu je rečeno: »Pozdravljajući ponovnu pojavu Bogoslovske Smotre naša je želja da ona nastavi sa svojim redovitim izlaženjem i tako pruži svoj doprinos opštoj hrišćanskoj teološkoj nauci na našem jezičnom području« (str. 85). U prikazu zbornika »Mysterium Kirche« (Salzburg 1962), koji je nekoliko puta tu nazvan da je »standardno djelo«, čitamo: »Ako se ima u vidu da i na sadašnjem vatikanskom koncilu stoji u prvom planu tema Crkve, da je tu istu temu pred pravoslavne teologe postavila Svepravoslavna konferencija na Rodosu ,onda je razumljiv i odziv teologa i njihova želja za konačnim rešenjem ovoga najkrupnijega pitanja savremenog hrišćanskog sveta« (str. 86). U prikazu zbornika »Le millenaire du mont Athos 963-1963« što su ga izdali benediktinci u Chevetogne naglašeno je da monasi tog samostana »žive po tipiku pravoslavnog monaštva i služe službu Božju obično na crkvenoslavenskom jeziku po pravoslavnim bogoslužbenim knjigama« (str. 87) i upotrebljavaju »časoslovac koji je štampan u Beogradu« (str. 88). — Na poseban način časopis »Pravoslavni misionar« (Beograd) nastoji sve više među pukom proširiti ideju o zbližavanju svih kršćana. Tako u drugom ovogodišnjem broju (str. 90-94) donosi opširan opis susreta dvaju »najviših jerarha« pape Pavla VI i patrijarha Atenagore I (o. J. R.).

Ekumenski sastanak u Odesi. Izvršni odbor Ekumenskog vijeća Crkava sastao se prvi put na teritoriju Sovjetskog Saveza u Odesi 10-14. II o. g. S tog sastanka izraženo je priznanje II Vatikanskom koncilu što je izglasao konstituciju o sv. liturgiji, posebno što je tu naglašeno središnje uskrsno otajstvo, važnost propovijedi i živog jezika. Nadalje je izražena radost što je u posljednje vrijeme došlo do kontakta među Crkvama među kojima ga do sada nije bilo. U 3. točci komunikea s posebnim zadovoljstvom se govori o susretima »u Jeruzalemu i Rimu« (Orbis catholicus 1964, 7, 333—336).

Zajedničkim silama. Anglikanci i katolici u Ugandi formirali su zajedničko vijeće kojem je na čelu jedan katolički biskup. Svrha je tog vijeća riješavanje zajedničkih problema i promicanje zajedničkih interesa (Kirchenz. für das B. Hild. 1964, 7, 2).

Sekretarijat za jedinstvo. U biskupiji Metz (Francuska) organizirao je biskup Msgr Schmitt dijecezanski sekretarijat za jedinstvo kršćana u svrhu što uspješnijeg rada na tom polju (Kirchenz. für das B. Aaachen 1964, 6, 11).

Sudjelovanje kod bogoslužja. Kod posvećenja biskupa episkopalne Crkve u katedrali sv. Trojstva u Newarku (SAD) prisustvovao je i katolički biskup John Dougherty i sudjelovao u procesiji klera na početku obreda (Catholic Herald 1964, 24, 14, 10).

Anglikanci i katolici. Odnosi između anglikanaca i katolika bivaju sve to povoljniji. Dan prije nego što je Sv. Otac otputovao u Palestinu imenovao je komisiju koja će ispitati odnose između engleske Crkve i Rima. U Jeruzalemu, 6. I o. g., primio je Papa anglikanskog jeruzalemskog nadbiskupa. Novi apostolski delegat u Engleskoj I. Cardinale preuzeo je dužnost 20. I u wesminsterskoj katedrali. Tu je uz sve katoličke biskupe bio prisutan i lični delegat primasa anglikanske Crkve F. Crack i anglikanski biskup M.

Stockhood. Četiri dana iza toga posjetio je apost. delegat anglikanskog primasa u njegovoj rezidenciji (Orbis catholicus 1964, 7, 337).

Svi kršćani zajedno. Prvi put u povijesti Južne Afrike sastali su se predstavnici svih kršćanskih konfesija. Tu je bilo nekoliko hiljada pripadnika svih rasa i vjera. Na počasnoj tribini bilo je 96 vodećih ličnosti. Među njima je bio jedan katolički nadbiskup, jedan anglikanski biskup, nekoliko kapetana armije spasa, dapače je bila i jedna zaređena žena. Svi prisutni bili su povezani jednom vjerom u utjelovljenje Sina Božjega. O toj temi govorio je katolički nadbiskup Durbana. Zajedničkim molitvama i pjesmama prisutni su nastojali izraziti zajedničku želju za jedinstvom (Kirche und Leben 1964, 6, 3).

Dijelovi istoga lanca. Kad je Pavao VI primio 25. I o. g. u audijenciju članove diplomatskog kora, izrazio se o svom putu u Sv. Zemlju da je njegov zagrljaj s patrijarhom Atenagorom pokušaj da se ponovo povežu dva dijela jednog istog lanca koji je prekinut, a nije trebao biti prekinut (Der Sonntag 1964, 6, 20).

Simbol zbližavanja. Marokanski kralj Hasan II nadjenuo je svojoj najmlađoj kćeri ime Marija. To je opravdao ovako: »U Koranu i u Evanđelju je označeno da je ime Marija blagoslovljeno. To je ime majke Kristove koje je drago kršćanima i muslimanima. Ovim činom dajem izražaj nadi da će ovo biti zalog naše čežnje za bratstvom među svima koji priznaju Boga i ljudsko dostojanstvo« (Ibid.).

BIBLIJSKI POKRET

Cijena Biblije kroz povijest. U srednjem vijeku trebalo je dati čitavo imanje da se nabavi jedna Biblija. U 14. st. trebalo je za Bibliju platiti vrijednost kao danas za jedno auto, u 15. st. kao za tri televizora, početkom 16. st. kao za frižider. Luterova štampana Biblija iz g. 1534. zapadala je kao danas motocikl. U Njemačkoj se danas Biblija može nabaviti za vrijednost jedne karte za kazalište (5 DM) a Novi Zavjet za vrijednost kutije cigara (2 DM). (Pravoslavni misionar 1964, 2, 78).

Biblijski kurs. U Lausanni (Švicarska) održava se tečaj Starog Zavjeta na kojem drže predavanja židovski, katolički i protestantski docenti (Kirchenz. für das B. Hildesheim 1964, 6, 2).

Biblijsko bdjenje. Uredba o sv. bogoslužju (br. 35, 4) određuje da se »u predvečeri većih svetkovina ... promiče sveta služba Božje riječi«. Prigodom mlade Mise našeg suradnika o. Ignacija Vugdelije (15. III o. g.) u Fribourgu, Švicarska, večer prije održano je takovo biblijsko bdjenje koje je na sve prisutne ostavilo izvanredan učinak. Čitanja su probrana iz Sv. Pisma Staroga i Novog Zavjeta u vezi s 1. nedj. Muke i mladom Misom o Kristovoj žrtvi i svećeništvu a pjevana su u našim tradicionalnim napjevima. Iza čitanja pjevale su se svete pjesme a na koncu je bila molitva. Prije svakog čitanja i pjevanja bilo je kratko tumačenje i poticaj na hrvatskom, francuskom i njemačkom jeziku. Kod bdjenja kao i kod mlade Mise sutradan sudjelovalo je u ekumenskom duhu i nekoliko protestanata. Župnik i tamošnji svećenici izrazili su nam mnogo puta divljenje nad našom bogatom liturgijskom tradicijom (o. J. R.).

Stockhood. Četiri dana iza toga posjetio je apost. delegat anglikanskog primasa u njegovoj rezidenciji (Orbis catholicus 1964, 7, 337).

Svi kršćani zajedno. Prvi put u povijesti Južne Afrike sastali su se predstavnici svih kršćanskih konfesija. Tu je bilo nekoliko hiljada pripadnika svih rasa i vjera. Na počasnoj tribini bilo je 96 vodećih ličnosti. Među njima je bio jedan katolički nadbiskup, jedan anglikanski biskup, nekoliko kapetana armije spasa, dapače je bila i jedna zaređena žena. Svi prisutni bili su povezani jednom vjerom u utjelovljenje Sina Božjega. O toj temi govorio je katolički nadbiskup Durbana. Zajedničkim molitvama i pjesmama prisutni su nastojali izraziti zajedničku želju za jedinstvom (Kirche und Leben 1964, 6, 3).

Dijelovi istoga lanca. Kad je Pavao VI primio 25. I o. g. u audijenciju članove diplomatskog kora, izrazio se o svom putu u Sv. Zemlju da je njegov zagrljaj s patrijarhom Atenagorom pokušaj da se ponovo povežu dva dijela jednog istog lanca koji je prekinut, a nije trebao biti prekinut (Der Sonntag 1964, 6, 20).

Simbol zbližavanja. Marokanski kralj Hasan II nadjenuo je svojoj najmlađoj kćeri ime Marija. To je opravdao ovako: »U Koranu i u Evanđelju je označeno da je ime Marija blagoslovljeno. To je ime majke Kristove koje je drago kršćanima i muslimanima. Ovim činom dajem izražaj nadi da će ovo biti zalog naše čežnje za bratstvom među svima koji priznaju Boga i ljudsko dostojanstvo« (Ibid.).

BIBLIJSKI POKRET

Cijena Biblije kroz povijest. U srednjem vijeku trebalo je dati čitavo imanje da se nabavi jedna Biblija. U 14. st. trebalo je za Bibliju platiti vrijednost kao danas za jedno auto, u 15. st. kao za tri televizora, početkom 16. st. kao za frižider. Luterova štampana Biblija iz g. 1534. zapadala je kao danas motocikl. U Njemačkoj se danas Biblija može nabaviti za vrijednost jedne karte za kazalište (5 DM) a Novi Zavjet za vrijednost kutije cigara (2 DM). (Pravoslavni misionar 1964, 2, 78).

Biblijski kurs. U Lausanni (Švicarska) održava se tečaj Starog Zavjeta na kojem drže predavanja židovski, katolički i protestantski docenti (Kirchenz. für das B. Hildesheim 1964, 6, 2).

Biblijsko bdjenje. Uredba o sv. bogoslužju (br. 35, 4) određuje da se »u predvečeri većih svetkovina ... promiče sveta služba Božje riječi«. Prigodom mlade Mise našeg suradnika o. Ignacija Vugdelije (15. III o. g.) u Fribourgu, Švicarska, večer prije održano je takovo biblijsko bdjenje koje je na sve prisutne ostavilo izvanredan učinak. Čitanja su probrana iz Sv. Pisma Staroga i Novog Zavjeta u vezi s 1. nedj. Muke i mladom Misom o Kristovoj žrtvi i svećeništvu a pjevana su u našim tradicionalnim napjevima. Iza čitanja pjevale su se svete pjesme a na koncu je bila molitva. Prije svakog čitanja i pjevanja bilo je kratko tumačenje i poticaj na hrvatskom, francuskom i njemačkom jeziku. Kod bdjenja kao i kod mlade Mise sutradan sudjelovalo je u ekumenskom duhu i nekoliko protestanata. Župnik i tamošnji svećenici izrazili su nam mnogo puta divljenje nad našom bogatom liturgijskom tradicijom (o. J. R.).

LITURGIJSKA OBNOVA

Čitanja na živom jeziku. Na pitanje predsjednika ILO-a odgovorio je 13. veljače o. g. Sv. Zbor Obreda da je od 16. veljače o. g. kod pjevane i čitane Mise dovoljno sva misna čitanja (lekcije, poslanicu, Evanđelje, Muku) čitati samo na živom jeziku. Tog dana je prestala obaveza da se ta čitanja čitaju latinski, odnosno staroslovenski.

Misna čitanja, molitva vjernih, brevijar. Švicarski biskupi proglasili su obaveznim čitanje misnih perikopa na živom jeziku ne samo nedjeljom nego i radnim danom (Schweizerische Kirchenz. 1964, 14, 199). Biskupska konferencija Njemačke 17—19. II zaključila je također da misna čitanja i molitva vjernih budu unaprijed samo na živom jeziku. Za moljenje brevijara na živom jeziku u njemačkom jezičnom području imaju se upotrebljavati prijevodi Schenka, Parscha i Stephana (Orbis catholicus 1964, 7, 317—318).

Liturgijska komisija. Prva postkoncilska komisija ima naziv »Consilium ad exequendam Constitutionem de Sacra Liturgia« a u cijelosti ju je imenovao sam Sv. Otac. Predsjednik je kardinal G. Lercaro, nadbiskup Bolonje. Tajnik je A. Bugnini koji je bio tajnik pripremne komisije i konsultor koncilske komisije. Članovi su: kardinali G. Agagianian, A. Bea, C. Confalonieri, P. Giobbe, V. Gracias (Indija), A. Larraona, L. Rugambwa (Tanganjika), J. Ritter (SAD) i R. Silva Henriquez); zatim biskupi F. Grimshaw (Engleska), G. Young (Australija), T. Salazar (Kolumbija), P. Hallinan (SAD), C. Mansourati (Sirija), P. Felici gen. tajnik koncila, C. Rossi (Italija), F. Jop (Poljska), J. Hervas (Španjolska), F. Zauner (Austrija), J. Viana (Španjolska), J. Martin (Kanada), W. van Bekkum (Indonezija), E. Rau (Argentina), B. Fey (Bolivija), A. Lopez (Portugal), W. van Zuyglen (Holandija), O. Spülbeck (Njemačka), W. Bekkers (Holandija), R. Boudon (Francuska), L. Satoshi (Japan), H. Jenny (Francuska), J. Malula (Kongo), A. Pichler (Jugoslavija), C. Isuard (Brazilija), H. Volk (Njemačka), E. Guano (Italija), F. Kervéadeau (Francuska). Osim biskupa komisija ima još nekoliko drugih članova: L. Valentini (Rim), B. Gut (primas benedistinaca), F. Antonelli (tajnik koncilske lit. komisije) i G. Bevilacqua (Brescia). Od 39 biskupa koji su članovi ove komisije 18 ih je pripadalo koncilskoj komisiji. Ima nekoliko članova koncilske komisije koji nisu imenovani u ovu komisiju: kardinal Albareda, E. Dante tajnik SZO, C. D'Amato opat sv. Pavla u Rimu, R. Masnou biskup u Vich (Španjolska), P. Schweiger general klaretinaca i J. Prou opat Solesmesa (Ibid. 356—357).

Dijecezanska liturgijska komisija. Novoimenovana liturgijska komisija za biskupiju Rockford (SAD) u smislu čl. 45. koncilske Uredbe o sv. bogoslužju ima 16 članova. Osam od njih su svećenici a osam laici, među njima četiri žene (Kirchenz. für das B. Hildesh. 1964, 14, 2).

LAIČKI APOSTOLAT

Laici u crkvenim službama. Koncilski teolog Dr Klostermann u jednom predavanju iznio je mišljenje da bi trebalo laicima otvoriti najšire mogućnosti da sudjeluju u crkvenim službama. Osim

LITURGIJSKA OBNOVA

Čitanja na živom jeziku. Na pitanje predsjednika ILO-a odgovorio je 13. veljače o. g. Sv. Zbor Obreda da je od 16. veljače o. g. kod pjevane i čitane Mise dovoljno sva misna čitanja (lekcije, poslanicu, Evanđelje, Muku) čitati samo na živom jeziku. Tog dana je prestala obaveza da se ta čitanja čitaju latinski, odnosno staroslovenski.

Misna čitanja, molitva vjernih, brevijar. Švicarski biskupi proglasili su obaveznim čitanje misnih perikopa na živom jeziku ne samo nedjeljom nego i radnim danom (Schweizerische Kirchenz. 1964, 14, 199). Biskupska konferencija Njemačke 17—19. II zaključila je također da misna čitanja i molitva vjernih budu unaprijed samo na živom jeziku. Za moljenje brevijara na živom jeziku u njemačkom jezičnom području imaju se upotrebljavati prijevodi Schenka, Parscha i Stephana (Orbis catholicus 1964, 7, 317—318).

Liturgijska komisija. Prva postkoncilska komisija ima naziv »Consilium ad exequendam Constitutionem de Sacra Liturgia« a u cijelosti ju je imenovao sam Sv. Otac. Predsjednik je kardinal G. Lercaro, nadbiskup Bolonje. Tajnik je A. Bugnini koji je bio tajnik pripremne komisije i konsultor koncilske komisije. Članovi su: kardinali G. Agagianian, A. Bea, C. Confalonieri, P. Giobbe, V. Gracias (Indija), A. Larraona, L. Rugambwa (Tanganjika), J. Ritter (SAD) i R. Silva Henriquez); zatim biskupi F. Grimshaw (Engleska), G. Young (Australija), T. Salazar (Kolumbija), P. Hallinan (SAD), C. Mansourati (Sirija), P. Felici gen. tajnik koncila, C. Rossi (Italija), F. Jop (Poljska), J. Hervas (Španjolska), F. Zauner (Austrija), J. Viana (Španjolska), J. Martin (Kanada), W. van Bekkum (Indonezija), E. Rau (Argentina), B. Fey (Bolivija), A. Lopez (Portugal), W. van Zuyglen (Holandija), O. Spülbeck (Njemačka), W. Bekkers (Holandija), R. Boudon (Francuska), L. Satoshi (Japan), H. Jenny (Francuska), J. Malula (Kongo), A. Pichler (Jugoslavija), C. Isuard (Brazilija), H. Volk (Njemačka), E. Guano (Italija), F. Kervéadeau (Francuska). Osim biskupa komisija ima još nekoliko drugih članova: L. Valentini (Rim), B. Gut (primas benedistinaca), F. Antonelli (tajnik koncilske lit. komisije) i G. Bevilacqua (Brescia). Od 39 biskupa koji su članovi ove komisije 18 ih je pripadalo koncilskoj komisiji. Ima nekoliko članova koncilske komisije koji nisu imenovani u ovu komisiju: kardinal Albareda, E. Dante tajnik SZO, C. D'Amato opat sv. Pavla u Rimu, R. Masnou biskup u Vich (Španjolska), P. Schweiger general klaretinaca i J. Prou opat Solesmesa (Ibid. 356—357).

Dijecezanska liturgijska komisija. Novoimenovana liturgijska komisija za biskupiju Rockford (SAD) u smislu čl. 45. koncilske Uredbe o sv. bogoslužju ima 16 članova. Osam od njih su svećenici a osam laici, među njima četiri žene (Kirchenz. für das B. Hildesh. 1964, 14, 2).

LAIČKI APOSTOLAT

Laici u crkvenim službama. Koncilski teolog Dr Klostermann u jednom predavanju iznio je mišljenje da bi trebalo laicima otvoriti najšire mogućnosti da sudjeluju u crkvenim službama. Osim

uloge u liturgiji laici mogu vršiti crkvene diplomatske službe, biti crkveni savjetnici, voditi crkvenu dobrotvornu djelatnost, organizacije itd. Crkva bi trebala imati više povjerenja u laike nego do sada (Der Sonntag 1964, 9, 24).

DUŠOBRIŽNIČKA DJELATNOST

Novi biskup. Dosadašnji župnik Samobora Msgr Franjo Kuharić imenovan je novim pomoćnim zagrebačkim biskupom. Posveta je obavljena 3. svibnja u Zagrebu.

Treći red sv. Franje. Trećoredska zadruga u Širokom Brijegu (Hercgovina) postoji već dugi niz godina, ali je u poratno vrijeme bila stagnirala. Novih članova nije pridolazilo a apostolski rad starijih članova bio je sveden na najmanju mjeru. Međutim prije nekoliko godina došao je za upravitelja Trećeg reda o. Kamilo Milas koji je iz temelja obnovio i reorganizirao trećoredsku zajednicu. Svake godine se prijavljuje oko 40 novih članova. Formiran je i podmladak. Ova zajednica ima u svemu oko 1000 članova trećoredaca. Vruće molitve članova Trećeg reda i njihov ponovo rasplamsali apostolski žar pomogli su da se ovdje mogla uspješno organizirati obuka vjeronauka. Trećarice majke su se obavezale da će svu svoju školsku djecu bezuvjetno i neizostavno slati na vjeronauk. To je bio kvasac koji je uskisnuo čitavu župu (F.).

Župski vikar. Starješica jedne redovničke zajednice u Rio Grand del Nord (Brazil) imenovana je »župskim vikarom«. Svećenik dolazi samo nedjeljom da drži sv. Misu. Sve ostalo dušobrižništvo povjereno je redovnicama (Rocca 1964, 7, 30).

Umro o. Vice Skoko. U franjevačkom samostanu na Širokom Brijegu 17. III o. g. u 82. godini života sveto je preminuo dugogodišnji župnik i svećenik velikog duha molitve o. fra Vice Skoko koji je vršio dušobrižničku službu na više župa u Hercegovini. Sprovodu kojeg je vodio franjevački provincijal o. Z. Ćorić prisustvovalo je oko 30 svećnika, veliko mnoštvo svijeta a posebno mladeži (o. F. V.).

Svaka religija ima svijetlih zraka koje ne smijemo prezirati niti gasiti. Svaka religiozna istina je zora vjere.

PAVAO VI

Kršćanstvo je radost. Vjera je radost. Milost je radost. Krist je radost, prava radost svijeta. U kršćanskom životu sve je usmjereno prema sreći.

PAVAO VI

Ne možemo biti zadovoljni, makar da nam je crkva puna ljudi, ako ti ljudi nisu povezani nutarnjim jedinstvom.

Kardinal MONTINI